

Armi Lehto

GREEN CARE OSAKSI SOSIAALITYÖTÄ?
LUONTOON TUKEUTUVAT TYÖMENETELMÄT JA
PAIKALLINEN ERITYISYYS

Pro gradu -tutkielma
Sosiaalityö
Talvi 2012

Lapin yliopisto, yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Työn nimi: Green Care osaksi sosiaalityötä? Luontoon tukeutuvat työmenetelmät ja paikallinen erityisyys

Tekijä: Armi Lehto

Koulutusohjelma/oppiaine: Sosiaalityö

Työn laji: Pro gradu –työ Sivulaudaturtyö__ Lisensiaatintyö__

Sivumäärä: 128+7

Vuosi: 2012

Tiivistelmä:

Pro gradu –tutkielmani tarkoitus on ollut kartoittaa luontoon tukeutuvien työtoimintojen ja siihen kuuluvan Green Care –tematiikan 1. tuntemusta 2. hyödyntämistä sekä 3. merkityksiä ja mahdollisuuksia sosiaalityössä erityisesti Lapissa. Työlläni olen osaltani pyrkinyt tuomaan Green Care –konseptia sosiaalityön tutkimukseen uusien työmuotojen kehittämistä ajatellen ja se on toteutunut osana Green Care osana lappilaisia elinkeinoja –hanketta. Tutkimus on toteutunut Mixed Methods –tyyppisenä, kvantitatiivista ja kvalitatiivista aineistoa yhdistävänä kyselytutkimuksena. Kysely on tehty Lapin sosiaalityöntekijöille alkuvuodesta 2012.

Tutkimustulokset viittaavat aiheen toistaiseksi vähäiseen tietämykseen sekä hyödyntämiseen, mutta toisaalta kohtalaisen vahvaan kiinnostukseen luontomenetelmiä kohtaan. Nykyiseen työnkuvaan luontoon tukeutuvia työtoimintoja ei kyetä helposti sovittamaan, mutta rakenteellisten muutosten sekä henkilökohtaisen motivoituneisuuden myötä niiden soveltamiselle nähdään mahdollisuuksia.

Menetelmien taustalla olevan luonnon nähdään olevan merkityksellinen ihmisen elämän sekä hyvinvoinnin kannalta ja sille nähdään potentiaalia myös sosiaalityön tukena. Näkemys ei kuitenkaan ole yksiviivainen, vaan huomioitava on myös esimerkiksi yksilöllisyys, kontekstisidonnaisuus sekä sosiaalityön reunaehdot. Paikallisella tasolla monipuolinen luonto ja elinkeinojen välinen yhteistyö tulevat esiin erityisinä vahvuuksina uusien työmenetelmien kehittämisen kannalta. Luonto myös liitetään osaksi lappilaisuutta, mutta toisaalta se voi näyttäytyä myös itsestäänselvyytenä, jolloin sen lisäarvo kuntouttavana ja voimaannuttavana elementtinä voi kyseenalaistua.

Sosiaalityön orientaatioista kuntouttava työ nousi erityiseksi luontomenetelmien potentiaaliseksi soveltamiskohteeksi. Asiakasryhmistä erityisesti lapset, nuoret ja perheet sekä päihde- ja mielenterveyskuntoutujat nähdään luontoon tukeutuvien työmenetelmien potentiaalisina kohderyhminä. Lapissa on kehitetty ennestään muun muassa luontoavusteista päihdetyötä.

Avainsanat: Green Care, sosiaalityö, kuntouttava sosiaalityö, työmenetelmät, Lappi

Muita tietoja:

Suostun tutkielman luovuttamiseen kirjastossa käytettäväksi

Suostun tutkielman luovuttamiseen Lapin maakuntakirjastossa käytettäväksi

Sisällys

1. JOHDANTO	1
2. TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN VIIITEKEHYS	6
2.1 Green Care – Vihreää huolenpitoa	6
2.2 Sosiaalityön ja Green Caren teoreettinen jäsenitys.....	13
2.3 Sosiaalityön ja Green Caren ammatillinen jäsenitys	22
3. TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	29
3.1 Tutkimusasetelma ja metodologia	29
3.2 Aineistonkeruu ja analyysi	33
3.3 Eettiset kysymykset	35
4. KVANTITATIIVINEN AINEISTO.....	38
4.1 Aineiston kuvaus ja analyysin eteneminen.....	38
4.2 Green Care –aiheen tuntemus.....	39
4.3 Luontoon tukeutuvien työtoimintojen hyödyntäminen	42
4.4 Kiinnostus ja mahdollisuudet	46
5. KVALITATIIVINEN AINEISTO	50
5.1 Aineiston kuvailu ja analyysin eteneminen	50
5.2 Yleinen: ajatuksia luonnosta ja sen hyvinvointivaikutuksista.....	55
5.3 Henkilökohtainen: vastaajien oma suhde aiheeseen.....	66
5.4 Ammatillinen: näkemyksiä luontoon tukeutuvasta ammatillisesta sosiaalityöstä	75
5.5 Paikallinen: Lapin luonto ja sosiaalityö	101
6. JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	109
6.1 Green Care: virallisesti tuntematon, arjessa läheinen.....	109
6.2 Osaksi sosiaalityötä: vahvaa potentiaalia, haasteellinen toteuttaa.....	111
6.3 Tutkimuksen arviointi ja seuraavat tutkimusaiheet	114
LÄHTEET	118
LIITTEET	129

Kuvio- ja taulukkoluetelo

Kuvio 1. Sosiaalityön ja Green Caren yhdistävä Vihreä ekososiaalinen teoria.....	21
Kuvio 2. Sosiaalityön ja Green Caren ammatillinen jäsentyminen.....	26
Kuvio 3. Luontomenetelmien tuntemus.....	40
Kuvio 4. Luontomenetelmien tuntemus uudelleenluokiteltuna.....	41
Kuvio 5. Luontomenetelmien hyödyntäminen omassa työssä.....	43
Kuvio 6. Luontomenetelmien hyödyntäminen omassa työssä uudelleenluokiteltuna.....	44
Kuvio 7. Luontoavusteiset toiminnot omassa työssä	45
Kuvio 8. Kiinnostus ja mahdollisuudet luontomenetelmien hyödyntämiseen omassa työssä.....	46
Kuvio 9. Kiinnostus ja mahdollisuudet luontomenetelmien hyödyntämiseen omassa työssä uudelleenluokiteltuna.....	47
Taulukko 1. Laadullisen aineiston ylimmät käsitelukat.....	53
Taulukko 2. Esimerkki luokittelun kaikista tasoista/yleisen analyysitason luokat 1/2.....	54
Taulukko 3. Yleisen analyysitason luokat 2/2.....	64
Taulukko 4. Henkilökohtaisen analyysitason luokat	74
Taulukko 5. Ammatillisen analyysitason luokat 1/2.....	89
Taulukko 6. Ammatillisen analyysitason luokat 2/2.....	99
Taulukko 7. Paikallisen analyysitason luokat.....	107

1. JOHDANTO

Green Care on kansainvälisesti tunnettu käsite, jota on viime vuosina alettu kehittää myös Suomen sosiaali- ja terveydenhuollon, maatalousalojen ja matkailun rajapinnoilla. *Green Care*a, josta jäljempänä käytän lyhennettä GC, voidaan luonnehtia esimerkiksi *sosiaaliseksi innovaatioksi* (Yli-Viikari ym. 2009) tai *sosiaaliseksi mahdollisuudeksi*. Tiivistetysti ilmaistuna GC yhdistää luonnon, maaseudun sekä luontoelementit hyvinvoinnin edistämistyöhön. Luonto hyvinvointityössä ei sinänsä ole uusi asia. Nyt se on tullut uudelleen ajankohtaiseksi ja luonnon hyvinvointivaikutukset ovat vahvemmin tieteellisen tutkimuksen kohteena. Myös sosiaalityössä pyritään kehittämään sen toimintamuotoja ja uudet sosiaaliset innovaatiot voivat tukea tätä kehitystä.

Lapin hyvinvointiohjelmassa 2010–2015 (Kostamo-Pääkkö ym. 2009, 18) luonto on kirjattu yhdeksi hyvinvoinnin voimavaroista. Lapissa on toteutettu 1.1.2011–31.1.2012 Lappilainen *Green Care* –esiselvityshanke, jonka tavoitteena oli kartoittaa GC –periaatteisiin nojaavaa toimintaa ja sen edellytyksiä alueen omista lähtökohdista. Selvitykseen kuului aiheeseen liittyvien käsitteiden avaus ja analysointi, toimijoiden sekä asiakasryhmien kartoitus sekä aiheeseen liittyvän osaamis- ja koulutustarpeen selvittäminen. Hankkeen toteuttajana olivat Rovaniemen ammattikorkeakoulun hyvinvointi- ja luonnonvara-alat ja sen sidosryhmiä olivat muiden muassa alueen muut opiskeluinstituutiot, ELY-keskus, Pro Agria, Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus (MTT) sekä *Green Care Finland ry.* (ELY-keskus 2010; Jankkila 2012.)

Green Care osana lappilaisia elinkeinoja –jatkohanke (jäljempänä GC Lappi) jatkaa alueensa GC –kehitystyötä tavoitteenaan olla mukana luomassa Pohjois-Suomeen toimivia, GC –tematiikkaan pohjautuvia palveluita sekä tätä tukevaa koulutusta. Samalla jatkohanke aikana GC –konseptia pyritään tuomaan tunnetuksi ja vahvistamaan yhteistyötä eri toimijoiden kesken. (*Green Care Lapland* 2011; Jankkila 2012.) Pro gradu -tutkielmani on osa GC Lappi–hankekokonaisuutta. Sen tarkoitus on kartoittaa GC:n ja siihen liittyvien, luontoon tukeutuvien työtoimintojen **1. tuntemusta 2. hyödyntämistä 3. merkityksiä ja mahdollisuuksia** ammatillisessa sosiaalityössä lappilaisten sosiaalityöntekijöiden mukaan.

Tutkimuksen viimeisellä pääkysymyksellä on merkittävin rooli sosiaalityön työmenetelmien kehittämisen näkökulmasta. Työni tarkoitus ei kuitenkaan ole varsinaisesti kehittää uusia sosiaalityön toimintamuotoja, vaan toimia tiedontuottajana menetelmien kehittämistä ajatellen.

Tutkimuskysymyksiin lähdän hakemaan vastauksia siitä lähtöajatuksesta, että GC – tyyppisillä, luontoon pohjautuvilla työmenetelmillä ei ole vielä kovin vahvaa tieto- tai käyttöpohjaa sosiaalityössä, sillä koko aihe on Suomessa uusi. Tätä oletusta ei kuitenkaan voi pitää itsestäänselvänä asiana. Luonnonläheisiä toimintoja on sosiaalityössä tai siihen läheisesti liittyvässä työssä tiedetysti olemassa Suomessa (ks. esim. Heikkinen 2005). Luontomenetelmät sosiaalityössä näyttävät toistaiseksi kuitenkin rajoittuvan pitkälti yksittäisiin toimijoihin ja projekteihin.

Esimerkkinä luontoon tukeutuvasta sosiaalisesta työstä on päihdekuntoutujille suunnattu Mettäterapia Lapin saamelaisalueella (Labba & Magga 2011). Lisäksi A-Kiltojen Liitolle (2012) on toteutettu Selvästi metsässä –projekti, johon liittyen Kaisa Mesimäki (2011) on tehnyt sosiaalityön Pro gradu –tutkielman. Sosionomi, eräopas ja sosiaalityöntekijä Sanna Korhonen kehittää konseptia luonnonmukaisesta sosiaalityöstä itäisessä Suomessa Saimaan alueella yhteistyönä HeTi-koti -yrityksen kanssa (Viialainen 2010, 42). Omien sanojensa mukaan työnimike Korhosen (2011) kehitysprojektissa on ”sosiaalityötä luonnollisesti”. Siinä ajatuksena on sosiaalityön lähentyminen kohti asiakkaan arkisen elämän ympäristöä. Samoin tavoitteena on laajentaa sosiaalityön toimintaympäristöä kyseenalaistaen sen perinteiset, jäykähköt toimintatavat ja -ympäristöt.

GC on alkujaan lähtenyt liikkeelle maatalousalan kehittämistarpeesta, mutta sille löytyy myös laajempaa yhteiskunnallista tarvetta. Sekä sosiaali- ja terveyspalveluista että luontoon pohjautuvista menetelmistä on kysyntää. (Yli-Viikari ym. 2009, 61.) Pro gradu –tutkielman luonnon merkityksestä palvelutalon vanhuksille tehnyt Katja Kuusela (2007, 3) puolestaan toteaa, että luonto elämänlaadun lähteenä on yhä suosituimpi tutkimusaihe. Tutkimuksellista näyttöä luonnon ja hyvinvoinnin yhteyksistä on olemassa runsaasti (ks. esim. Kaplan & Kaplan 1989; Bird 2007, 46–116; Ulrich 1999, 30–31, 52–61; Salonen 2005, 65; Sempik ym. 2010, 113–114). Lisäksi useissa tutkimuksissa luonto liittyy enemmän tai vähemmän osaksi elämäämme ja hyvinvointiamme (ks. esim. Turunen ym. 2010; Tyrväinen ym. 2007; Siltaniemi ym. 2007; Järviluoma 2006; Eronen ym. 2002).

Lisääntyneestä kiinnostuksesta ja tieteellistymisestä huolimatta luonto vaikuttaa kuitenkin vielä puuttuvan suureksi osaksi sosiaalityön kontekstista nimenomaan luontoa hyödyntävänä mahdollisuutena. Luontoon jollakin tapaa liittyviä ekososiaalisia menetelmiä tai toimintoja on silti käytössä sosiaalisessa työssä. Tällaiset toiminnot voivat helposti edustaa jonkinlaista vaihtoehtoista toimintatapaa niin sanotulle viralliselle sosiaalityölle tai toiminta voidaan mieltää kepeäksi puuhasteluksi professionaalisen työn sijaan (Okulov 1998, 25–31; Korhonen 2011).

Lisäksi esimerkiksi kunnallinen sosiaalityö nähdään usein pelkkänä byrokratia- ja toimeentulotukityönä (Karjalainen & Sarvimäki 2005, 32; Tuusa 2005, 85). Muiden muassa nämä ajatukset herättivät kiinnostuksen tutkia sosiaalityön suhdetta GC – toimintoihin käytännössä. Miten sosiaalityön ammattilaiset suhtautuvat luontoon sekä luontomenetelmien hyödyntämiseen sosiaalityössä? Dilemmana on myös rajan tekeminen sosiaalityön ja erilaisten sosiaalipalvelujen välillä. Mihin GC tässä sijoittuu ja onko sillä paikkansa sosiaalityössä? Millainen merkitys Lapilla on omana alueenaan sosiaalityön luontomenetelmien kehityksessä?

Tutkimukseni toteutuu *Mixed Methods* –tyyppisenä kyselytutkimuksena, jossa yhdistyy sekä kvantitatiivinen että kvalitatiivinen tarkastelutapa. Määrällinen osuus keskittyy pääasiassa kahteen ensimmäiseen tutkimuskysymykseen. Laadullinen osio puolestaan pyrkii aineistolähtöisellä otteella kokoamaan merkitystekijöitä, jotka ovat taustalla vaikuttamassa mahdollisuuksiin kehittää ja hyödyntää luontoon tukeutuvia työtoimintoja sosiaalityössä. Aineistonkeruu toteutuu kyselylomakkeella, jonka suljetut kysymykset käsittelen kuvailevan kvantitatiivisen analyysin keinoin ja avoimet kysymykset laadullisella sisällönanalyysillä.

Lappi erityisenä alueenaan tulee mukaan pääasiassa kahdella tavalla. Ensiksi kysely on kohdistettu Lapin sosiaalityöntekijöille. Toiseksi kyselyssä on mukana kysymys, joka tiedustelee luontomenetelmien hyödyntämismahdollisuuksia sosiaalityössä erityisesti Lapin alueella. Myös muista paikoista vastausaineistosta on voinut poimia paikallisuuteen liittyviä merkitystekijöitä. Paikallinen erityisyys ei kuitenkaan nouse päätutkimusongelmaksi, vaikka sillä on sivuroolinsa työssä.

Tutkimuksen teoreettiseen viitekehykseen kuuluvat:

1. GC:n käsitteellinen avaaminen
2. Sosiaalityön ja GC:n teoreettinen jäsentäminen
3. Sosiaalityön ja GC:n ammatillinen jäsentäminen (teoreettisella tasolla)

Teoreettisessa viitekehyksessä selvitän saatavilla olevan lähteistön perusteella GC - toiminnan ja –tematiikan perusteita. Perusteiden pohjalta olen pyrkinyt luomaan yhteistä pohjaa sosiaalityön ja GC:n yhteiselle teorialle. Teoreettisesta hahmottelusta syntynyt kaksiosainen pääjaottelu toimii ideoivassa ja osittain ohjaavassa, mutta ei määräävässä roolissa työssäni. Tavoitteena ei ole teoreettisten hypoteesien testaaminen, vaan alustavan tiedon kartoittaminen GC –tematiikan ja sosiaalityön suhteesta uusien työmuotojen kehittämisen kannalta. Koska aihe on uusi ja sosiaalityön sekä GC:n yhteinen teoriapohja vasta aluillaan, ei vahva teorialähtöisyys ole mielekäs lähtökohta tutkimukselle. Lisäksi, koska luontoon perustuvasta sosiaalityöstä ei liioin ole tehty tieteellistä tutkimusta, ovat omat tutkimukselliset tavoitteeni varsin tunnustelevia.

Puhun työssäni luontomenetelmistä sekä luontoon pohjautuvista, luontoon tukeutuvista tai luontolähtöisistä työtoiminnoista viitaten niillä lähestulkoon samaan asiaan. *Luontomenetelmä* sosiaalityön kontekstissa on periaatteessa tuntematon ja tunnustamaton käsite. Tämän sanavalinnan käyttäminen voikin herättää kriittisyyttä alan ammattilaisten ja tutkijoiden keskuudessa. GC –tematiikassa sen sijaan kyseinen käsite on käytössä ja on sen myötä tullut osaksi omaa käsitteellistä jäsennystäni. Siksi käytän sitä osittain myös omassa työssäni, kuitenkin vahvasti tietoisena siitä, että sosiaalityössä ei luontomenetelmiä ole virallisesti olemassa – ainakaan vielä. Tutkielman alkuvaiheissa kyseinen käsite oli käytössäni vielä vahvemmin. Tuolloin sainkin ohjaavilta tahoilta kehoituksen miettiä tarkoin käsitteellisiä valintojani. Tiedonkeruuvaiheessa törmäsin asiaan uudelleen, jolloin vastausaineistossani kyseenalaistettiin menetelmä -sanon käyttö ammatillisessa sosiaalityössä.

Tutkielmani edistymisen myötä olen päätenyt pitämään menetelmä -käsitteen mukana, koska se kuuluu osaksi GC-käsitteistöä ja sillä on ollut niin vahva asema työssäni esimerkiksi aineistonkeruun kyselyn rakentumisessa. Rinnalle olen kuitenkin ottanut käsitteen *toiminto*. Näiden käsitteiden eron näen viime kädessä siten, että menetelmä viittaa lähinnä strukturoituun ja vakiintuneeseen työkäytäntöön ja toiminto hieman epävirallisempaan toimintaan työn sisällä, josta voi olla mahdollista kehittää virallinen menetelmä. Näin ollen tutkielmani toisen ja kolmannen päätutkimuskysymyksen voisi muotoilla myös esimerkiksi seuraavalla tavalla: Millaisia luontoon perustuvia työtoimintoja Lapin sosiaalityöstä löytyy? Millaista potentiaalia niillä on kehittyä sosiaalityön luontomenetelmiksi?

Tutkimuksen tarkoitus on tuottaa tietoa GC Lappi –hankkeelle ja sosiaalityölle edellä mainitun tutkimusongelman pohjalta. Laajempaan tavoitteena on edistää uusien sosiaalityön käytäntöjen kehittämistä tiedontuottamisen ja aiheen tunnetuksi tuomisen kautta. Henkilökohtainen intressi kyseiseen tutkimusaiheeseen löytyy omasta kiinnostuksesta luontoa sekä luontoon tukeutuvia työmenetelmiä kohtaan. Omat luontokokemukseni liittyvät toistaiseksi henkilökohtaiseen elämäni, eikä minulla ole aiheesta ammatillista kokemusta muutamia pienimuotoisia luontoharjoituksia lukuunottamatta.

Yhtä kaikki, omat intressini tai tutkielman liittyminen hankkeeseen eivät kuitenkaan saa vaikuttaa tutkimustuloksiin. Pyrin tuomaan näkyväksi sen mitä tutkimusaineistosta selviää. Tämä ei kuitenkaan poista sitä tosiasiaa, että jokainen tutkija on yksilöllisesti ajatteleva subjekti, jonka tulkinnan kautta suodattuvat niin tutkimustulokset kuin teoreettiset kytkennät. Näin ollen tämän tutkielman tulokset ovat syntyneet omien tulkintojeni sekä tutkimuksellisten sekä teoreettisten taitojeni ja valintojeni myötä.

2. TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN VIITEKEHYS

2.1 Green Care – Vihreää huolenpitoa

Konsepti ja sen kehitys

GC käsitteenä on moninainen kokonaisuus. Sitä tulkitaan ja käytetään joka maassa hieman eri tavoin ja painotuksin (Yli-Viikari ym. 2009, 10; Sempik 2008, 223). Yhteistä kaikille tulkinnoille näyttää kuitenkin olevan ideologia maaseudun ja luonnon käyttämisestä monimuotoisesti hyvinvoinnin lähteenä. Toisin sanoen GC:a voidaan pitää katto- tai sateenvarjokäsitteenä luontoa hyödyntävälle, terapeuttiselle, kuntouttavalle ja elämänlaatua edistävälle toiminnalle. (Sempik ym. 2010, 11; Yli-Viikari ym. 2009, 7; Hine ym. 2008, 246). GC on menetelmällinen kokonaisuus, jolla voidaan tuoda lisäarvoa sekä lisäresursseja sosiaali-, terveys- ja kasvatustalouden työhön (Soini ym. 2011; Mitä on Green Care: Toimialat 2012). Suoraan suomennettuna GC tarkoittaa *vihreää hoivaa* tai *vihreää huolenpitoa*, joka niin ikään viittaa hyvin moninaiseen käsitteelliseen sisältöön. Green Care Finland ry:n (Mitä on Green Care: Toimialat 2012) mukaan termit virheä hoiva ja vihreä voima ovat alkaneet kulkea GC:n suomalaisina vastinpareina.

GC:een voi Rachel Hinen ym. (2008, 248) mukaan kuulua lääketieteellistä hoitoa, sosiaalista kuntoutusta, koulutusta sekä työllistämistä. Belgialaiset Katrien Goris ja Hilde Weckhuysen (2006, 181) määrittelevät GC:n laaja-alaisesti käsittämään kaikenlaista apua tarvitsevien asiakasryhmien parissa tapahtuvaa työskentelyä, jossa mukana on viherympäristö. Joe Sempik ym. (2010, 11, 30) muistuttavat kuitenkin, että GC - interventio on systemaattinen interventio, jonka tarkoituksena on tavoitteellisesti tukea ihmisen hyvinvointia. Täten mikä tahansa luontoon liittyvä ei ole luettavissa GC - toiminnaksi. Luontomenetelmä GC:n käsitteistössä ei siis ole olemassa kevein perustein.

Katriina Soini ym. (2011, 321) Sempikin näkemykseen yhtyen pitävät tärkeänä GC:n käsitteellistä selkiyttämistä ja rajaamista toiminnan eteenpäin kehittämisen kannalta. Tämä näkökulma on hyvin ymmärrettävä. Sosiaalityössäkin halutaan tehdä rajanveto epävirallisen auttamisen ja professionaalisen osaamiseen sekä koulutukseen perustuvan sosiaalityön välille.

Omassa työssäni haluan silti jättää GC:n sisällönmäärittelyn suhteellisen avoimelle tasolle, jotta voisin tarkastella aihetta niin ikään moninaisen ja monitulkintaisen sosiaalityön kontekstissa, sen työmenetelmien kehittämisen kannalta. Tällä tarkoitan esimerkiksi sitä, että en lähde tekemään syväluotaavia analyysejä sille, täyttääkö joku tutkimusaineistosta esiin tuleva idea tai ajatus GC –toiminnan tarkat kriteerit. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että sivuuttaisin GC –toimintaan liittyvät ehdot, jotka kiteytyvät tuonnempana.

GC -toiminta tähtää eri tavoin haavoittuvien ja sosiaalisten riskiryhmien auttamiseen (Sempik ym. 2010, 21). Tällaisia voivat olla esimerkiksi lastensuojelun asiakkaat, vanhukset, mielenterveyskuntoutujat, vammaiset, päihdeongelmaiset, vangit, fysiologiset kuntoutujat, kodittomat pitkäaikaistyöttömät ja työuupumuksesta kärsivät (Hassink & Van Dijk 2006, 350; Goris & Weckhuysen 2006, 184). Tavoitteet ja toteutus muotoutuvat asiakkaan tarpeen mukaan (Sempik ym. 2010, 11). GC –menetelmiä voi harjoittaa erilaisissa terapeuttisissa ja kuntouttavissa yksiköissä, se voi olla mukana hoiva-asumisessa sekä päivätoiminnassa ja toimia lisäksi sosiaalisena työllistäjänä (Yli-Viikari & Kaukonen 2011).

GC -konsepti on saanut alkunsa maatalousammattilaisten tarpeista kehittää uudenlaisia ammatinharjoittamismuotoja maatalouden oheen. GC -toimintaa löytyy eri muodoissa ympäri Eurooppaa sekä jonkin verran myös Britanniasta ja Yhdysvalloista (Hassink & Van Dijk 2006, 347–352.) Norjaa ja Hollantia voidaan pitää GC:n pioneerimaina (Salovuori 2010, 27). GC:een liittyvää tieteellistä tutkimusta tehdään niin ikään pääasiassa Norjassa ja Hollannissa (Hassink & Van Dijk 2006, 349, 352; Haugan ym. 2006, 116–117; Elings & Hassink 2006, 175–177). Suomeen GC –tematiikka on rantautunut vuonna 2008 ja kehitystyö sen ympärillä on ollut siitä lähtien aktiivista (Soini ym. 2011, 320).

GC –toiminnan kehittämiseen kuuluu olennaisena osana GC –toiminnan vaikuttavuuden tutkiminen (Green Care: Vaikuttavuus 2009; Yli-Viikari & Kaukonen 2011). Anja Yli-Viikari ja Anu Kaukonen (2011) kuitenkin huomauttavat, että GC -toimintojen vaikuttavuuden osoittaminen ja arviointi on hyvin haastavaa, sillä mitään yksiselitteistä mittaristoa tälle ei ole.

Toimintamuodot eli luontomenetelmät

Green Care Finland ry (Mitä on Green Care: menetelmät 2011) on jakanut CG – menetelmät neljään pääluokkaan:

1. Maatilan kuntouttava käyttö eli hoivamaatalous
2. Viherympäristön kuntouttava käyttö
3. Eläinavusteiset menetelmät sekä
4. Luontoavusteiset menetelmät

Tämä luokittelu toimii pitkälti pohjana oman tutkielmani aineistonkeruussa, etenkin kvantitatiivisessa osiossa. Luokiteltujen menetelmien kautta on mahdollista kartoittaa aihepiirin tuntemusta ja menetelmien mahdollista hyödyntämistä. Lisäksi luokittelu mahdollistaa vastaajien ymmärryksen aiheesta. Käytännön yksityiskohtaiset esimerkit kysymysten ohessa avaavat eri menetelmäluokkien sisältöä. Jos puhuisin kyselyssä pelkästään esimerkiksi luontomenetelmistä tai luontoon tukeutuvista työtoiminnoista, ei se välttämättä kerro mitään vastaajalle, joka ei ennestään etukäteen ole tietoinen GC – tematiikasta.

Maatilojen kuntouttava käyttö on kaiketi GC:n perustavanlaatuisin muoto. GC-maatilojen tavoitteissa, tehtävissä, asiakasryhmissä, rahoitusperustassa ja niin edelleen on kuitenkin vaihtelua maittain. Tavoitteet vaihtelevat terapiasta koulutukseen ja asiakkaat kehitysvammaisista vankeihin. (Hassink & Van Dijk 2006, 348–350; Sempik ym. 2010, 37.) Esimerkki *viherympäristön kuntouttavasta käytöstä* puolestaan on puutarhaterapia (Horticultural therapy) ja se lienee kuntouttavan maatilatoiminnan ohella toinen GC:n perusmalli. Se on kuntoutusmuoto, jossa kasvit ja niiden kasvatukseen sekä hoitoon liittyvä toiminta on olennaisessa osassa (Rappe 2003a, 45; Elings 2006, 44; Burls 2008, 230.) Hevosterapia on yksi yleisimmistä *eläinavusteisten menetelmien* muodoista (Hassink & Van Dijk 2006, 351). Muita eläinavusteisia toimintoja ovat esimerkiksi kaverikoirien käyttö ja lampaiden, alpakoiden sekä laamojen terapeutinen käyttö (Mitä on Green Care: Menetelmät 2011).

Kasvatuksellisessa toiminnassa niin aikuisten kuin lasten parissa luontoa ja sen elementtejä on mahdollista käyttää monin tavoin esimerkiksi koulutoimessa sekä sosiaali- ja nuorisotyössä (Yli-Viikari ym. 2009, 44–45; Salonen 2005, 14; Moore 1999, 324–327; Mitä on Green Care: Toimialat 2011). Voidaan puhua muun muassa seikkailukasvatuksesta ja elämyspedagogiikasta. Nämä kuuluvat GC:n *luontoavusteisiin menetelmiin*. (Mitä on Green Care: Menetelmät 2011.)

Edellisen lisäksi luontoavusteisiin menetelmiin voi liittyä monenlaista luontoympäristön ja sen elementtien hyödyntämistä. Esimerkiksi ekopsykologiset menetelmät ovat osa GC:n luontoavusteisia menetelmiä (Mitä on Green Care: Menetelmät 2011). Ekopsykologiset menetelmät eli –interventiot perustuvat tutkitusti todistettuihin, luonnon psyykkisesti elvyttäviin vaikutuksiin. Useimmiten menetelmiin liittyvät erilaiset harjoitukset luonnossa. Menetelmien toteutuksessa luontoympäristö ja luonnon elementit ovat oleellisia. Yksilöllinen, elvyttävä luontokokemus syntyy kullekin osallistujalle omanlaisesta, itseä miellyttävästä luonnon maisemasta, aineesta ja ilmiöstä. (Salonen 2010, 69–77; Salonen 2007, 58–67; Salonen 2005, 61–83; ks. myös Wahlström 2007, 82–88.)

Toiminnan elementit

Tehdessäni kandidaatityötä GC -aiheesta pyrin kartoittamaan kirjallisuudesta sellaisia sisällöllisiä piirteitä, jotka kuvaisivat hyvin GC –toiminnan perusteita. Kutsuin niitä toiminnallisiksi ja ideologisiksi elementeiksi. Anja Yli-Viikari ja Anu Kaukonen (2011) käyttivät käsitettä vaikuttavuuden peruselementit puhuessaan Luontolähtöistä hyvinvointia Lapista –verkostoitumispäivässä. Katriina Soinin ym. (2011) artikkelissa puhutaan toiminnan ydinelementeistä ja ehdoista viitaten samaan asiaan.

Yli-Viikarin ja Kaukosen sekä Soinin ja kumppaneiden jäsenitys tiivistää GC:n ydinelementit *luontoon, toimintaan ja yhteisöön sekä vastuullisuuteen, ammatillisuuteen ja tavoitteellisuuteen* (ks. Soini ym. 2011, 323–326). Itse olen tarkastellut GC:n elementtejä hieman laajemmassa mittakaavassa, jotta GC:n taustalla olevat ajatukset avautuisivat vielä moninaisemmin. Tarkastelu tapahtuu myös pitäen silmällä sitä, että esiin tulevista GC:n elementeistä voisi punoa yhteyttä sosiaalityön elementteihin ja näin rakentaa niille yhteistä teoreettista pohjaa. Elementit on seuraavassa tekstissä kirjoitettu auki paikoin luettelomaisesti ja tiivistetysti.

GC -toimintaan liittyvistä merkittävistä elementeistä *luonto* on varmasti niistä perustavanlaatuisin ja liittyy kaikkeen GC -toimintaan. Yli-Viikari (2011a, 4) toteaa, että luonnon tärkein anti GC:ssa on sen ihmistä elvyttävä ominaisuus. (ks. myös Soini ym. 2011, 323–324.) *Elvyttävyy*s puolestaan toteutuu muun muassa kokemuksellisuuden kautta. Elvyttäviin kokemuksiin kuuluvat esimerkiksi riittävyyden ja ”olemisen” tunteet, niin sanotut myönteisesti irrationaaliset ajatukset, vapautumisen, turvallisuuden, jatkuvuuden ja arjesta irtaantumisen kokemukset. Ihminen on luonnossa hyvä juuri sellaisena kuin on. Kaikki tunnetilat ja ajatukset ovat hyväksyttäviä, sillä luonto ei tuomitse, arvostele tai eriarvoista. Luontoon liittyvät hyvinvointia edistävät kokemukset voivat olla myös elämyksiä hoivaamisesta, huolenpidosta sekä vastuullisuudesta. (Salonen 2010, 54–58; Salonen 2005, 61–74; Yli-Viikari 2011a, 4–5; Mitä on Green Care? 2011.) Luonto, elvyttävyy s ja kokemuksellisuus ovat olennaisia elementtejä edellä mainituissa ekopsykologisissa menetelmissä.

Pelkkä kokemus ei kuitenkaan aina riitä esimerkiksi kuntoutuksessa. Myös *toiminnalla* ja *tekemisellä* on tärkeä rooli ihmisen hyvinvoinnille ja niillä on merkittävä paikka GC:ssa. Työ maatilan ja luonnon parissa voi valmentaa ”oikeaan” työelämään, tai se voi muuten toimia terapeuttisena elementtinä tekemisen kautta. (Yli-Viikari 2011a, 4–5, 14–17; Sempik ym. 2010, 31; Elings 2006, 45; ks. myös Van Elsen ym. 2006, 95–98.)

Marjolein Elingsin ja Jan Hassinkin (2008, 313–314, 320–321) tutkimuksessa GC -toiminnan tärkein anti sen asiakkaille on ollut sisällön saaminen jokapäiväiseen elämään toiminnan ja sosiaalisten kontaktien muodossa. Tässä myös yhteisöllisyyden sekä osallisuuden elementit näyttävät vahvasti.

Osallisuuden kokemus vahvistaa ihmisen itsetuntoa esimerkiksi vertaisuuden ja merkityksellisyyden tunteen kautta. *Yhteisöllisyys* tarjoaa sosiaalista tukea sekä vastapainoa individualistiseen, yksilöitä ja heidän eroja painottavaan ajatusmalliin. Yksilöitä erotteleva toiminta voi tuottaa syrjäytymistä. (Yli-Viikari 2011a, 17–21; Sempik ym 2010, 31; Mitä on Green Care? 2011; Elings & Hassink 2008, 316–317, 320; Hine ym. 2008, 255.)

GC -toiminnassa yhtenä tavoitteena on ihmisen omien *voimavarojen tukeminen* (Fjeldavli 2006, 76; Goris & Weckhuysen 2008, 183). GC –menetelmät elvyttävien luontoelementteineen luovat voimaantumista moninaisessa luonnon, ihmisen ja yhteisön vuorovaikutusprosessissa. GC –toimintojen parissa voi oppia uutta sekä kehittää identiteettiään suhteessa muihin. Itseluottamuksen myötä vahvistuvat omatoimijuus ja toimintaan vaikuttaminen. Ympäristö tukee ihmisen vahvuuksia, jolloin esimerkiksi sairaus ei enää ole hallitsevana ihmisen ”ominaisuutena” (Yli-Viikari 2011a, 5, 31; Sempik ym. 2010, 31.)

GC –menetelmissä voidaan keskittyä tietyn ongelman hoitoon tai pyrkiä tukemaan hyvinvointia ja kuntoutumista kaikista ihmisen hyvinvointiin vaikuttavista näkökulmista. Ihminen nähdään kokonaisvaltaisena yksilönä, jonka elämäntilanne vaikuttaa avun tarpeeseen. GC -menetelmät voivat olla fyysisesti aktiivisia ja kuntouttavia, samoin kuin enemmän emotionaaliseen kokemuksellisuuteen tai sosiaaliseen kanssakäymiseen painottuvia. Jokainen asiakas kokee GC:n hyödyt omalla tavallaan ja jokaiselle voidaan järjestää GC –toimintaa omista lähtökohdista. (Yli-Viikari 2011a, 1–5; Hine ym. 2008, 247–248; Elings & Hassink 2008, 315–320; Elings 2006, 47–48.) Näin ollen sekä *kokonaisvaltaisuus*, että *yksilöllisyys* kuvaavat GC:n olennaisia elementtejä.

GC –toiminnan harjoittamisen edellytyksenä on *ammattillisuus*, *tavoitteellisuus* ja *vastuullisuus*. (Yli-Viikari 2011, 32; Soini 2011). Kulloistakin toimintamuotoa ja toimialaa käytettäessä on hallittava niihin liittyvä ammatillinen kompetenssi. Ammatillisuuteen kuuluu myös pitkäjänteinen sitoutuminen toimintaan. (ELY-keskus 2010; Soini 2011.) Edellisten lisäksi vielä *luontoarvot*, *tasa-arvoisuus* ja *kestävän kehityksen periaatteet* liittyvät olennaisena osana GC:n ideologiaan. Kaikki GC –toiminnan osapuolet eli asiakas, työntekijä, eläimet sekä muu luonto ovat tasavertaisessa asemassa keskenään. GC kantaa ekologista vastuuta myös luonnon kestävän käytön sekä hoidon myötä. (ELY-keskus 2010; Burls 2008, 241; Sempik ym. 2010, 32; Mikä ihmeen Creen Care? 2009.) Tässä on yhteyttä ekopsykologiseen arvomaailmaan, jota käsitellen tuonnempana osana teoreettista paikannusta.

Teoreettinen pohja

Joe Sempik ym. (2010, 71–96) ovat koonneet yhteen teorioita ja teoreettisia aihealueita, jotka liittyvät GC:n viitekehykseen. Teorioiden kirjo on laaja ja se sisältää aspekteja monilta tieteenaloilta kuten biologiasta, sosiologiasta, antropologiasta, lääketieteestä sekä eri psykologian alueista. Tässä työssä keskityn sellaiseen teoriaan, jonka katson olevan olennaista sosiaalityön kannalta.

Ambra Pedretti Burls (2008, 228–241) on kehittänyt luontoa hyödyntävälle terapeuttille toiminnalle kokonaisvaltaiseen otteeseen pyrkivän teorian: *nykyaikaisen ekoterapian mallin* (contemporary ecotherapy). Malli mukaillee muun muassa teoriaa puutarhaterapiasta laajentaen sitä koskemaan yksilötasoa pidemmälle. Puutarhaterapiassa olennaista ovat yksilön kokemukset, toiminta ja vuorovaikutus elävien kasvien sekä toimintaa ohjaavan terapeutin kanssa. Näiden keskinäisessä vuorovaikutuksessa syntyvät terapeutit hyödyt ja vaikutukset.

Burlsin mallissa toiminnot koskevat puutarhaterapian ohella kaikkia GC:n toimintamuotoja. Siinä myös liikutaan mikrotason lisäksi makro- ja niiden välisillä tasoilla. Tasoilla on myös psyykinen, biologinen ja sosiaalinen ulottuvuutensa. Tässä Burls liittyy mukaan *ekologisen systeemitoreettisen* ajattelun, joka tulee tässä tekstissä esille myös myöhemmin. Systeemitoreettisen ajatuksen johdosta merkitystä on niin yksilöllä, yhteisöllä, terapeutilla, luonnolla ja koko yhteiskunnalla laajemmassa mittakaavassa. Kaikista yksinkertaisimmillaan ilmaistuna vuorovaikutuksessa ovat kuitenkin *ihminen ja ympäristö*. (Burls 2008, 228–241.)

Nykyaikaisen ekoterapian perusajatus voidaan pelkistetyesti esittää niin, että kaikilla ihmisen ja ympäristön välisillä tasoilla on toisiinsa vaikutusta. Ne ovat interaktiossa keskenään ja ne sisältävät keskinäisen hyöty- ja hoitosuhteen GC-prosesseissa. Mikrotasolla yksilöt hyötyvät luonnosta esimerkiksi siten, että luonto heijastaa metaforamaisesti inhimillisiä asioita, kuten ihmissuhteita, toimien ikään kuin välineenä jäsentää omaa elämäänsä suhteessa muihin. Muutos ympäristössä auttaa muutokseen omassa elämässä. Välitasoihin kuuluu muun muassa yhteisö, jossa yksilöt ovat paitsi luonnon, myös toistensa kanssa molemminsuuntaisessa vuorovaikutuksessa. Makrotasolla luonnosta ja sen hyväksi toimimisesta hyötyvät kaikki, niin ympäristö kuin yhteiskunta. (Burls 2008, 228–241.)

Tiivistettynä nykyaikaisen ekoterapian malli voi kuulostaa hieman ympärilyöreältä tai sekavalta. Mielestäni Burls saa kuitenkin teoriassaan kytettyä eri osat toisiinsa hyvin. Nykyaikaisen ekoterapian mallissa yhdistyvät ihminen, luonto ja mahdollisuudet kokonaisvaltaisena ja monisyisenä systeeminä. Sempikin ym. (2010, 43–44) mukaan nykyaikaisen ekoterapian teoreettinen viitekehys perustuu ekopsykologiseen teoriaan. *Ekopsykologia eli luontopsykologia* on uudehko tieteenhaara, joka osaltaan tarjoaa GC:lle teoriapohjaa (Mitä on Green Care? 2011).

Ekopsykologian tutkimuskohteena on erityisesti luontoympäristö, sen merkitys ihmisen elämässä ja vaikutukset hyvinvoinnissa. Siinä on vaikutteita useista ympäristöön liittyvistä tieteenaloista ja filosofioista. Ekopsykologisessa ajattelussa ihminen ja luonto ovat yhtä siten, että ihminen on osa luontoa ja ihmisellä sekä luonnolla on synnynnäinen side toisiinsa. Kumpikaan osapuoli ei voi hyvin, jos toinen kärsii. (Salonen 2010, 82–83; Salonen 2007, 51–52; Salonen 2005, 13–14, 47–48; Wahlström 2007, 78–82; Hirvi 2007, 11–12.) *Ympäristopsykologialla* on ekopsykologiaa pidempi historia ja silläkin on merkityksensä GC:lle, vaikka se Kirsi Salosen (2005, 13–18) mukaan on perinteisesti keskittynyt lähinnä rakennetun ympäristön ja ihmisen välisten syy-seuraus –suhteiden tutkimiseen. Paitsi, että ympäristopsykologiassa ympäristö käsitellään pitkälti ”mekaanisena”, ihminen ja luonto käsitellään toisistaan erillisinä asioina, vaikkakin ne ovat vuorovaikutuksessa keskenään.

2.2 Sosiaalityön ja Green Caren teoreettinen jäsennys

Sosiaalityön elementit

Sosiaalityöstä voidaan paikantaa tietynlaisia, pitkälti postmoderneja piirteitä, jotka ovat yleisiä sosiaalityön tämänhetkisille ajattelutavoille (Karvinen-Niinikoski 2009, 131–134). Yksi on asiakkaan ja työntekijän tasavertainen *kumppanuussuhde* ja *dialogisuus*. Työntekijää ei enää yksin nähdä asiantuntijana, vaan myös asiakas on oman elämänsä asiantuntija. Yhtä ainoaa totuutta tai sen tietäjää ei myöskään ole, vaan jokainen tilanne ja ongelmanratkaisu rakennetaan yhdessä neuvotellen. Olennaista on reflektiivinen eli arvioiva, vuorovaikutuksellinen ja kriittinen työskentelyote. (Parton 2002, 240–245; Karvinen-Niinikoski 2009, 137–141; Rostila 2001, 42.)

Kumppanuusajatus näkyy Aulikki Kananojan (2010a, 24) mukaan erityisesti yhteisötason työssä, jossa osallisuus, yhteisvastuu ja -toiminta ovat keskeisiä. Kuten aiemmin todettu, yksi GC:n periaatteista on tasavertaisuus niin asiakkaiden ja työntekijöiden kuin luonnon kanssa. Työntekijän ja asiakkaan kumppanuusajatus sopii näin ollen hyvin GC:n ideologian kanssa. *Yhteisöllisyys* sekä *osallisuus* samoin ovat yhteisiä tekijöitä sosiaalityön ja GC:n ideologioissa.

Sosiaalityö näkee ihmisen ja tämän ympäristön sekä hyvinvoinnin kokonaisvaltaisena, monisyisenä systeeminä, jossa periaatteessa kaikki vaikuttavat kaikkeen. Kysymys on systeemiteoreettisesta ajattelusta (Kilpeläinen 2009, 70.) Täten merkitystä on ihmisen omilla valmiuksilla, tämän lähiympäristöllä ja -verkostoilla sekä yhteiskunnalla suuremmassa mittakaavassa. Ihmisen hyvinvointi koostuu psyykkisestä, sosiaalisesta ja fyysisestä (Rostila 2001, 53–54.) *Kokonaisvaltainen ote* sosiaalityön asiakastyössä on tärkeää (Karjalainen & Sarvimäki 2005, 34; Rostila 2001, 37). Jokainen asiakas on lisäksi *yksilö*, joka tarvitsee apua omista lähtökohdistaan. (Kananoja 2010b, 134–135; Rostila 2001, 71). GC -toiminnan elementeistä voi löytää samanlaisen ajattelutavan kokonaisvaltaisuudesta ja toimintojen asiakaslähtöisyydestä.

Koska kokonaisuus on hyvin monisyinen ja sosiaaliset ongelmat ovat yhä monimutkaisempia, tarvitaan asiantuntijuutta ja yhteistyötä monien tahojen kanssa (Kananoja 2010b, 139; Karjalainen & Sarvimäki 2005, 28–34). Teesit *moniammatillisuudesta*, *monitoimijaisuudesta* ja *verkostoitumisesta* kuvaavatkin hyvin nykyistä sosiaalityötä. Myös GC:ssa moniammatillisuus ja verkostoituminen on olennaista, kun esimerkiksi maatalous- ja sosiaalialan ammattilaiset toimivat yhdessä. On selvää, että kehitettäessä luontolähtöisiä työmenetelmiä ei sosiaalityökään voi nojautua pelkästään oman alan ammattitaitoon.

Sosiaalityön yhtenä ideaalina voidaan pitää yksilön ja yhteisöjen omien vahvuuksien sekä voimavarojen tukemista jotta nämä pärjäisivät paremmin yhteiskunnassa, pystyisivät vaikuttamaan asioihinsa ja jopa muuttamaan rakenteita ihmisläheisemmäksi. Tähän liittyy käsite *empowerment*, joka useimmiten suomennetaan *voimaistumisena* tai *valtaistumisena*. Sosiaalityö toimii tässä asiakkaan puolustajana ja valtaistajana. (Hokkanen 2009, 329; Niemelä 2009, 230; Langan 2002, 209, 215; Leadbetter 2002.)

Empowerment -käsite tuntuu olevan hyvin laajasti käytetty, mutta se ei liene menettänyt sisällöllistä merkitystään vaikka se käsitteellisesti olisikin voinut kärsiä jonkinlaisesta inflaatiosta. Tästä tematiikasta löytyy myös selkeästi yhteyttä GC:n elementteihin, johon esimerkiksi *Vihreä voima* GC:n terminologiasta viittaa (Mitä on Green Care: toimialat 2012; Soini 2011).

Kuten ajallemme on tunnuksenomaista, myös sosiaalityö on saanut osakseen *vaikuttavuuden ja tehokkuuden* vaatimukset (Kananaja 2010b, 137; Juhila 2006, 66; Karjalainen & Sarvimäki 2005, 34; Rostila 2001, 17). Painotetaan näyttöön perustuvia menetelmiä (*evidence-based practice*; ks esim. McDonald 2006, 155–170). Niin ikään GC -toiminta tarvitsee tieteellistä näyttöä toimintansa tueksi (De Vries 2006, 22; ks. myös Cooper Marcus & Barnes 1999, 29). Tämä on ymmärrettävää paitsi resurssienhallinnan takia, myös siksi, että asiakkaille halutaan toimivia käytäntöjä, joista on heille aidosti apua. Tieteellinen tutkimuspohja myös tuo yleistä uskottavuutta, jolloin on helpompi saada ihmiset luottamaan kulloisiinkin menetelmiin.

Sosiaalityön suhde luontoon

Suomessa luonto, tarkennettuna maaseutu, voidaan löytää tietyllä tavalla sivuroolista sosiaalisen työn kehityshistoriasta, joskaan ei GC -ideologian mukaisena. Lisäksi huomattavaa on, että kyseisen ajan sosiaalista auttamistyötä ei voida pitää vielä varsinaisena, ammatillisena sosiaalityönä (Toikko 2005, 15–16).

Maatalouspainotteinen työ on kuulunut osaksi varhaista köyhäinhoitoa aina Ruotsin ja Venäjän vallan ajoilta itsenäisen Suomen hyvinvointivaltion alkuun asti. Ihmisten perustoimeentulo muodostui vielä pitkään teollistumisenkin aikana maataloudesta. Köyhäinhoito edellytti, että kaikki kynnelle kykenevät sosiaalisesti autettavat osallistuvat työhön. Myöhemmin vaivaistalojen, erilaisten kunnalliskotien ja hoitolaitosten toiminnat perustuivat niin ikään maataloustöihin. Työvoimapula oli aikanaan yksi syy siihen, miksi vähäosaiset haluttiin työllistää pelloille ja tiloille. Työllistämisen katsottiin myös laittavan ihmiset järjestykseen ja kasvattavan oikeaan suuntaan. (Pulma 1994, 15–70; Jaakkola 1994, 71–142; Urponen 1994, 163–260.)

Ennen varsinaisen sosiaalityön syntymistä, agraariperustaisen yhteiskunnan johdosta sosiaalisessa työssä ja sen johdossa toimivat pääasiassa maatalousalan ammattilaiset. Köyhäin- ja vaivashoidosta sekä huoltotyöstä kehittynyt sosiaalityö ei kuitenkaan kehittyvässä metodiperustassaan käsitellyt luontoa, vaan ammatillista osaamisperustaa alettiin rakentaa yhteiskunta- ja humanististen tieteiden pohjalle. Sosiaalityö erkani luonnosta tehokkaasti myös kansalaisten puolelta. Sosiaalihuollon kritiikki kohdistui muun muassa huoltolaitosten maatalouspainotteisuuteen. (Satka 1994, 261–330.)

Köyhäinhoidon lisäksi vankeinhoidolla on pitkäköö perinne maaseudun ja työn parissa. Jouni Kauhanen (2005) on tehnyt laajan väitöskirjan Pelson suoalueiden kuivatuksista, niiden valjastamisesta maatalouskäyttöön ja vankien osallisuudesta muiden toimijoiden ohella näihin operaatioihin 1857–1990 -luvuilla. Vangit oli hyvä sijoittaa Pelsolle, sillä heidät haluttiin siirtää kaupungeista maaseudulle ja samalla heistä oli hyötyä työvoimana elinkeinon kehittämisessä. Pelson suovankilat olivat hierarkisia ja ankaria työlaitoksia, joissa työnteko oli raskasta. Nykyisinkin Pelsolla sijaitseva vankila sai oman maatalouspainotteisen toimintatapansa näistä tapahtumista. Anna-Maria Vainionpää (2011) on tehnyt opinnäytetyötutkimuksen Pelson vankien kokemuksista eläinavusteisesta työtoiminnasta.

Psykiatrisissa hoitolaitoksissa ja muissa parantoloissa luontoa on aikoinaan käytetty paljonkin potilaiden kuntouttamiseen ja hoitolaitokset on sijoitettu lähelle luontoa (esim. Cooper Marcus & Barnes 1999, 1–26). Näistä käytännöistä voi tavoittaa ajatuksen luonnosta hyvinvoinnin edistäjänä. Käsitykseni mukaan niillä ei kuitenkaan ole ollut suurta roolia sosiaalityön kehityksessä.

Sosiaalityön ekososiaalinen lähestymistapa

Luonnolla on ollut historiallisen katsauksen perusteella välillinen paikkansa suomalaisen sosiaalityön varhaisissa kehitysvaiheissa. Siinä päämotiivi näyttää olleen työvoimapolitiittinen sekä kurinpidollinen. Luontoa ei ehkä sellaisenaan ole pidetty kuntouttavana tekijänä eikä siihen liittyviä menetelmiä ole kehitetty. Näin ollen myöskään teoriaa aiheesta ei ole liioin muodostunut. Myös Kaisa Mesimäki (2011, 86) on havainnut, että vaikka sosiaalityön kiinnostuksen kohde on yksilön ja ympäristön suhde, ei luontoympäristön mahdollisuuksia sosiaalityölle ole tutkittu.

Luontoaspektin tieteellinen puuttuminen sosiaalityöstä ja sen metodeista johtuneen ainakin kahdesta syystä. Yhtäältä luontomenetelmät ovat yleensäkin nousseet vasta viime aikoina tieteellisen tutkimuksen kohteeksi (Rappe 2003b, 22). Toisaalta sosiaalityön professionalisoituminen ja etenkin tieteellistyminen ovat uudehkoja ilmiöitä sinänsä. Teollisuuden pikkuhiljaa syntyessä agraariajan rinnalle niin ikään sosiaalisen työn ja sen tietopohjan kehitys oli vasta aluillaan (ks. Satka 1994).

Olen kuitenkin pyrkinyt etsimään sosiaalityön teoriakirjallisuudesta jonkinlaista yhteyttä luonnon merkitykseen sosiaalityössä. Tässä lähimmäksi käsitykseni mukaan pääsee sosiaalityön *ekososiaalinen lähestymistapa* (Matthies ym. 2001). Ekososiaalisesta lähestymistavasta on käytetty myös käsitettä *ekologinen sosiaalityö* (Matthies 1993). Ekososiaalinen lähestymistapa on suureksi osaksi vieras Euroopassa. Aihetta on käsitelty jonkin verran lähinnä Suomessa ja Saksassa. (Matthies ym. 2001, 5.)

Ekososiaalisen lähestymistavan juuret ovat löydettävissä samoista anglosaksisista lähteistä kuin sosiaalityön perinteet yleisesti: Mary Richmondin ja Jane Addamsin malleista. Richmondin puolelta tulevat systeemiteoreettinen ja "ihminen ympäristössään" -ajattelutavat, erityisesti sosiaalisen ympäristön näkökulmasta. Addams puolestaan käsittää ympäristön myös fyysisenä sekä rakennettuna ja hän lähestyy aihetta kaupunkiekologisesta näkökulmasta. (Närhi & Matthies 2001, 18–19, 38–39; Matthies 1993, 240–241.)

Ekososiaalinen ei ole helposti määriteltävissä. Jokainen tulkitsija käsittää sisällön omista lähtökohdistaan. Ekososiaalisesta lähestymistavasta erottuu kuitenkin selkeästi kaksi ulottuvuutta: *ekologinen* ja *sosiaalinen*. Ne kietoutuvat toisiinsa muun muassa siten, että ympäristöekologiset kysymykset käsitetään myös sosiaalisiksi kysymyksiksi. Myös esimerkiksi ympäristö ja ekologinen voidaan käsittää eri yhteyksissä eri tavoin. (Okulov 1998, 16–20; Närhi & Matthies 2001, 16–17; Matthies & Närhi 1998, 8–9; Matthies 1993, 231.) Tätä dilemmaa voi helpottaa se, että ekososiaalisesta suuntauksesta erotetaan Kati Närhen ja Aila-Leena Matthiesin (2001, 16–17) mukaan kaksi pääsuuntaa: *systeemiteoreettinen* sekä *ekokriittinen*. Niissä sekä ympäristö, että ekologinen saavat omat merkityksensä.

Systeemiteoreettiseen suuntaukseen liittyy sosiaalityön teoriassa laajalti käytetty systeemiteoreettinen ajattelu sekä ekosysteemin käsite. Käsitteet ovat ikään kuin jalostuneet luonnontieteistä ja ekobiologiasta pääasiassa sosiaalista ja kulttuurista ympäristöä koskeviksi. Systeemiteoria mallintaa ihmisen ympärille rakentuvaa monimutkaista ja -tasoista verkostoa, jonka kaikki osat ovat vuorovaikutuksessa toistensa kanssa vaikuttaen toisiinsa. Ekosysteemiteoria muovautuu monimuotoiseksi ihmis- ja sosiaalekologiaksi: ekosysteemi kuvastaa ihmistä ympäristössään ja tilanteessaan. (Rostila 2001, 49–57; Compton ym. 2005, 23–24, 38–39; Matthies & Närhi 1998, 10.)

Systeemiteoriassa systeemit ovat osa suurempaa systeemikonaisuutta. Ne muodostavat kuitenkin aina rajat erottuakseen toisistaan. Näin systeemi ja tätä ympäröivät muut systeemit ovat toisistaan erillisiä. Niiden välillä tapahtuu kuitenkin aina palauteviestintää ja niihin reagoimista, riippuen lähinnä siitä, kuinka avoin tai suljettu kukin systeemi on. Näin ollen ihminen ja tämän ympäristö nähdään myös toisistaan erillisinä, mutta keskenään vuorovaikutteisina systeemeinä. (Preston-Shoot & Agass 1990, 43–49.) Systeemiteoreettisessa ekososiaalisessa työssä sosiaalityö toimii ihmisen ja käsitteellisen ympäristön välillä tukien ihmisen selviytymistä ympäristössään muun muassa poistamalla sen esteitä. Kritiikki ja muutospyrkimykset liittyvät lähinnä *sosiaalisiin, aluellisiin ja fyysisiin* rakenteisiin. (Närhi & Matthies 2001, 20–44; Matthies 1993, 231–232; Okulov 1998, 21–23.)

Ekososiaalisen sosiaalityön *ekokriittisessä suuntauksessa* ympäristö tarkoittaa pääasiassa *fyysistä* ja *biologista* ympäristöä – rakennettua tai luontaista. Sosiaalisten kysymysten rinnalla ekologiset kysymykset ja kestävän kehityksen tematiikka ovat merkittäviä. Ihmisen ja luonnon katsotaan olevan toistensa kanssa riippuvuussuhteessa ja ihmisellä on velvollisuus huolehtia itsensä lisäksi luonnosta. Ekokriittinen suuntaus kritisoi vahvasti modernisaatiota ja sen mukanaan tuomia ympäristöongelmia. Ympäristöongelmien nähdään tuottavan sosiaalisia ongelmia. Vaikka myös systeemiteoreettinen suuntaus voi sisältää poliittista vaikuttamista, on ekokriittinen suuntaus tässä suhteessa radikaalimpi. (Närhi & Matthies 2001, 24–44; Matthies 1993, 236–239; ks myös Kemppainen ym. 1998, 16.)

Sosiaalityön ekososiaalisuus on saanut määrityksensä pitkälti erilaisten käytännön hankkeiden kautta. Käytännön esimerkeissä on käynyt ilmi, että tällaiset alueellisen tason toiminnot edustavat viralliselle sosiaalityölle tietyllä tavalla vaihtoehtoista toimintatapaa. *Vaihtoehtoisuus* tarkoittaa myös vaihtoehtoisuutta vallitsevalle taloudelliseen tehokkuuteen ja kasvuun nojaavalle politiikalle. Tällaisella vaihtoehtoisuudella ja epävirallisuudella voi olla suuri merkitys ekososiaalisen työn asiakkaille: se mahdollistaa heidän osallisuutensa sallimalla ihmisen olla yhteisössä oma itsensä, ilman niin sanotun virallisen sosiaalityön antamia kontrolloivia normeja. (Okulov 1998, 20–31; ks. myös Stepney & Davis 2004, 390.) Tämä ajattelu sopii yhteen GC:n kanssa siten, että luonnon on todettu tarjoavan ihmisille samanlaisen suvaitsevan tilan mahdollistaen heidän toiminnan omista lähtökohdistaan. GC – toiminnot myös voivat samaan tapaan toimia vaihtoehtoisena asiakkaan voimaistajana ja elämän tukijana ilman esimerkiksi työelämän suorituspaineita.

Yhteinen teorettinen malli: Vihreä ekososiaalinen teoria

GC:n nykyaikaisen ekoterapian malli ja sosiaalityön ekososiaalinen teoria lähestyvät toisiaan niiden systeemisen otteen johdosta. Molemmat hyödyntävät ekosysteemitoreettista käsitteistöä ja molemmilla on kokonaisvaltainen näkemys ihmisestä, tämän ympäristöstä sekä niiden välisestä kanssakäymisestä. Kuitenkin nykyaikaisen ekoterapian malli koskee nimenomaan luontoa ja sen ympärillä toimimista, kun taas ekososiaalisessa lähestymistavassa luonto on vain yksi osa kokonaisuutta. Siinä ekologisen lisäksi on sosiaalinen, eikä ekologinenkaan ole yksiselitteisesti määriteltävissä. Toisaalta ekososiaalinen viitekehys voi juuri siksi olla sosiaalityön ja GC:n yhteisen teorian kannalta hedelmällisempi. Sosiaalityössä ei kuitenkaan koskaan voida sulkea pois sosiaalisia kysymyksiä.

Ekososiaalisesta teoriasta on jollakin tavalla nähtävissä ympäristön mahdollisuuksien hyödyntäminen hyvinvointityössä. Silti se on nykyaikaisen ekoterapian malliin verrattuna ongelmakeskeisempi (vrt. esim. Rostila 2001, 54–55). Ekokriittisenä se peilaa sosiaalisia ja ekologisia ongelmia, mutta jättää vähemmälle erityisesti luontoympäristön hyödyntämisen ihmisen hyvinvoinnin lähteenä.

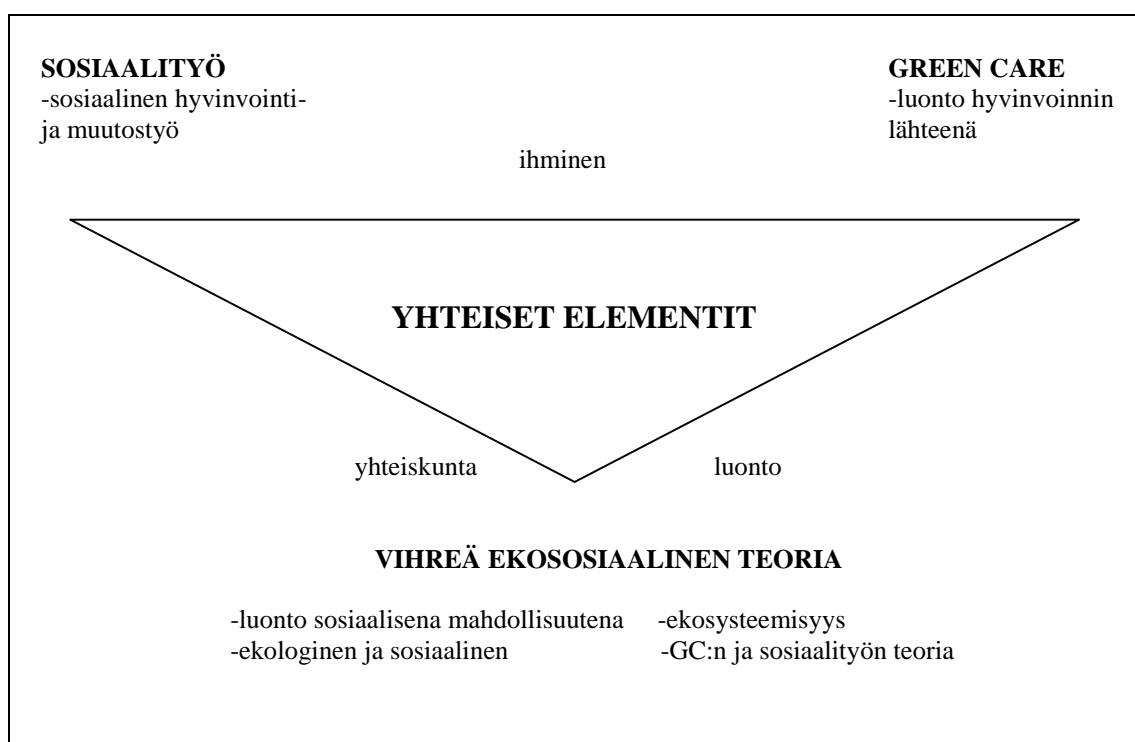
Ekososiaalisen systeemiteoreettisessa suuntauksessa näen yhteyttä ympäristöpsykologian viitekehykseen. Systeemiteoreettinen ja ympäristöpsykologinen ajattelu painottavat ympäristön vaikutukset ihmiseen -aspektia ja yleensä ympäristö ajatellaan hyvin abstraktisti. Ekososiaalisen ekokriittinen suuntaus viittaa puolestaan ekopsykologiseen ajatteluun. Molemmat pitävät ihmistä osana luontoa ja hyöty- sekä vastuusuhde on molemminpuolinen. Erotuksista huolimatta näistä mitään ei mielestäni voida sulkea pois sosiaalityön ja GC:n yhteisestä teoriapohjasta. Systeemiteoria ja ympäristöpsykologia tuovat kokonaisuuteen sosiaalista, ekokriittinen suuntaus ja ekopsykologia puolestaan ekologista. Jaot ovat toki myös karkeita. Esimerkiksi ympäristö- ja ekopsykologia eivät todellisuudessa ole niin kaukana toisistaan (Aura ym. 1997, 10–17; Hirvi, 2007, 12). Niin myös sosiaalityön ekososiaalinen lähestymistapa on yleisesti ottaen holistinen, sosiaaliset ja ekologiset kysymykset huomioiva suuntaus. (Matthies ym. 2001, 5–6).

Ekososiaalisen sosiaalityön elementeistä voi löytää yhteneväisyyksiä sekä GC – toiminnan että yleistason sosiaalityön elementteihin. Monella tapaa esiin tulleet elementit ovat monissa kohtaa samankaltaisia ja tuntuvat osin jopa toistolta. Esimerkiksi Aila-Leena Matthies & Kati Närhi (1998, 14–15) aiheellisesti kysyvätkin, mitä uutta ekososiaalisessa suuntauksessa sitten on sosiaalityölle. Uuden jäsenyyksien sille mielestäni mahdollistaa GC:n tematiikka, joka tuo ”vihreän” vielä vahvemmin mukaan teoriaan: ympäristö nähdään paremmin *mahdollisuuksien* kautta ja erityisesti *luontaisena ympäristönä*. Ihminen, ympäristö ja yhteiskunta ovat hyvinvointisuhteessa toisiinsa ja luonnolla on yhä suurempi rooli myös sosiaalisen hyvinvoinnin lähteenä.

Ekososiaalinen sosiaalityön lähestymistapa voi siis toimia yhtenä siltana sosiaalityön ja GC:n välillä, mutta yksin se jäänee kapeahkoksi. Se tarvitsee täydennystä ja eteenpäin kehittämistä. GC:n teoreettinen anti tähän on oleellista. GC:n nykyaikaisen terapian malli, eko- ja ympäristöpsykologia sekä sosiaalityön ekososiaalinen lähestymistapa voisivat yhdessä muodostaa teoreettisen pohjan GC:n ja sosiaalityön yhteiselle teorialle; *Vihreän ekososiaalisen teorian*.

Teorioita arvioitaessa on huomioitava, että tämä jäsennys on vain yksi näkökulma aiheeseen. Näkemyksiä käsitellyistä teorioista voi olla useampia ja ne voivat saada myös toisenlaisen suhteen sosiaalityön ja GC:n kontekstissa muissa tutkimuksissa. Lisäksi huomautettakoon, että GC:n teoreettisessa viitekehyksessä on muitakin potentiaalisia teoreettisia aihealueita, jotka koskettavat myös sosiaalityötä. Tässä työssä valintani ovat kohdistuneet edellä käsiteltyihin teorioihin.

Seuraavissa kuvioissa olen pyrkinyt kiteyttämään, miten sosiaalityö ja GC voivat keskenään teoreettisen avauksen perusteella:

Kuvio 1. Sosiaalityön ja Green Caren yhdistävä Vihreä ekososiaalinen teoria

Sosiaalityön tehtävänä on tukea apua tarvitsevia yksilöitä sekä yhteisöjä pärjäämään yhteiskunnassa. Tähän tarvitaan erilaisia voimavaraistavia, eheyttäviä ja muutokseen pyrkiviä toimenpiteitä. GC voi tarjota yhden väylän toteuttaa sosiaalityötä. Sen ytimenä on luonto hyvinvoinnin lähteenä. GC ja sosiaalityö jakavat osaltaan samoja asiakasryhmiä. Molempien toiminnoissa on löydettävissä yhteneviä tavoitteita ja toimintaperiaatteita. Myös teoreettinen tausta on pitkälti soviteltavissa. Luonto (kuten muukin ympäristö), ihminen ja yhteiskunta muodostavat yhteisen toimintakentän, jossa jokaisella on vaikutusta toisiinsa. Vihreässä ekososiaalisessa teoriassa luonto on sosiaalinen mahdollisuus.

2.3 Sosiaalityön ja Green Caren ammatillinen jäsenys

Sosiaalityön ammatilliset orientaatiot

Sosiaalityön ammatillisen sisällönmäärittelyn voi todeta olevan erittäin haasteellista. Sosiaalityö on aina suhteessa aikaan, paikkaan, kulttuuriin sekä poliittisiin linjoihin. Siksi sen määritelmät varioivat ja elävät. Sen metodologiset lähestymistavat, käsitykset asiakkuudesta, ammattilaisuudesta sekä näiden välisestä suhteesta ovat vaihdelleet. Lisäksi sosiaalisten ongelmien syyt on nähty eri aikoina eri tavoin. (Payne 2005, 7–15; Pincus & Minahan 1973, 3; Juhila 2006, 12; Kemppainen ym. 1998, 12; Rostila 2001, 10.) Sosiaalityö on kuitenkin aina ollut liitettyä auttamiseen ja muutokseen. Sen paikka on ihmisen ja yhteiskunnan välillä, missä se pyrkii edistämään ihmisten elämää yhteiskunnassa. (Kananoja 2010a, 21–22; Pincus & Minahan 1973, 3–5).

Sosiaalityöllä on monitieteinen teoriapohja ja esimerkiksi monet psykologian teoriat ovat myös käytössä (Rostila 2001, 49–50; Payne 2005, 12–13). Sosiaalityön metodikehityksessä on viime vuosikymmeninä nähty tarvetta osaamispuheen ja toimenkuvan uudistamiseen sekä laajentamiseen yhteiskunnallisten muutosten myötä (Karjalainen & Sarvimäki 2005; Raunio 2000, 13–14; Kemppainen ym. 1998, 9–11; Karvinen 1993, 169). Sosiaalityön tehtäväperustaan kaivataan myös selkeytystä (esim. Karjalainen & Sarvimäki 2005; Kärki 2007).

Sosiaalityön erilaisista toiminta- ja lähestymistavoista on tehty lukuisia erilaisia jäsenyyksiä. On käytetty esimerkiksi käsitteitä *lähestymistapa*, *orientaatio*, *työtapa*, *toimintoluokka*, *menetelmä* ja *työkalu*. (ks. esim. Kärki 2007; Liukko 2006, 10–17; Toikko 2000, 117–120; Toikko 2012, 146–147.) Moninaiset jäsenyykset auttavat ymmärtämään mistä kaikesta sosiaalityössä voi olla kyse. Yhtä, selkeää määritelmää ne eivät kuitenkaan tarjoa. Edellä mainitut käsitteet myös liikkuvat eri tasoilla, ja erot esimerkiksi työtapojen, orientaatioiden ja menetelmien välillä ovat jokseenkin tulkinnanvaraisia. *Työmenetelmä* käsitteenä saa niin ikään erilaisia määritelmiä tulkinnasta riippuen (ks. esim. Karvinen-Niinikoski ym. 2005, 79).

Itse olen tutkielmani viitekehyksen yhteydessä tukeutunut Sosiaalityö hyvinvointipolitiikan välineenä 2015 –toimenpideohjelman (Karjalainen & Sarvimäki 2005) jäsenyykseen sosiaalityön *työorientaatioista*. Tulkitsen työorientaatiot yleisen tason käsitteiksi, jotka antavat työlle suunnan ja tarkoituksen, mutta eivät vielä määrittele työn käytännön toteutuksessa tapahtuvia menetelmiä tai työkaluja. Toimenpideohjelmassa (mt., 37–50) pidetään yhtenä tulevaisuuden strategisena linjauksena sitä, että sosiaalityö nähdään monialaisena ammattimuotona, jonka työorientaatioihin ja erikoistumisperustoihin kuuluvat:

1. kuntouttava työ
2. yhteisötyö
3. rakenteellinen sosiaalityö sekä
4. ennaltaehkäisy ja varhainen puuttuminen.

Jäsenyyksen avulla pyritään tuomaan sosiaalityö esiin aidosti moninaisena, ilman toiminnan vahvaa rajaamista. Yksilökohtainen työ laajenee yhteisölliseen ja kuntouttavaan orientaatioon. Samalla sosiaalityön orientaatiot pyritään tuomaan selvemmillä vallitsevan epämääräisyyden sijaan. Keskeistä on työskentely asianomaisen kanssa. (Karjalainen & Sarvimäki 2005, 37–50.)

Kuntouttavan sosiaalityön (empowering social work) syntymiseen ovat vaikuttaneet 1990 –luvun aktivoiva sosiaalipolitiikka, kuntoutus -käsitteen merkityksen laajeneminen myös sosiaaliseen sekä sosiaalityön ammattikäytäntöjen kehityspaineet. Kuntouttava sosiaalityö voidaan liittää vahvasti niin sanottuun kunnalliseen perussosiaalityöhön sekä aikuissosiaalityöhön. Aktivointi ja työllistyminen ovat kuntouttavan sosiaalityön tavoitteellisia näkökulmia ja esimerkiksi laki kuntouttavasta työtoiminnasta toimii tässä ohjaavana tekijänä. (Tuusa 2005, 1–40; Liukko 2006, 7–8, 18–26.)

Aktivoivan sosiaalisen kuntoutuksen lisäksi kuntouttavaa sosiaalityötä tarvitaan perinteisesti myös erilaisissa kuntoutuksen erityispisteissä ja kuntouttavan sosiaalityön tavoitteena on myös asiakkaan toimintakyvyn sekä elämänlaadun edistäminen (Tuusa 2005, 40; Kuntouttava sosiaalityö –erikoisalan opetussuunnitelma 2009–2012, 4).

Sosiaalityöntekijän tehtävät kuntouttavassa sosiaalityössä ovat pitkälti organisaatio- ja asiakasryhmäkohtaisia. Työmenetelmät voivat olla hyvin monenlaisia. (Tuusa 2005, 40–41.) Erityisesti tämän tutkielman aiheeseen liittyen on mainittava *luontoretket* eräänä uusien työmallien kehittämisen tuloksena kuntouttavassa sosiaalityössä Matti Tuusan (2005, 56) raportissa. Kuntouttavan sosiaalityön yksi perusperiaatteista on tuttu voimaistumisen ja valtaistumisen (empowerment) käsite. Myös esimerkiksi tavoitteellisuus ja pitkäjänteisyys ovat tärkeitä kuntouttavan sosiaalityön kulmakiviä. (Tuusa 2005, 40; Kuntouttava sosiaalityö –erikoisalan opetussuunnitelma 2009–2012, 4.)

Yhteisösosiaalityön alkujuuret ovat addamsilaisessa setlementtityössä. Yhteisöllinen setlementti- ja kansalaistyö on kuulunut suureksi osaksi varhaisen sosiaalisen työn kehitystä. Yhteisösosiaalityön kehityskaareen ja tämän kanssa läheiseen suhteeseen liittyvät myös muun muassa *yhdyskuntatyö* ja *alueellinen, rakenteellinen* sekä *ekologinen sosiaalityö* (Roivainen 2004, 32, 45, 58.) Irene Roivainen (2004, 58) kirjoittaa yhteisösosiaalityöstä seuraavasti:

”Yhteisösosiaalityön keskeisiä toimintaperiaatteita ovat sosiaalisten ongelmien ennaltaehkäisy, lähipalvelujen kehittäminen, kansalaisten oma-aloitteisuuden tukeminen ja sosiaalisten verkostojen merkityksen tunnustaminen. Yksilöiden, perheiden ja ryhmien hyvinvointia ja selviytymistä edistetään käyttämällä hyväksi yhteisöjen suomia mahdollisuuksia. Keskeisenä tehtävänä on vaikuttaa kansalaisten elinolosuhteisiin paikallisella tasolla, tukea heidän osallisuuttaan erilaisissa arjen verkostoissa ja vahvistaa heidän kokemustaan täysyvaltaisesta kansalaisuudesta.”

Sosiaalityö hyvinvointipolitiikan välineenä 2015 –toimenpideohjelma (Karjalainen & Sarvimäki 2005, 34) yhtyy monelta osin tähän tulkintaan painottaen myös yhteiskuntapoliittista ulottuvuutta, joka on ominaista yhteisöllisen työn lisäksi rakenteelliselle sosiaalityölle. Vaikka toimenpideohjelmassa *ennaltaehkäisy* ja *varhainen puuttuminen* sekä *rakenteellinen työ* mainitaan omina orientaatioinaan, liittyvät ennaltaehkäisevä sekä rakenteellinen ulottuvuus myös kuntouttavaan ja yhteisölliseen sosiaalityöhön. Varhainen puuttuminen sisältyy ennaltaehkäisevään, rakenteelliseen ja yhteisölliseen työhön (mt., 12, 32.)

Green Caren toimintaluokat

Kun sosiaalityön orientaatiot antavat yhdet suuntaa-antavat raamit sosiaalityön toteuttamiselle, tarjoavat GC:n toimintaluokat myös eräänlaisen yleisen tason jäsenyyksen GC –toiminnalle. Katriina Soinin (2011) mukaan GC –toiminnot voidaan luokitella:

1. Vihreäksi hoivaksi
2. Vihreäksi voimaksi
3. Vihreäksi virkistykseksi

Vihreä hoiva viittaa korjaavaan, hoitavaan ja kuntouttavaan GC –toimintaan. Siinä ammattitaidolla on erityistä merkitystä. Tällaisen GC –toiminnan kustantajaksi voisi määrittää julkinen sektori. *Vihreä voima* puolestaan painottuu ennaltaehkäisevään ja voimaannuttavaan toimintaan. Sen asiakkaana ja maksajana voisi olla joko yksityinen tai julkinen sektori. *Vihreä virkistus* suuntautuu yksityisille, sananmukaisesti virkistystä hakeville asiakkaille. Tässä tutkielmassa ei käsitellä GC:n vapaa-aikaan ja matkailuun liittyviä virkistäytymistoimintoja, joten viimeksi mainittu luokka rajautuu pois ammatillisesta jäsenyyksestäni. Green Care Finland ry:n (Mitä on Green Care: toimialat 2012) mukaan silloin voidaan puhua vihreästä hoivasta, kun toimintaa toteutetaan sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön puitteissa (ks. myös Jääskeläinen & Tulkki 2012, 33). Esimerkkeinä mainitaan muun muassa sellaiset luontoon tukeutuvat toiminnat, jotka tapahtuvat hoivalaitoksissa, tuetun asumisen sekä sosiaalisen työlistämisen piirissä. Erityisesti viimeksi mainittu on lähellä sosiaalityötä ja sen kuntouttavaa orientaatiota.

Vihreä voima on liitetty muun muassa kasvatustyöhön ja muuhun ennaltaehkäisevään toimintaan. Termi on tässä myös rinnastettu vihreän virkistykseen kanssa, jolloin se ottaa sosiaalityön kannalta askeleen epävirallisempaan ja universaalimpaan suuntaan (Mitä on Green Care: toimialat 2012). Vihreän voiman katsotaan Vihreään hoivaan verrattuna olevan enemmän sidoksissa erilaisiin matkailullisiin ja yksityisiin hyvinvointiyrityksiin kuin julkisen sektorin sosiaalipalveluihin (ks. Jääskeläinen & Tulkki 2012, 33). Vihreää voimaa ei mielestäni ole silti syytä jättää pois sosiaalityön ja GC:n ammatillisesta jäsenyyksestä. Yhteinen empowerment –tematiikka ja ennaltaehkäisevä orientaatio sitovat sen sosiaalityön orientaatioihin.

GC:n toimintaluokat sosiaalityöhön rinnastettuna

GC:n toimintaluokat voidaan valjastaa yhteen sosiaalityön orientaatioiden kanssa teoreettisella tasolla seuraavasti:

	Sosiaalityön orientaatiot	Green Caren toimintaluokat
Ennaltaehkäisevä työote	Ennaltaehkäisevä, yhteisöllinen, rakenteellinen	Vihreä voima
Korjaava työote	Kuntouttava (yhteisöllinen, rakenteellinen)	Vihreä hoiva (vihreä voima)

Kuvio 2. Sosiaalityön ja Green Caren ammatillinen jäsentyminen Karjalaisen & Sarvimäen (2005) sekä Soinin (2011) ja Green Care Finland ry:n (Mitä on Green Care: toimialat 2012) pohjalta

Yksinkertaistaen ja pelkistäen tässä jäsenyksessä GC:n Vihreä hoiva voidaan rinnastaa sosiaalityön kuntouttavaan orientaatioon, sillä molemmat ovat ensisijaisesti korjausluontoisia interventioita ja pyrkivät parantamaan syystä tai toisesta huonontunutta asiointilaa ihmisen elämässä. GC:n Vihreä voima puolestaan sopii sosiaalityön ennaltaehkäisevän orientaation kanssa, sillä molemmissa pyritään ehkäisemään ongelmia ja edistämään ihmisen toimintakykyä ennakoivalla työotteella.

Sosiaalityön yhteisöllinen ja rakenteellinen orientaatio voivat sisältää sekä korjaavia että ennaltaehkäiseviä ulotuvuuksia, jolloin Vihreä hoiva ja Vihreä voima voivat kuulua molempiin. Lisäksi yhteisöllinen ja rakenteellinen ote on ominaista ekososiaaliselle sosiaalityölle, jonka teoreettisesta perustasta löysin tarttumapintaa GC -ideologiaan. Esimerkiksi Jarmo Kärki (2007, 15) liittyy yhteisötason sosiaalityön kuitenkin enemmän ennaltaehkäisevään työhön. Vihreä voima GC –toimintona voikin tulla kyseeseen ensisijaisena vasteena ennaltaehkäisevälle, rakenteelliselle ja yhteisölliselle sosiaalityölle.

Jo teorian tasolla voi huomata, kuinka päällekkäisiä eri toiminnot niiden periaatteineen loppujen lopuksi ovat. Esimerkiksi empowerment –ajattelutapaa näytetään korostavan niin korjausluontoisissa kuin ennaltaehkäisevissä orientaatioissa. Ei siis ihme, jos epämääräisyyttä koetaan myös käytännön työssä.

Edellä tehdyssä jäsennyksessä on kuitenkin pyritty luomaan jonkinlaisia raameja sosiaalityön ja GC:n ammatillisille toimintaloikoille. Sitä, yhdessä teoreettisen jäsennyksen kanssa voi pitää tietynlaisena ideoivana taustaviitekehystenä tutkielmani empiiristä osuutta ajatellen. Tutkielman teoreettinen viitekehys ei kuitenkaan ole määräävässä roolissa tutkimustulosten analysoinnissa.

Sosiaalityössä vai sosiaalipalveluissa?

Edellisten jäsennyksien myötä GC voidaan teoriassa nähdä osana sosiaalityön ammatillista toimintaa. Todellisuudessa asia ei kuitenkaan liene niin yksinkertainen. Vaikka sosiaalityön sisältö on ajan myötä muuttunut ja kehittynyt, se tekee silti pitkälti eron esimerkiksi terapiaan ja sosiaalipalveluihin. Lisäksi, vaikka sosiaalityöllä ja GC:lla on selvästi yhteisiä asiakasryhmiä ja tavoitteita, ovat niiden käytännön toiminnot usein hyvin erilaisia.

Liitettäessä GC –toimintaa sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen on pohdittava esimerkiksi sitä, asettuvatko GC –menetelmät sosiaalityön menetelmiksi vai paikantuvatko ne enemmän sosiaalityötä tukeviin muihin palveluihin. *Sosiaalityö* voidaan nähdä osana sosiaalipalveluita, mutta sillä on erityinen rooli yksilökohtaisena ongelmanratkaisijana ja palveluohjaajana, joka tarvittaessa täydentää tai hyödyntää sosiaalipalveluita. *Sosiaalipalvelut* puolestaan sisältävät asiakkaiden tarvitsemia ylläpitäviä, ehkäiseviä tai kuntouttavia käytännön tukipalveluita. (Kemppainen ym. 1998, 23–26; Raunio 2000, 13, 27.) Huomioitavaa on myös, että suurin osa sosiaalityöntekijöistä toimii kuntien sosiaalitoimistoissa (Kemppainen ym. 1998, 46; Rostila 2001, 20). Tämän johdosta sosiaalityön määritelmät ja tehtäväkuvat ovat usein lujasti sidoksissa kunnallisen toimistososiaalityön imagoon. (Rostila 2001, 20). Sosiaalityön sitominen kuntien sosiaalitoimistoissa tehtävään työhön asettaa haasteen GC –menetelmien soveltamiselle sosiaalityöhön.

Sosiaali- ja terveysministeriö (Sarvimäki & Siltaniemi 2007, 21–43) on laatinut sosiaalihuoltoa koskevat tehtävärakennesuosituksen, joiden pohjaksi sosiaalihuolto on jaettu eri sektoreihin: lasten, ikääntyneiden, vammaisten ja aikuisten parissa tehtävään sosiaalihuoltoon. Tehtävärakennetta tarkastellaan eri sektoreissa vaihe vaiheelta asiakasprosessin näkökulmasta.

Sosiaalityöntekijän tehtäviksi näissä asiakkuusprosesseissa jäsentyvät pääasiassa:

- prosessin johtaminen ja koordinointi
- tarvittavien asioiden selvittely
- keskeisten päätösten tekeminen
- palvelusuunnitelman laatiminen ja palveluohjaus osin jaetusti sosiaaliohjaajan kanssa
- palveluprosessin arviointi ja päättäminen kun se on ajankohtaista

Jossain määrin sosiaalityöntekijä voi asiakkuusprosesseissa osallistua myös käytännön toimenpiteiden toteutukseen ja sosiaalityöntekijän tehtäviin kuuluu myös psykososiaalinen työ, mutta suurimmaksi osaksi sosiaalityöntekijän tehtävän katsotaan paikantuvan asiakkuusprosessin *johtamiseen, arviointiin ja päätöksentekoon*. Toimenpiteiden ja tukipalveluiden toteutuksessa hyödynnetään muun muassa sosiaaliohjaajia ja lähihoitajia. (Sarvimäki & Siltaniemi 2007, 21–43, 51–52; Rahko 2011, 69–80.)

Tehtävärakennesuositus asiakkuusprosesseissa viittaisi siihen, että sosiaalityöntekijän konkreettisesta toiminnasta voi olla vaikea löytää luontomenetelmien kaltaisia interventioita. Tämä voi myös selittää sen, miksi ekososiaaliset menetelmät ovat olleet niin sanotussa toiseuden asemassa virallisessa sosiaalityössä. Kunnallinen sosiaalitoimistojen sosiaalityö ei helposti taivu ”toisenlaisiin” toimintatapoihin.

Yhtä kaikki, vaikka sosiaalityötä ja GC:a voidaan sovittaa yhteen teorian tasolla myös ammatillisesti, ei GC sosiaalityön menetelmänä ole itsestäänselvyys. Argumentteja sen suhteen, mitä kuuluu niin sanottuun ”oikeaan sosiaalityöhön”, esitetään jatkuvasti eri tahojen välillä eikä näistä päästäne koskaan täysin yhteisymmärrykseen (Liukko 2006, 10). Lisäksi on aina olemassa paikallisia näkemyksiä ja tapoja käytännön sosiaalityön toteuttamiseen (ks. esim. Niskala 2008, 62–63). Siksi olen halunnut lähteä hakemaan vastauksia käytännön työstä esittämällä kysymyksiä Lapin sosiaalityöntekijöille.

3. TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

3.1 Tutkimusasetelma ja metodologia

Tutkimuskysymysten pääteemat ovat GC –tematiikan ja siihen liittyvien, luontoon pohjautuvien työtoimintojen:

1. tuntemus
2. hyödyntäminen
3. merkitykset ja mahdollisuudet sosiaalityössä

Ensimmäisellä tutkimuskysymyksellä selvitän, miten GC –tematiikka ja luontoon tukeutuvat menetelmät tunnetaan Lapin sosiaalityössä. Toinen tutkimuskysymys kartoittaa, miten luonto on jo mahdollisesti mukana Lapin sosiaalityössä eli millaisia kokemuksia työntekijöillä luonnon hyödyntämisestä sosiaalityössä on. Kolmas tutkimuskysymys on edellisiä monisyisempi ja laajempi. Siihen liittyen kokoan tutkielman vastausaineistosta sellaisia teemoja, jotka voivat antaa perusteita ja vaikuttaa mahdollisuuksiin kehittää sekä hyödyntää luontoon tukeutuvia työmenetelmiä sosiaalityössä – erityisesti Lapin alueella. Teemoissa näkyvät muiden muassa työntekijöiden ajatukset luonnon hyvinvointivaikutuksista, heidän oma suhteensa luontoon sekä pohdinnat luontomenetelmien mahdollisuuksista ja haasteista. Työntekijöiden ajatusten pohjalta pyrin rakentamaan kuvaa siitä miksi ja miten sosiaalityössä voitaisiin luontomenetelmiä hyödyntää sekä millaisen sosiaalityön osaksi luontomenetelmät voivat paikantua.

Vastauksia kysymyksiin haen yhdistämällä sekä määrällistä että laadullista tutkimustapaa. Määrällistä ja laadullista yhdistävästä tutkimuksesta voidaan usein käyttää nimitystä *Mixed Methods* –tutkimus (ks. esim. Creswell 2009; Teddlie & Tashakkori 2009). Monet sosiaalitieteellisestä tutkimuksesta kirjoittaneet tuovat esiin näkemyksen, jonka mukaan menetelmällisiä vaihtoehtoja voidaan käyttää monipuolisesti. Kvantitatiivinen ja kvalitatiivinen perinne sisältää kumpikin omat mahdollisuutensa sekä riskinsä ja molempien käytöllä voi olla joko onnistuneita tai epäonnistuneita seurauksia omassa tutkimustyössä. (esim. Alkula ym. 1994, 13; Rothery 1993, 38; Lehto 1998, 207.)

Oman Pro graduni aiheeseen ei kumpikaan tutkimustraditio tuntunut sopivan sellaiseenaan. Tahdoin tutkimukselta enemmän kuin numeraalista tietoa. Toisaalta syvällisempien merkitystekijöiden tarkasteluun ei pääse, jos vastaajilla ei ole ei ole tarpeeksi etukäteistietoa aiheesta. Kvantitatiivinen tulokulma kvalitatiivisen rinnalla vaikutti olevan välttämätön aiheen avaamisen ja ajatusten viriämisen kannalta, sillä aihe on uusi etenkin sosiaalityön kontekstissa.

Mixed Methods –menetelmä voikin tulla kyseeseen silloin, kun kumpikaan päätutkimustraditioista ei tunnu itsessään riittävän. Sen avulla on mahdollista hyödyntää molempien traditioiden vahvuuksia. Mixed Methodsin taustalla on *pragmaattinen* tieteenfilosofia, joka edustaa monimuotoista katsantotapaa ja käsityksiä tiedon rakentumisesta. Näin ollen se mahdollistaa myös menetelmällisen pluralismin. (Creswell 2009, 3, 10–11, 17–18, 203.) Yleisesti ottaen Mixed Methods voi John W. Creswellin (2009, 203) mukaan olla hyvä väline monimutkaisessa sosiaali- ja terveystieteellisessä tutkimuksessa. Monimenetelmällisyys on tutkimustyössä yhä suositumpaa (Creswell 2009, 203; Lukkarinen 2008, 227), vaikkakaan sitä ei tunneta niin hyvin kuin perinteisiä kvantitatiivista ja kvalitatiivista suuntausta (Creswell 2009, 14).

Creswell (2009, 15) on jaotellut Mixed Methods –menetelmät kolmeen niin sanottuun pääluokkaan, joiden sisällä eri variaatioita esiintyy paljon. Kaksi ensimmäistä, *peräkkäinen* ja *samanaikainen*, erottuvat tutkimuksen sisällä sovellettavien menetelmien ajoituksen suhteen. Kolmas, *transformatiivinen* Mixed Methods –tutkimus, liittyy tutkimuksen teoriasidonnaisuuteen; siinä tutkimusta ohjaa vahvasti jokin valittu teoreettinen näkökulma – "teoreettiset silmälasit". Kuuluupa tutkimus mihin tahansa mainituista pääkategorioista, päädyttäessä hyödyntämään Mixed Methods –menetelmiä tutkijan on aina tehtävä selväksi tietyt seikat. Näitä ovat ainakin: tapahtuuko kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen yhdistely samanaikaisesti vai omina vaiheinaan, kummalla on enemmän painoarvoa vai ovatko molemmat samanarvoisessa asemassa, millä tavalla menetelmien yhdistäminen käytännössä tapahtuu sekä mikä on tutkimuksen suhde teoreettiseen viitekehykseen. (Creswell 2009, 206–208.)

Omassa tutkimuksessani sisällytän kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen ulottuvuuden samanaikaiseen aineistonkeruuseen, käyttäen sekä suljettuja että avoimia kysymyksiä. Aineistoanalyysissä jaan aineiston kvantitatiiviseen ja kvalitatiiviseen osaan. Analysoin osat erikseen, mutta vertaan tuloksia toisiinsa analyysin edetessä.

Kaksi ensimmäistä tutkimuskysymystä nojautuvat enemmän kvantitatiivisen tiedontuontoon. Kolmas tutkimuskysymys moninaisuudessaan avautuu pääasiassa laadullisen analyysin kautta. Jossain määrin kysymys on myös siitä, että määrällinen osio ja ensimmäiset kaksi tutkimuskysymystä toimivat aihetta avaavina, ja laadullinen osio sekä kolmas tutkimuskysymys syventävät tarkastelua luontomenetelmien ja sosiaalityön suhteesta. Teoreettinen viitekehys käsitteinen erityisesti ammatillisen jäsenyyksen osalta toimii kvantitatiivisessa osiossa aineistonkeruun perusrunkona. Kvalitatiivisessa osiossa teoriasuhde vaihtelee sanallisen vastausaineiston sisällön mukaan.

Alan Bryman (1992, 70–73) kyseenalaistaa sen, voidaanko yhden aineistonkeruumenetelmän käyttämisen yhteydessä puhua tutkimusmenetelmien yhdistämisestä, vaikka aineistonkeruu tuottaisikin erityyppisiä aineistoja. Esimerkiksi muutaman avoimen kysymyksen lisääminen kvantitatiiviseen kyselyyn ei hänen mukaansa riitä puhumaan metodien sekakäytöstä. Omassa tutkimuksessani, kuten edellä käy ilmi, on kvantitatiiviselle ja kvalitatiiviselle ulottuvuudelle määritelty omat tehtävänsä ja paikkansa tutkimusongelman sisällä. Aineistonkeruuta varten olen pyrkinyt systemaattisesti laatimaan sekä määrällistä että laadullista tietoa tuottavia kysymyksiä pitäen kumpiakin yhtä tärkeänä osana kokonaisuutta. Tutkimustyöhön valmentautuessani olen perehtynyt molempien tutkimusperinteiden perusteisiin ja valinnut kummallekin ulottuvuudelle oman analyysikeinon. Näin ollen on perusteltua puhua vähintään ”Mixed Methods –tyyppisestä” tutkimuksesta.

Tutkielmani tutkimuskysymykset pyrkivät yhtäältä tuomaan esiin *tosiasiallista asiaintilaa* siinä mielessä, että informanttien vastausten perusteella pyritään mittaamaan sitä, kuinka hyvin he tuntevat kyseisen aiheen ja miten paljon he ovat hyödyntäneet työssään luontomenetelmiä. Toisaalta vastaajia pyydetään kuvaamaan omin sanoin käsityksiään sekä kokemuksiaan luontomenetelmistä ja niiden mahdollisuuksista, jolloin niistä rakentuva tieto painottuu *ihmisten omiin tulkintoihin*. (ks. Ronkainen ym. 2008, 20.) Näin ollen tutkimusongelman ja sen tiedollisten tavoitteiden voi katsoa sisältävän piirteitä sekä *positivistisesta* että *antipositivistisesta* tieteenfilosofiasta. Antipositivistisesta suuntauksesta voidaan käyttää myös nimitystä *humanistinen* (Ronkainen ym. 2011, 79; Räsänen 2005, 86). Positivistinen lähestymistapa toimii parhaiten kahden ensimmäisen tutkimuskysymyksen kohdalla, kun taas antipositivismi ottaa suuremman roolin kolmannessa tutkimuksen pääkysymyksessä.

Positivistista traditiota on pidetty tieteellisen tutkimuksen perusorientaationa ja sen juuret ovat luonnontieteissä (Rothery 1993, 38–39). Positivismin perusajatuksena on objektiivisen todellisuuden olemassaolo, jota pystytään mittaamaan ja havainnoimaan objektiivisin keinoin (Creswell 2009, 7; Lehto 1998, 222). Antipositivistinen ajatusmaailma puolestaan tunnustaa tiedon rakentuvan muutoinkin kuin selkein mittarein todentamana "absoluuttisena totuutena". "Totuudet" nousevat ihmisten kokemusmaailman ja yhteisten käsitysten kautta. Näkemykset totuuksien moninaisesta rakentumisesta ilmenevät erityisesti sosiaalityieteellisissä tutkimuksissa ja niissä erityinen huomio kohdistuu tutkijan rooliin tutkimuksessa. Tutkijan on antipositivistisessä tutkimuksessa tuotava julki oma suhteensa tutkimuskohteeseen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 134–136, 165–166; Lukkarinen 2008, 233.)

Kun tutkielmani aineistonkeruussa vastaajilta kysytään esimerkiksi heidän käsityksiään luonnon hyvinvointivaikutuksista, kyse ei ole samasta asiasta kuin objektiivisten tutkimusten osoittamista tutkimustuloksista luonnon hyvinvointivaikutuksista. Kysymys on nimenomaan vastaajien subjektiivisista näkemyksistä ja kokemuksista. Vertaan kuitenkin vastaajien näkemyksiä ja ajatuksia saatavilla olevaan tutkimuskirjallisuuteen. Tällöin arkikokemukset ja tutkimuksellinen tieto tulevat keskenään peilatuksi.

Tutkimuksen tiedonlähteinä toimivat sosiaalityöntekijät Lapin eri kunnista. Sosiaalityöntekijät voivat olla millä tahansa sosiaalihuollon asiakassektorilla työskenteleviä ja he voivat olla kunnan, valtion, yksityisen palveluntuottajan tai järjestön palveluksessa. Aineistonkeruuta varten olen pyrkinyt saamaan mahdollisimman monen lappilaisen sosiaalityöntekijän yhteystiedot. Apua tähän olen saanut muun muassa Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksesta sekä kuntien ja järjestöjen toimijoilta. On kuitenkin todennäköisistä, että joitakin yksittäisiä työntekijöitä esimerkiksi järjestöpuolelta on jäänyt tavoittamatta.

Yleensä kvantitatiivisten tutkimusten yhteydessä puhutaan *otannasta* ja sen yleistämisestä perusjoukkoon. Sähköisissä kyselyissä perinteisen otanta-menetelmän käyttäminen ei kuitenkaan ole mahdollista esimerkiksi siksi, että kattavaa rekisteriä koko perusjoukosta ei useimmiten ole saatavilla. Näin on myös oman tutkimukseni kohdalla. Siksi tällaisissa tutkimuksissa on niiden arvioinnissa keskityttävä lähinnä valikoitumisen, kadon ja yleisen tutkimuksellisen edustavuuden analysointiin. (Ronkainen 2008, 70–72.)

3.2 Aineistonkeruu ja analyysi

Tutkielmani aineistonkeruu toteutuu sähköisenä lomakekyselynä. Lomaketutkimuksesta voidaan käyttää myös nimityksiä *survey* ja *tilastokysely* (Ahola 2007, 47). Raine Vallin (2010, 103) mukaan lomakekysely kuuluu perinteisimpiin tapoihin kerätä tutkimusaineistoa, mutta sosiaalitieteissä se on saanut viime aikoina tehdä runsaasti tilaa laadullisille menetelmille. Lomakekysely liittyykin perinteisesti kvantitatiiviseen tutkimuskonaisuuteen (Ronkainen ym. 2008, 17; Alkula ym. 1994, 119). Anja Ahola (2007, 69–70) kuitenkin huomauttaa, että lomakekyselytutkimuksia voi olla erilaisia ja tuo esiin keskustelua monimenetelmällisyydestä lomaketutkimuksessa. Tämä ja esimerkiksi Anna-Maija Lehdon (1998) sekä Hannele Lukkarisen (2008) perustelut lomakekyselyn joustavista menetelmämahdollisuuksista ovat antaneet vahvistusta ajatukselleni yhdistää sekä kvantitatiivista että kvalitatiivista lähestymistapaa omassa lomakekyselytutkimuksessani (ks. myös Ronkainen ym. 2008).

Sähköinen kysely, kuten lomakekyselyt yleensä, ovat haastatteluja taloudellisempia ja ajallisesti nopeampia toteuttaa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 74; Valli 2010, 113). Etenkin laadullista aineistoa on usein työlästä kerätä ja sähköiseen kyselyyn liitetyt avoimet kysymykset helpottavat huomattavasti sanallisen aineiston hankkimista (Ronkainen ym. 2008, 20–22). Toisaalta lomakekysely on monella tapaa haastattelua jäykempi. Haastattelutilanteessa voidaan esimerkiksi antaa tarkentavia tietoja tai kysymyksiä tarvittaessa ja se on muutenkin kyselylomaketta joustavampi tapa edetä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73.)

Omat perusteluni tälle aineistonkeruuvalinnalle nojautuvat pitkälti taloudellisiin ja ajankäyttöön perusteluihin. Toisaalta olen tietoinen tämänkaltaisen tiedonkeruumenetelmän riskeistä, kuten alhaisesta vastausmäärästä (ks. Valli 2010, 113). Ennalta luokiteltua ja toisaalta avointa sanallista yhdistävä sähköinen lomakekysely tuntui kuitenkin kaikenkaikkiaan sopivalta, sillä se mahdollistaisi moninaisen tutkimusasetelmani tiedonkeruun tavoitellen mahdollisimman monta vastaajaa samanaikaisesti.

Kysymyslomakkeen laatimisen peruslähtökohdat ovat periaatteessa yksinkertaiset, mutta todellisuudessa kysymysten muotoilu osoittautuu hyvin haastavaksi erityisesti aloittelevalle tutkijalle (Alkula ym. 1994, 131–132). Relevantin ja hedelmällisen aineiston saamiseksi kysymysten muotoiluun onkin kiinnitettävä erityistä huomiota. Kysymysten on oltava tarpeeksi selkeitä ja läpinäkyviä. Kyselyn on myös oltava tarpeeksi lyhyt, jotta informantit jaksavat vastata kaikkiin kysymyksiin. (Valli 2010, 103–105; Tähtinen&Isoaho 2001, 25.)

Kyselyn kvantitatiivisen osion laadinnassa keskiöön nousee *operationalisointi*, joka tarkoittaa aiheen käsitteellisen sisällön purkamista arkiymmärrykseen sopivaksi kyselyn vastaajia ja tiedontuotantoa ajatellen (Ronkainen ym. 2011, 55–57, 87; Alkula ym. 1994, 128). Tämän vaiheen arvelen olevan yksi kriittisistä alueista tutkimukseni onnistumista ajatellen. Ymmärtävätkö vastaajat kysymykseni siten kuin olen tarkoittanut? Ovatko kysymyksiin liitetyt kuvaukset eri luontomenetelmistä ymmärrettäviä ja selkeitä? Onnistunko tuottamaan kysymysteni avulla tietoa, joka vastaa tutkimuskysymyksiini?

Näihin pohdintoihin ja yleensä kyselylomakkeen laatimiseen sain apua sekä yliopistoyhteisöltä että GC Lappi –hankeryhmältä. Kyselyn laatiminen tapahtui monivaiheisena prosessina, johon kuului myös lomakkeen esitetaus. Aineistonkeruu toteutui helmimaaliskuussa 2012. Lähetin kyselyn Webropol –ohjelmalla yhteensä 165:lle Lapissa toimivalle sosiaalityöntekijälle. Kyselyn ohessa lähetin vastaanottajille sähköpostin, jossa kerroin tutkimuksen taustoista ja tarkoituksesta (ks. liite 1). Ensimmäisen sähköpostin jälkeen lähetin vielä kaksi muistutussähköpostia jättäen kunkin viestin jälkeen aikaa kyselyyn vastaamiselle. Tämän jälkeen päätin kyselyn.

Kvantitatiivisen vastausaineiston analysointi tapahtuu pääasiassa *tilastollisen kuvailun* avulla. Tapani Alkulan ym. (1994, 75) mukaan kvantitatiivisessa tutkimuksessa pyritään joko kuvaamaan vallitsevaa tilannetta esittämällä vastausten jakautumista eri muuttujissa, tai tekemään päätelmiä jostain ilmiöstä vertaamalla muuttujia keskenään ja etsimällä niistä riippuvuussuhteita. Voidaan puhua kuvailevasta ja selittävästä tilastoanalyysistä. Tutkimus voi tähdätä jompaan kumpaan, mutta samassa tutkimuksessa voidaan soveltaa myös molempia tapoja. (Ahola 2007, 69; Alkula ym. 1994, 187.)

Kuvaileva lähestymistapa sopii mielestäni omaan tutkimukseeni hyvin, sillä sen tehtävä on tehdä tunnustelua melko tuntemattomasta aiheesta (ks. Alkula ym. 1994, 188). Tarkoitukseni kvantitatiivisessa analyysissä ei ole lähtöä syvälle syy-seuraus –suhteiden tarkasteluun. Kvantitatiiviseen kuvailuun käytän lähinnä pylväsdigrammeja (näistä esim. Tähtinen & Isoaho 2001, 40–46; Alkula ym. 1994, 194–195).

Kyselyn avoimista vastauksista koostuvan aineiston analysointi tapahtuu *sisällönanalyysinä*. Sitä voidaan pitää laadullisen tutkimuksen moninaisena perusmenetelmänä. Laadulliseen sisällönanalyysiin kuuluu yksinkertaistettuna sanallisen aineiston luokittelua, teemoittelua ja tyypittelyä. Aineistosta muodostetaan siis erilaisia merkitysryhmiä. Laadullinen sisällönanalyysi voi toteutua eri tavoin suhteessa teoriaan. Omassa tapauksessani teoriaohjaava eli abduktiivinen voisi tulla kyseeseen, sillä teorialla on aineiston analyysissä oma, joskaan ei hallitseva osansa. Toisaalta laadullisen analyysin eteneminen on tapahtunut pääasiassa aineiston ehdoilla. Täten teoriaohjaavuus voidaan osaltaan kyseenalaistaa. (ks. Tuomi & Sarajärvi 2009, 91–124.)

3.3 Eettiset kysymykset

Eettiset kysymykset tieteellisessä tutkimuksessa ovat valintatilanteita, joihin ei ole olemassa yhtä ainoaa oikeaa vastausta. Eettinen pohdinta ja eettiset valinnat vaativat tutkijalta asioiden tietoista ja avointa käsittelyä, eettisten ongelmien tunnistamista, oman roolin ymmärtämistä, kokonaisuuksien hahmottamiskykyä, jatkuvaa ajatustyötä erilaisien ratkaisujen välillä sekä ratkaisuja perusteluineen (Clarkeburn & Mustajoki 2007, 22–37; Pohjola 2003a, 54–65; Raiski 2003, 24–49; Niiniluoto 1991, 39; Wiberg 1991, 209, 225.) Yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa eettiset kysymykset ovat läsnä aina tutkimuksen hahmotteluvaiheesta hamaan tulevaisuuteen, jolloin itse tutkimus on päättynyt ja sen tulokset on julkistettu. Toisin sanoen tieteen etiikka tutkimuksessa koskee sekä itse tutkimusprosessia että tutkimuksen seurauksia yhteiskunnalle. (Wiberg 1991, 225; Pohjola 2003b, 7.) Tutkimuksen eri vaiheissa tulee esiin erilaisia eettisiä valintatilanteita esimerkiksi aiheeseen, asianosaisiin, menetelmiin, oikeuksiin ja velvollisuuksiin, informaatioon, yleisiin periaatteisiin sekä hyötyihin ja haittoihin liittyen. (Clarkeburn & Mustajoki 2007, 29–119; Urponen 2003, 72–74, 77–81; Wiberg 1991, 204–224).

Sosiaalityön tutkimus, kuten sen käytäntökin, on eettisesti hyvin sensitiivinen alue. Sosiaalisten ilmiöiden tulkinnanvaraisuus ei helpota niiden tieteellistä tutkimusta. (Urponen 2003, 72–73.) Verraten sosiaalityön eri tutkimusaiheita, oma tutkimusasetelmani määrittynee eettisesti helpohkoksi. Tutkielmani aihe koskee uusien työmenetelmien taustoistusta ja siten sosiaalityön käytännön kehittämistä. Tutkimus ei keskity sosiaaliin ongelmiin tai tiettyyn asiakasryhmään, vaan tarkastelee vaihtoehtoisia sosiaalityön toteuttamisen mahdollisuuksia. Kyseessä ei siis ole sellaisen sosiaalisen ilmiön tutkiminen, johon liittyy voimakkaita tunne- ja arvolatauksia tai erityistä hienovaraisuuden tarvetta (vrt. esim. Piispa 2006, 141–142).

Usein sosiaalityön tutkimuksissa kerätään tietoa vaikeita asioita kokeneilta, sosiaalisesti heikossa asemassa olevilta ja haavoittuvilta ihmisiltä (Urponen 2003, 72). Omaan tutkimukseeni osallistuvat tietolähteet ovat sosiaalityön ammattilaisia. Myös tämä tekee tutkimuksestani eettisesti melko helposti lähestyttävän, sillä koen sosiaalityöntekijöiden olevan sosiaalityön asiakkaisiin nähden vähemmän haavoittuvassa asemassa. Sosiaalityöntekijät edustavat tiedollaan ja osaamisellaan omaa ammattikuntaansa, ja kannanotto oman työn kehittämistä ajatellen kuuluu osaksi ammatillista toimintaa. Luonnollisesti sosiaalityöntekijät ovat kuitenkin myös yksilöitä ja heidän ajatustensa taustalla ovat ammatillisen tiedon lisäksi omat henkilökohtaiset arvot, intressit sekä kokemukset. Heillä on oikeus anonymiteettiin.

Yksityisyyden suoja, joka Arja Kuulan (2006, 124) mukaan on yksi tärkeimmistä tutkimuseettisistä periaatteista, koskee näin ollen myös omaa tutkimustani. Yksityisyyden suojaamiseen liittyy yhteystietojen luottamuksellinen käsittely sekä tunnistettavuuden eliminointi julkistettavasta tutkimusaineistosta (Kuula 2006, 131–136; Karjalainen 2008, 123–124; Piispa 2006, 151). Aineistonkeruuta varten hankkimani lappilaisten sosiaalityöntekijöiden sähköpostiosoitteet ovat osittain julkista tietoa, osaa varten on tarvittu tutkimuslupa. Luottamuksellisesti saamiani yhteystietoja en luovuta missään vaiheessa kenellekään. Tutkimustyöni päätyttyä hävitän yhteystiedot. Aineiston analyysissä pidän huolen siitä, että yksittäisiä toimijoita ei tekstistä tai kuvioista voida tunnistaa. Tätä helpottaa esimerkiksi se, että laadullisessa analyysissä havaintoyksiköitä eli vastaa-jia ei erotella, vaan sanalliset vastaukset käsitellään teemoittain. Määrällisessä osiossa joudun yksityisyyden suojaamista varten huomioimaan muun muassa vastausten epätasaisen jakautumisen sekä aineiston koon.

Tutkimukseni tuloksia ja seurauksia ajatellen, tutkimusaiheen eettisesti kevyehkön luonteen johdosta en näe uhkana sitä, että tutkimuksellani voisi aiheuttaa vahinkoa jollekin taholle. Toki aihe voi herättää monensuuntaisia ajatuksia niin julkisella kuin yksityisellä tasolla. Tutkimusaiheeseen sisältyvä luontoteema sisältää myös omat arvokysymyksensä, ajatellen esimerkiksi luonnon hyödyntämistä ihmisen hyvinvoinnin välineenä. GC –tematiikassa puhutaan usein mieluummin luontoon *tukeutumisesta* luonnon hyödyntämisen sijaan ja tätä ilmaisua olen myös itse pyrkinyt käyttämään. Tutkielmani teoreettisen viitekehyksen osa-alueista tulee ilmi arvomaailma, joka ei näe ihmistä etuoikeutettuna luonnon hyväksikäyttäjänä, vaan vastuullisena, luonnon kanssa yhdessä elävänä.

Luotettavassa ja eettisesti kestävässä tutkimuksessa tutkija hyödyntää asiallisesti aiempaa tietoa, hallitsee tutkimusmenetelmänsä ja tuo tutkimustuloksensa esiin mahdollisimman realistisena. Tieto ei saa tulla vääristetyksi tai irralliseksi alkuperäisestä lähteestään. Myös tiedonlähteillä on väliä. (Veijola 2003, 15–16; Hallamaa ym. 2006, 398.) Laadullisessa tutkimuksessa kriittisenä pisteenä on tutkijan rooli valintoja tekevänä tiedonkäsittelijänä. Tutkijan omat tulkinnat vaikuttavat siihen, miten tieto tulee näkyväksi. Määrällisen tutkimuksen erityisenä haasteena puolestaan on teoreettisen tiedon hallinta ja sen kytkeminen tekniseen tiedonkeruuseen. (Räsänen 2005, 96–99; Ronkainen ym. 2011, 82–84.)

Tutkielmani teoreettisessa viitekehyksessä olen pyrkinyt mahdollisimman kattavaan tarkasteluun niin tutkimusaiheen kuin lähteistön osalta. Tieto eri lähteistä on suodattunut omien ajatusteni kautta. Myös teoreettisen avauksen lopputulemana syntyneet jäsennykset ovat oman tulkintani tulosta. Niin ikään aineiston analysointi tapahtuu oman ymmärrykseni kautta. Näihin sisältyy aina riski siitä, että olen tulkinnut jonkin asian eri tavalla kuin se on alkuperäisesti tarkoitettu. Mahdollisimman läpinäkyvällä asioiden läpikäymisellä voin kuitenkin edistää luotettavuutta.

Aineistonkeruuta varten laatimissani kvantitatiivisissa kysymyksissä olen pyrkinyt nojautumaan pitkälti GC:n toimintaluokkiin avaten niitä omin sanoin kussakin kysymyksessä. GC –teemaan liittyvän lähteistön valinnassa olen puolestaan huomionut aiheen uutuuden ja sen myötä painetun aineiston niukahkon saatavuuden. Sen vuoksi olen päätenyt tietoisesti käyttämään monentyyppisiä eri lähteitä, peilaten valintojani kuitenkin aina tieteellisen tiedonhankinnan kriteereihin.

4. KVANTITATIIVINEN AINEISTO

4.1 Aineiston kuvaus ja analyysin eteneminen

Kyselyn (ks. liite 1) sai sähköpostiinsa 165 Lapissa toimivaa sosiaalityöntekijää. Vastauksia tuli yhteensä 75. Vastausprosentti on näin olle 45,5. Tulosta voidaan pitää nykyisissä olosuhteissa kohtuullisena. Kvantitatiivisen analyysin kannalta olisi toki suotuisampaa, jos vastausprosentti olisi noussut korkeammaksi. Määrällisiin eli suljettuihin kysymyksiin oli kuitenkin kyselyssä vastattu lähes 100%:sti. Vastauksia puuttui eri kohdista niin vähän, että ne voidaan tulkita mahdollisesti huolimattomuusvirheiksi. Voi myös olla, että johonkin kohtaan ei ole osattu vastata. Puuttuvat vastaukset eivät kuitenkaan muodosta ongelmaa kvantitatiivisessa analyysissäni.

Kvantitatiivisen aineiston analysointi tapahtui tiivistetysti niin, että kyselyn päätyttyä siirsin aineiston määrällisen osan Webropolista SPSS –ohjelmaan tehden aineistolle tätä varten tarvittavat tekniset muokkaukset. Nimesin muuttujat (esimerkiksi työnantaja) ja niiden arvot (esim. 1=valtio 2=kunta jne.). Sen jälkeen aloin tarkastella aineistoa ottamalla eri muuttujista jakaumia sekä tunnuslukuja. Tarvittaessa rakensin muuttujista summamuuttujia ja joidenkin muuttujien arvoja luokittelin uudelleen. Nämä muuttujamuunnokset pyrin tuomaan esiin analyysin edetessä. Summamuuttujien reabiliteetin tarkistin faktorianalyysin sekä Cronbachin alpha –kertoimen avulla. Jonkin verran käytin myös ristiintaulukointia sekä tilastollista testausta (khiin neliötesti), mutta lopulliseen analyysiin en ole sisällyttänyt taustamuuttujien keskenään vertailua muutamaa tuonnempana tulevaa esimerkkiä lukuunottamatta. Lopullisessa analyysissä näkyvät pylväskuviot on rakennettu Windowsin Chart Editorin avulla. (SPSS –ohjelmasta ja tilastollisesta analysoinnista esim. Holopainen ym. 2004; Alkula ym. 1994, 145–156.)

Vastausaineistossa vastausten jakaantuminen eri Lapin seutukuntien kesken noudattaa pitkälti niin sanottua luontaista jakautumista sikäli, että väkimäärältään suurimmista seutukunnista (Rovaniemen seutu, Kemi-Tornion seutu) tuli eniten vastauksia. Tästä poikkeuksen tekee Itä-Lapin seutukunta, josta tuli suhteellisen vähän vastauksia. Sen sijaan suhteellisesti aktiivisimpia vastaajia olivat Tunturi-Lapin seutukunnan sosiaalityöntekijät. (ks. Lappi.fi: kuusi Lapin seutukuntaa 2012.)

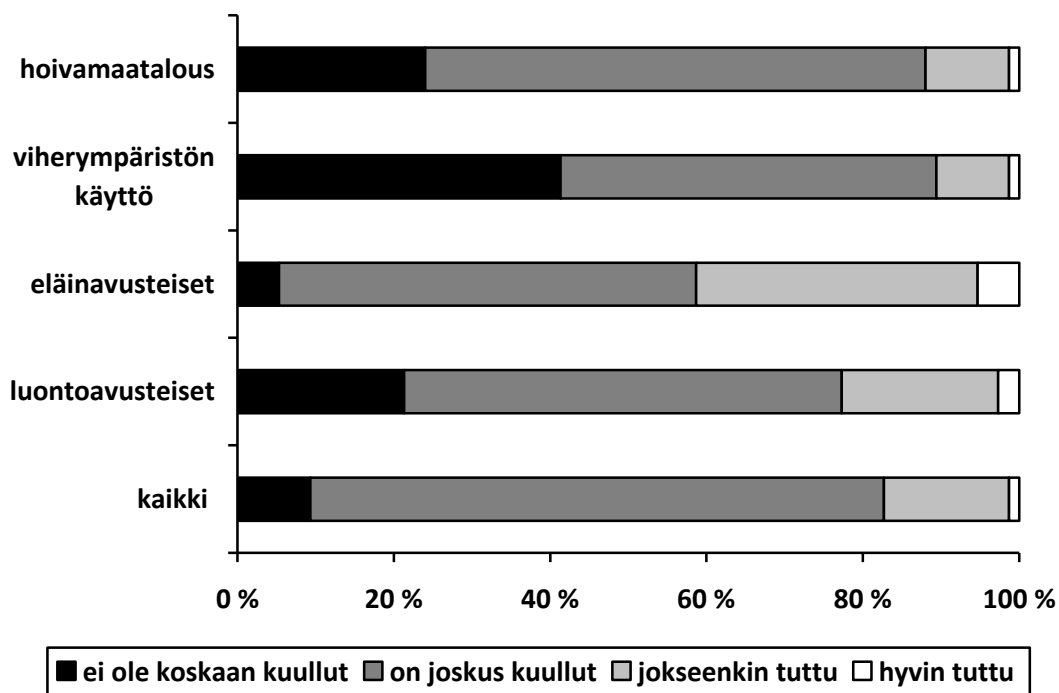
Valtaosa (76%) vastaajista työskentelee kuntien alaisina. Sama tulos näkyy esimerkiksi Konstikas sosiaalityö 2003 –tutkimuksessa (Karvinen-Niinikoski ym. 2005, 20; ks. myös Kemppainen ym. 1998, 46). Tämä vahvistaa käsitystä siitä, että sosiaalityö paikantuu suurimmaksi osaksi kunnalliseen sosiaalihuoltoon. Yleisimmin vastaajien työhön kuuluu lastensuojelutyötä (41% vastaajista) ja aikuissosiaalityötä (35% vastaajista). Mielenterveystyö ja toimeentulotukityö sisältyvät työn sisältöön viidesosalla (20%) vastaajista. Vähiten vastaajat ilmoittivat työhönsä kuuluvan maahanmuuttajasosiaalityötä (1%) ja rikosseuraamusalan työtä (4%). Myös nuorisotyötä, koulun sosiaalityötä, vanhus- ja vammaistyötä tekeviä vastaajien joukossa on suhteellisen vähän. Muita ilmoitettuja työtehtäviä olivat esimerkiksi kehityssosiaalityö ja erityissosiaalityö.

Työorientaatioita paikantavan kysymyksen perusteella vastaajien työhön sisältyy eniten asiakaskohtaista yksilö- tai perhetyötä. 79% vastaajista ilmoittaa sitä kuuluvan työhönsä paljon. Myös kuntouttavaa ja/tai terapeuttista työtä tehdään vastaajien mukaan paljon. Vastaajista 53% arvioi kuntouttavaa orientaatiota sisältyvän työhönsä paljon. Yhteisöllisen ja ennaltaehkäisevän työn katsotaan kuuluvan omaan työhön hieman vähäisemmässä määrässä. Molempia arvioidaan sisältyvän omaan työhön pääasiassa jonkin verran tai vähän. Ennaltaehkäisevä työtehtävä kuuluu vastaajien työhön kuitenkin hieman yhteisöllistä orientaatiota vahvemmin.

4.2 Green Care –aiheen tuntemus

GC-tematiikkaan perustuvaa luontoon tukeutuvien työmenetelmien tuntemusta tiedustelin kysymyspatteriston avulla, jossa olin pyrkinyt kuvaamaan luontomenetelmät erilaisina toimintoina mahdollisimman ymmärrettävästi ja informatiivisesti. Jokaista alakysymystä kohden oli neljä vastausvaihtoehtoa, jotka antoivat määrälliset arvot vastauksille. Luontomenetelmistä luontoavusteiset toiminnot pilkoin kyselyyn kolmeksi eri alakysymykseksi: luonnon ympäristöjen, luonnon elementtien ja luonnon materiaalien voimaannuttavaan tai terapeuttiseen käyttöön. Myöhemmin yhdistin nämä muuttujat uudelleen yhdeksi summamuuttujaksi. Menetelmien sanallinen muotoilu vastaajien näkökulmasta (operationalisointi) osoittautui yleensäkin hyvin haasteelliseksi tehtäväksi. Se lie-nee yksi riskitekijöistä tämän tutkielman tiedonmuodostuksessa ja luotettavuudessa.

Seuraavasta kuviosta ilmenee eri luontomenetelmien tuntemus vastausten mukaan:

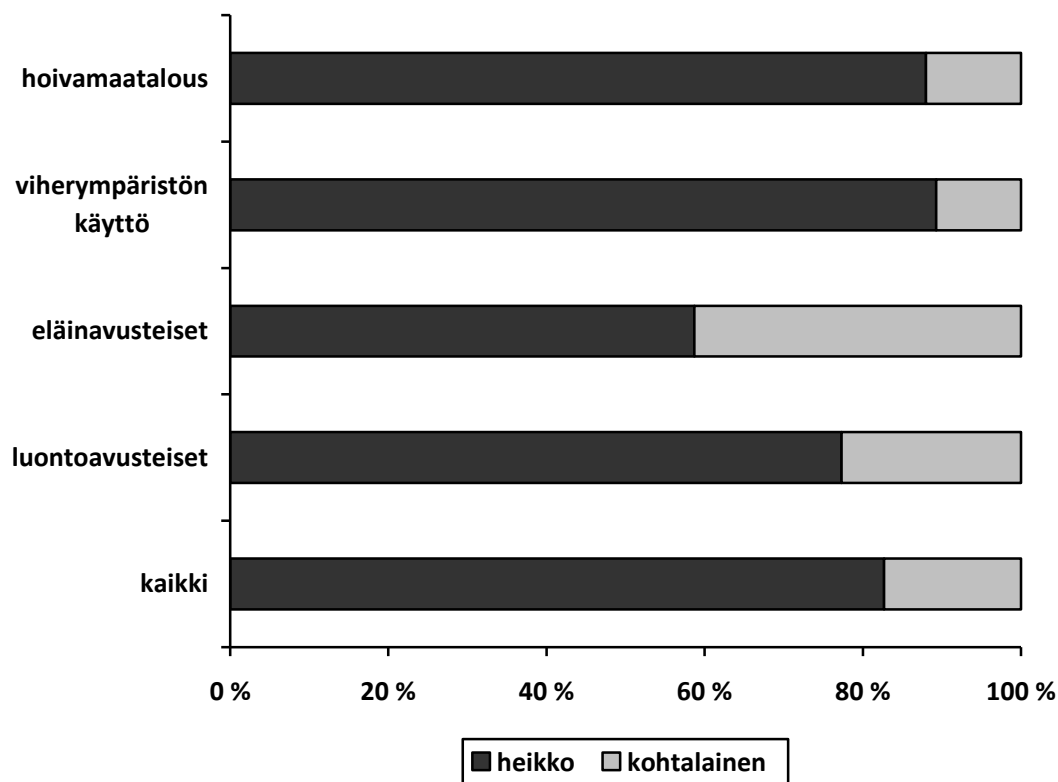

Kuvio 3. Luontomenetelmien tuntemus

Kaiken kaikkiaan luontoon perustuvat GC -menetelmät ovat *vähän* tunnettuja Lapin sosiaalityöntekijöiden keskuudessa. Kaikista mainituista toiminnoista koostettu summa muuttuja kertoo, että enemmistö (73%) vastaajista ilmoittaa joskus kuulleen erilaisia GC -toiminnoista. Hyvin tuttuja menetelmiä ovat erittäin harvalle (1%) vastaajalle. Kaikista vähiten vastaajat näyttävät tietävän kasvien hoitoon liittyvistä toiminnoista ja terapiasta (viherympäristön kuntouttava käyttö). Vastaajista 41% ilmoittaa, että ei ole koskaan kuullut kyseisistä menetelmistä. Viherympäristön kuntouttavaan käyttöön liittyy esimerkiksi puutarhaterapia. En kuitenkaan ole käyttänyt kyselyssä tätä käsitettä, sillä olen pyrkinyt kuvaamaan eri GC -menetelmiä mahdollisimman yleismaallisesti ja monimuotoisesti. Onkin syytä pohtia, kuinka onnistuneita sanavalintoja olen käyttänyt ja miten ne ovat vaikuttaneet vastauksiin.

Myös kuntouttava maatilatoiminta (hoivamaatalous) on melko tuntematon aihe, vaikkakin 64% vastaajista kertoo joskus kuuleensa tällaisesta. Eläinavusteiset menetelmät sen sijaan ovat jokseenkin tuttuja jopa 36 prosentille vastaajista ja hyvin tuttuja viidelle prosentille. Vastaajista 56% on joskus kuullut erilaisista luontoavusteisista menetelmistä ja 20 prosentille ne ovat jokseenkin tuttuja. Luontoavusteisten menetelmien summamuuttujan sisällä muuttujien välillä ei tässä suhteessa ollut merkittävää eroa.

Kun samat luontomenetelmien tuntemusta mittaavat muuttujien arvot luokitellaan uudelleen niin, että arvojen määrä supistuu kahteen, voidaan luontomenetelmien tuntemus arvioida selkeämmin. Tässä ”en ole koskaan kuullut” ja ”olen joskus kuullut” –vaihtoehdot yhdistetään viittaamaan aiheen heikkoa tuntemusta. Samoin ”aihe on jokseenkin tuttu” ja ”aihe on hyvin tuttu” –arvot yhdistetään viittaamaan aiheen kohtalaista tuntemusta. ”Kohtalainen tuntemus” ilmaisuna on perusteltua, sillä ”aihe on hyvin tuttu” –arvon osuus on aineistossa pieni suhteessa ”aihe on jokseenkin tuttu” –arvon osuuteen. Uusi luokittelu näyttäytyy seuraavasti:

Kuvio 4. Luontomenetelmien tuntemus uudelleenluokiteltuna

Uusi luokittelu vahvistaa, että viherympäristön kuntouttava käyttö sekä kuntouttava ja sosiaalinen maatilatoiminta (hoivamaatalous) ovat heikoimmin tunnetut aihealueet luontoon pohjautuvista työmenetelmistä. Tämä on sikäli merkittävä huomio, että useissa GC –menetelmiä harjoittavissa maissa toiminta perustuu pitkälti nimenomaan kuntouttavaan maatila- ja puutarhatoimintaan (ks esim. Haugan ym. 2006; Sempik & Aldridge 2006; Elings & Hassink 2006; Goris & Weckhuysen 2006).

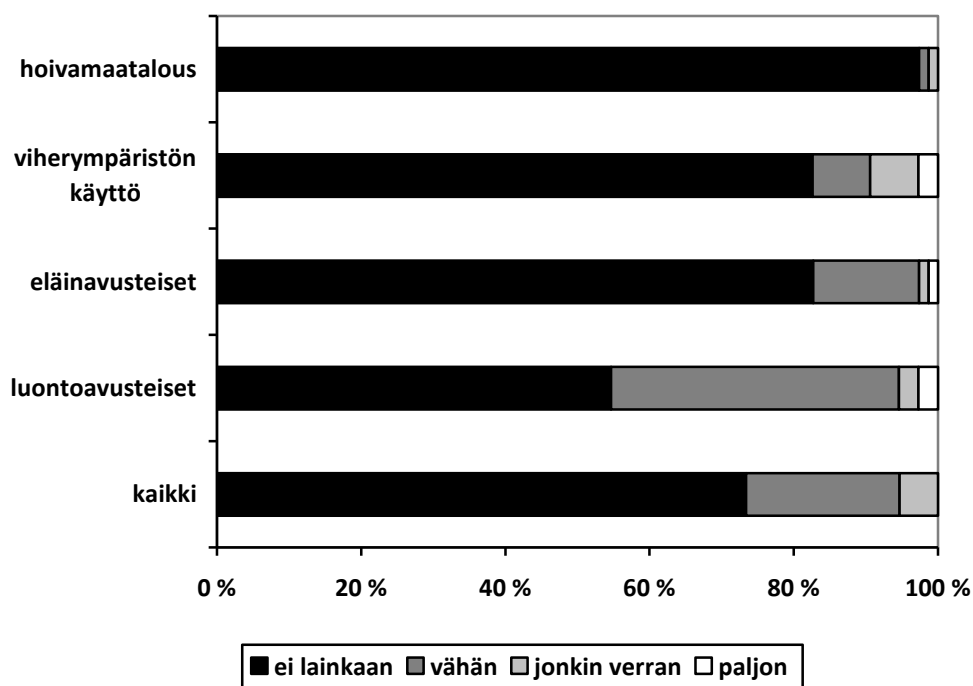
Eläinavusteinen toiminta sen sijaan vaikuttaa aineistoni vastaajille tutuimmalta. Vastaa- jista 41 prosentilla on uudelleenluokittelun mukaan kohtalainen tuntemus eläinavusteisista menetelmistä. Eläinavusteinen terapia ja kuntoutus ovatkin toistaiseksi saaneet muihin luontomenetelmiin nähden eniten jalansijaa Suomessa (Partanen ym. 2006). Viime aikoina GC –menetelmiä on kuitenkin alettu kehittää aktiivisesti myös maatalou- teen liitettynä ja idea on saanut useilta tahoilta avoimen vastaanoton. (Soini ym. 2011).

Kysyttäessä aiheeseen liittyvää *käsitteellistä* tuntemusta, ei suurin osa (76%) vastaajista ollut kuullut puhuttavan GC –konseptista. Tulos noudattaa samaa linjaa Green Care Finland ry:n (Ranta-aho & Pietiläinen 2011, 6) tekemän selvityksen kanssa. Siinä 79% (N=22) eri kuntien sosiaali- ja terveystoimintajohtajaa ei tuntenut GC –palveluita. Käsitteelli- seen tuntemukseen nähden GC:een liittyvien luontomenetelmien tuntemus on vahvem- paa. Tämä havainto vahvistaa ennako-oletusta siitä, että GC on kokonaisuutena Suo- messa ja Lapissa vielä tuntematon. Kuitenkin jotakin sen sisältöön ja aihepiiriin liitty- vistä asioista tiedetään, vaikka niitä ei ehkä osata yhdistää kyseiseen käsitteeseen.

4.3 Luontoon tukeutuvien työtoimintojen hyödyntäminen

Kysyin vastaajilta luontomenetelmien harjoittamisesta sosiaalityössä edellisen kysy- myksen tavoin eriteltyinä toimintoina, neljällä vastausvaihtoehdolla. Luontoavusteiset menetelmät oli jaettu samoin kuin luontomenetelmien tuntemusta mittaavassa kysy- muspatteristossa. Lisäksi eläinavusteiset menetelmät oli jaettu kolmeen osaan. Näiden molempien summamuuttujat ovat mukana seuraavassa taulukossa.

Taulukosta näkyy, kuinka paljon luontoon perustuvia työtoimintoja on hyödynnetty vastaajien keskuudessa:

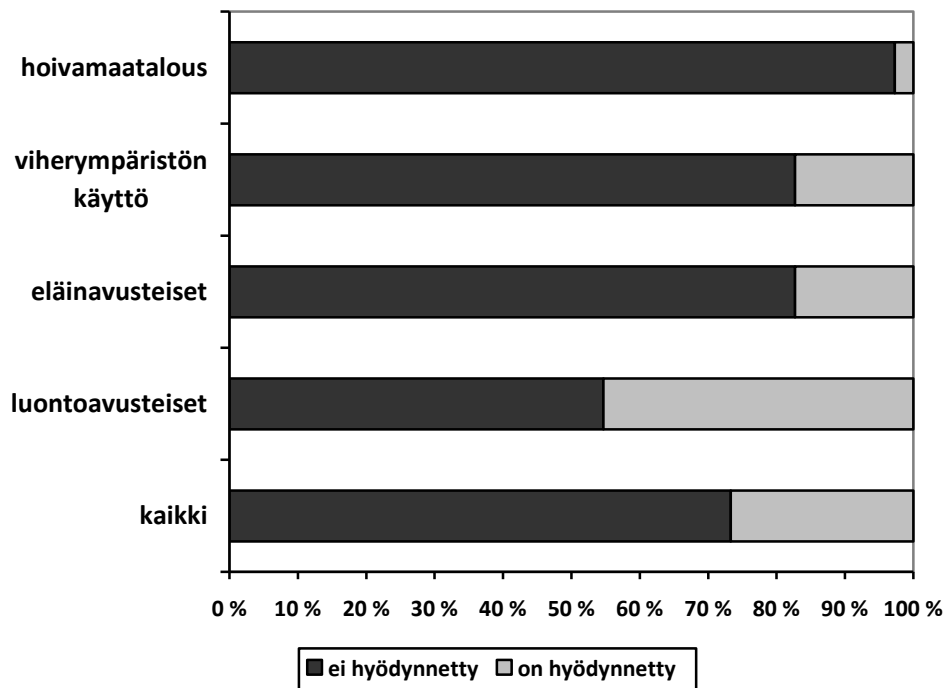
Kuvio 5. Luontomenetelmien hyödyntäminen omassa työssä

Erityisesti maa- tai muille luontaistiloille sijoittuvaa kuntouttavaa ja sosiaalista toimintaa (hoivamaatalous) ei ole hyödynnetty. Ainoastaan yksi vastaaja ilmoittaa harjoittaneensa tämän tyyppistä toimintaa työssään vähän ja niin ikään yksi vastaaja jonkin verran.

Myös viherympäristön kuntouttavaan käyttöön liittyvien toimintojen sekä eläinavusteisten toimintojen hyödyntäminen on hyvin vähäistä. Kaikkien edellä mainittujen kohdalla vaihtelevasti yli 80% vastaajista ilmoittaa, että ei ole koskaan harjoittanut kyseisiä toimintoja. Luontoavusteiset toiminnot sen sijaan ovat hieman käytetympiä menetelmiä. Tämä näkyy myös kvalitatiivisessa aineistossa.

Kuten luontomenetelmien tuntemusta, myös hyödyntämistä voidaan tarkastella uudelleenluokittelun kautta. Koska tässä valtasosa vastaajista ei ole lainkaan harjoittanut kyseisiä toimintoja, jää ”ei lainkaan” omaksi arvokseen, mutta se saa uuden nimen ”ei hyödynnetty”. Arvot ”vähän”, ”jonkin verran” ja ”paljon” yhdistetään yhdeksi arvoksi ja se saa nimekseen ”on hyödynnetty”. Tämä jaottelu jälleen mittaa tarkasteltavaa asiaa yksinkertaisemmin, mutta samalla myös jäykemmin.

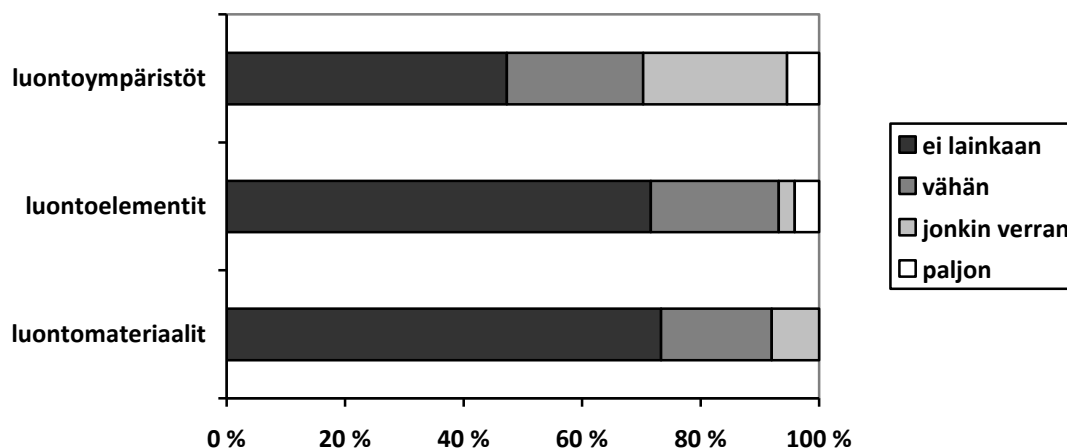
Uuden luokittelun tulos on seuraavanlainen:

Kuvio 6. Luontomenetelmien hyödyntäminen omassa työssä uudelleenluokiteltuna

Luontoavusteiset toiminnot ovat selvästi hyödynnetyin GC –menetelmien luokista. 45% vastaajista on hyödyntänyt luontoavusteisia toimintoja jollakin tavalla työssään. Tämä on merkittävä huomio. Luontoavusteisiin menetelmiin voi kuulua monenlaisia luontoympäristöön, luonnon elementteihin ja luonnon materiaaleihin liittyviä kuntouttavia tai voimauttavia toimintoja. Siksi olin jakanut luontoavusteiset menetelmät kyselylomakkeessa kolmeen eri muuttujaan.

Seuraava kuvio havainnoi luontoavusteisten menetelmien sisällä hyödynnettyjen toimintojen jakaantumista:

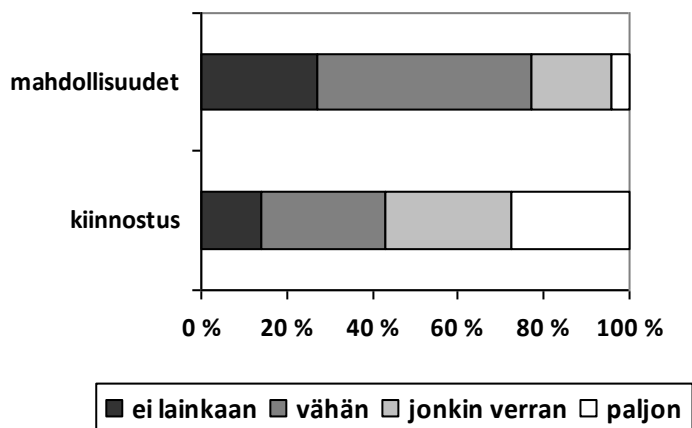
Kuvio 7. Luontoavusteiset toiminnot omassa työssä

Luontoympäristöön liittyvä toiminta näkyy luontoavusteisista toiminnoista yleisimmin hyödynnettynä. 24% vastaajista ilmoittaa hyödyntäneensä luontoympäristöä työssään jonkin verran ja 5% paljon. Se on suhteellisen paljon verraten tämän aineiston tuloksia luontomenetelmien hyödyntämisestä yleensä. Luontoympäristöä voi hyödyntää monella tavalla esimerkiksi erilaisten retkien muodossa. Luontoympäristö voi tarkoittaa puistoa, metsää, tunturia, rantaa tai muuta luontaista ympäristöä ja se voi olla myös kaupungissa. Luontoon voi mennä ilman erityistä ohjelmaa, mutta siihen voi liittyä myös monenlaista toimintaa. Luonnossa liikkuminen kuuluu jokamiehen oikeuksiin, eikä se pienimuotoisena toimintana vaadi välttämättä erityisiä valmiuksia tai taitoja. Lapissa ei myöskään yleensä tarvitse mennä kauas päästäkseen luontoon. Ehkä juuri helppous ja saatavuus voivat jossain määrin selittää luontoympäristön käytön kohtalaista yleisyyttä Lapin sosiaalityössä. Näille ajatuksille löytyy osittain tukea myöhemmin laadullisessa analyysiosiossa, jossa luontoympäristön kuntouttava käyttö tulee esiin vahvasti.

Eläinavusteinen toiminta oli jaettu niin ikään kolmeen eri alakohtaan: eläinten hoitotoimintoihin, eläinten terapeuttiseen tai kuntouttavaan käyttöön sekä eläinten virkistys- ja seurakäyttöön. Niiden välillä ei vastausten jakautumisessa ollut suuria eroja. Kuitenkin eläinten virkistyskäyttö työn sisällä on hieman yleisemmin hyödynnetty kuin kuntouttava käyttö tai eläinten hoitoon liittyvä toiminta. Yleisesti ottaen eläinavusteisuutta vastaajien työssä on hyödynnetty vähän. Laadullisessa osiossa tulee ilmi muun muassa hevosavusteisen terapian välillinen hyödyntäminen.

4.4 Kiinnostus ja mahdollisuudet

Vastaajilta kysyttiin jälleen neliasteisen kysymysmatriisin avulla, kuinka paljon heillä on itsellään kiinnostusta ja mahdollisuuksia hyödyntää luontoon tukeutuvia työmenetelmiä omassa työssään:

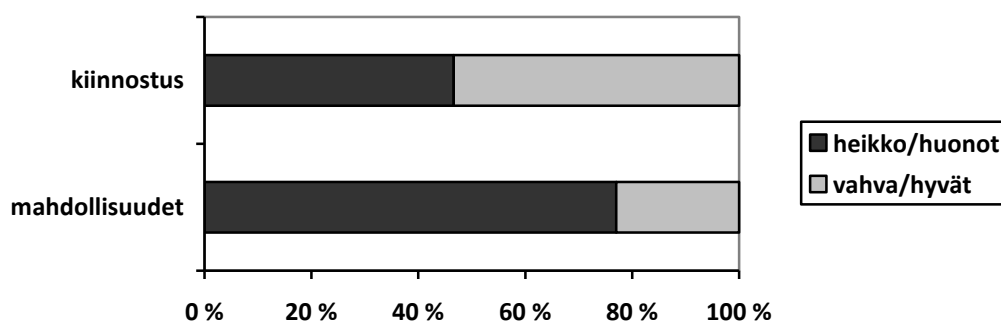
Kuvio 8. Kiinnostus ja mahdollisuudet luontomenetelmien hyödyntämiseen omassa työssä

Vastausten jakaantumisen perusteella Lapin sosiaalityöntekijöillä on selkeästi enemmän kiinnostusta hyödyntää luontomenetelmiä työssään kuin siihen olisi mahdollisuuksia. Reilu viidennes (22%) vastaaja ilmoittaa omaavansa paljon kiinnostusta luontomenetelmiä kohtaan, joka kolmas puolestaan jonkin verran ja niin ikään kolmasosa vähän. Vastaajista 15% on sitä mieltä, että heillä ei ole lainkaan kiinnostusta hyödyntää luontomenetelmiä työssään. Tilastollisista tunnusluvuista mediaani osoittaa kiinnostusta olevan keskimäärin *jonkin verran*.

Lappilainen Green Care –esiselvityksen (Jääskeläinen 2012, 52–54) mukaan Lapin kuntien peruspalveluista yleisesti ottaen löytyy kiinnostusta GC-menetelmien eri tavoin hyödyntämiseen. Esimerkiksi hoivapalveluiden työorganisaatioista voi löytyä yksittäisiä työntekijöitä, jotka oman kiinnostuksensa innoittamana voivat toimia edelläkävijöinä luontoon tukeutuvien toimintojen kehittämisessä. Kyseisessä selvityksessä ei suoritettu määrällisiä mittauksia, joten tiedossa ei ole kuinka paljon kiinnostuneita kaikkiaan olisi. Sen sijaan esimerkiksi Green Care Carelia –selvityshankkeen (Rinnekarri 2012, 18) haastatelluista sosiaali- ja terveyssektorin johtohenkilöistä 52% (N=12) olisivat valmiita järjestämään tai ostamaan asiakkailleen luontoon perustuvia GC –palveluita.

Puolet aineistoni vastaajista arvioi, että heillä on vähän mahdollisuuksia hyödyntää luontomenetelmiä omassa työssään. Melkein kolmanneksen (27%) mielestä mahdollisuuksia luontomenetelmille ei ole lainkaan omassa työssä. Noin viidennes (19%) ilmoittaa mahdollisuuksia olevan jonkin verran ja vain neljä prosenttia arvioi mahdollisuuksia olevan paljon. Tilastollisista tunnusluvuista sekä keskiarvo että mediaani osoittavat mahdollisuuksia luontomenetelmille omassa työssä olevan keskimääräisesti *vähän*.

Jälleen asiaa voidaan tarkastella uudelleenluokiteltuna. Muuttujien arvot ”ei lainkaan” ja ”vähän” yhdistetään kiinnostuksen kohdalla viittaamaan heikkoon kiinnostukseen. Mahdollisuuksien kohdalla kuvaavampaa voisi olla viitata huonoihin mahdollisuuksiin. Arvot ”jonkin verran” ja ”paljon” puolestaan yhdistyvät tarkoittamaan vahvaa kiinnostusta ja hyviä mahdollisuuksia:

Kuvio 9. Kiinnostus ja mahdollisuudet luontomenetelmien hyödyntämiseen omassa työssä uudelleenluokiteltuna

Uudelleenluokittelu osoittaa, että luontomenetelmistä vahvasti kiinnostuneita on hiukan enemmän kuin heikosti asiasta kiinnostuneita. Kiinnostusta siis löytyy, mutta lähes yhtä paljon on työntekijöitä, jotka eivät ole erityisen innostuneita käyttämään luontomenetelmiä työssään. Mahdollisuuksia mittaavien arvojen uudelleenluokittelu puolestaan vahvistaa havainnon, jonka mukaan mahdollisuuksia hyödyntää erilaisia luontoperustaisia menetelmiä vastaajien työssä on vähän.

Kiinnostusta ja mahdollisuuksia mittaavien muuttujien kohdalla pohdin arvojen uudelleenlukittelun mielekkyyttä. Erityisesti pohdin, kuinka relevanttina voidaan pitää jakoa heikkoon ja vahvaan kiinnostukseen. Voidaanko kiinnostusta pitää vahvana, jos luokkaan kuuluvista vastauksista 3/5 on kuulunut luokkaan ”jonkin verran” ja 2/5 luokkaan ”paljon”? Yleisemminkin uudelleenluokittelun voi todeta olevan dilemmaattista ja harvinaista vaativaa aineistonkäsittelyä. On kuitenkin huomioitava, että tämän tutkielman aineisto on verrattain pieni. Tarkastellakseen eri muuttujia keskenään on aineistoa muokattava niin, että tarkastelu on tilastollisesti luotettavaa. Tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että arvoja on luokiteltava uudelleen niin, että jokaiseen soluun riittävästi vastauksia. (ks. Ronkainen ym. 2011, 120.)

Ristiintaulukoinnin ja tilastollisen testauksen avulla tuotettu tieto:

Kiinnostus luontomenetelmiä kohtaan jakaantuu melko samankaltaisesti Lapin eri seutukunnissa. Laajemmalla kuin yhden seutukunnan alueella ja Pohjois- sekä Itä-Lapissa työskentelevät vastaajat ovat kuitenkin suhteellisesti hieman enemmän kiinnostuneita luontoon perustuvien menetelmien hyödyntämisestä muiden seutukuntien vastaajien nähdessä. Luvut ovat kuitenkin sen verran pieniä, että tilastollisia yleistyksiä ei voitane tehdä. Suhteellisesti eniten luontomenetelmät tunnetaan Tunturi-Lapissa ja luontomenetelmien kaltaisia toimintoja työssään ovat eniten hyödyntäneet laajemmalla kuin yhden seutukunnan alueella työskentelevät. Tässäkin liikutaan kuitenkin niin pienissä luvuissa, että asiasta ei voida tehdä tilastollisesti päteviä johtopäätöksiä.

Vastaajien kiinnostuksella luontomenetelmiä kohtaan on tilastollinen yhteys siihen, kuinka hyviksi he näkevät mahdollisuutensa hyödyntää luontoon perustuvia työmenetelmiä. Suurin osa (94%, N=31) vastaajista, joiden kiinnostus luontomenetelmiä kohtaan on heikko, ovat arvioineet mahdollisuutensa luontomenetelmien hyödyntämiseen huonoiksi. Khiin neliötesti antaa näiden muuttujien välille p-arvoksi 0,001, mikä tarkoittaa tilastollisesti hyvin merkittävää yhteyttä.

Kiinnostuksella näyttäisi olevan yhteys myös luontomenetelmien tuntemukseen. Valtaosalla (94%, N=32) niistä vastaajista, joiden kiinnostus luontomenetelmiä kohtaan on heikko, on myös kyselylomakkeessa esiteltyjen luontomenetelmien tuntemus niin ikään heikko. Näiden kahden välisen muuttujan p-arvo on 0,013. Tämä tarkoittaa vahvaa tilastollista merkitsevyyttä.

On mielenkiintoista pohtia kiinnostuksen yhteyttä käsityksiin mahdollisuuksista sekä aiheen tuntemukseen. Lienee varsin luontevaa ajatella, että itseään kiinnostamattomaan asiaan ei helposti perehdytä tai siihen liittyvää tietoa ei omaksuta. Sen sijaan se, miksi kiinnostus ja käsitys mahdollisuuksista näyttävät olevan samassa linjassa, vaikuttaa mutkikkaammalta. Tämän työn kvantitatiivisen osuuden tehtävä on kuitenkin pääasiassa ilmiön kuvaaminen, ei tilastollisten syy-seuraus –suhteiden tarkastelu. Siksi en lähde pidemmälle analysoimaan edellisiä huomioita, vaikka halusinkin jättää nämä havainnot näkyviksi syventämään aineiston kvantitatiivista kuvausta. Sen sijaan kvalitatiivisessa osuudessa keskityn nimenomaan aiheen taustalla oleviin merkitystekijöihin.

5. KVALITATIIVINEN AINEISTO

5.1 Aineiston kuvailu ja analyysin eteneminen

Kyselyssä oli yhteensä kuusi varsinaista avointa kysymystä, joiden vastaukset muodostavat tutkielman laadullisen aineiston. Lisäksi kyselylomakkeessa oli kaksi kysymystä, jotka tarkensivat määrällisiä kysymyksiä. Niitä en laadullisessa osiossa käsittele, sillä ne on tuotu tarvittaessa esiin kvantitatiivisessa analyysissä. Avoimet kysymykset tuottivat yhteensä 20 liuskaa sanallista aineistoa rivivälillä yksi. Vastaajien määrä kunkin avoimen kysymyksen kohdalla vaihtelee 37:stä 66:een. Vastausten pituudet vaihtelevat yhdestä sanasta useisiin virkkeisiin. Aineiston analyysissä vastaajia ei ole millään tavalla numeroitu tai nimetty. Tässä tapauksessa havaintoyksiköiden nimeäminen ei olisi edes mahdollista, mutta ei myöskään tarkoituksenmukaista. Olennaista on *mitä* aineistossa aiheesta sanotaan, ja sisällönanalyysissä on kysymys tästä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 104).

Jouni Tuomi ja Anneli Sarajärvi (2009, 95–100) käyvät läpi kolme erilaista laadullisen analyysin muotoa: aineistolähtöinen, teoriaohjaava sekä teorialähtöinen. *Aineistolähtöisessä* analyysissä ei edetä etukäteen määritellyn viitekehyksen pohjalta, vaan käsitteistö muodostuu kerätystä aineistosta. *Teorialähtöisessä* analyysissä tilanne on kutakuinkin päinvastoin. *Teoriaohjaava* analyysi on aineistolähtöisen ja teorialähtöisen vuorottelua. Analyysissä lähdetään liikkeelle aineiston ehdoilla, mutta myöhemmässä vaiheessa otetaan mukaan teoreettinen tausta, joka istutetaan aineiston sisältöön.

Tuomen ja Sarajärven jaottelun pohjalta oma analyysini etenee pitkälti aineistolähtöisen ja teoriaohjaavan sisällönanalyysin välimaastossa. Analyysi aineistolähtöisestä otteestaan huolimatta ei ole puhtaasti pelkästään sitä, sillä analyysissä esiintyy selkeitä linkkejä tutkielmani teoreettiseen viitekehykseen. En kuitenkaan koe analyysia varsinaisesti teoriaohjaavaksikaan, sillä teoriaa ei ole sijoitettu järjestelmällisesti aineiston analyysiluokkiin analyysin edetessä (vrt. Tuomi & Sarajärvi 2009, 117–118). Sen sijaan teoreettiset kytkennät liittyvät mukaan analyysiin silloin, kun näen teorialla ja aineistolani sisällöllistä yhteyttä.

Aineistolähtöisen, kuten myös teoriaohjaavan sisällönanalyysin ensiaskeleet lähtevät usein *pelkistämisestä*, johon liittyy aineiston tyypistämistä tai pilkkomista (Tuomi & Sarajärvi 2009, 109, 117). Jari Eskolan (2010, 187–190) esimerkissä teemahaastatteluilla kerätyn laadullisen aineiston analyysi alkaa aineiston järjestämisellä *teemojen* mukaan. Teemoittelua voidaan kuvata aineiston pilkkomiseksi ja järjestelemiseksi eri aihealueiden mukaan (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93).

Oma aineistoanalyysini, hieman erilaisista lähtökohdista huolimatta, lähti liikkeelle suunnilleen samoin kuin Eskolalla, ja päädyin käyttämään aineiston pelkistämisessä teemoittelua. Luin aineiston paperilta läpi useaan otteeseen alkaen samalla muodostaa alustavaa käsitystä aineistossani esiintyvistä teemoista, jotka rakentuivat useiden samansuuntaisten vastausten pohjalta. Myöhemmässä vaiheessa teemojen sisällä aloin tarkastelemaan myös yksittäisiä aiheeseen liittyviä ajatuksia, jotka mahdollistivat moninaisten näkökulmien sisällyttämisen kuhunkin teemaan.

Aineistoa lukiessa pyrin jättämään alkuperäiset avoimet kysymykset taka-alalle keskittyen ainoastaan vastausten sisältöön. Näin ollen lomakkeella kysytyt kysymykset eivät ole määrääviä aineiston teemojen syntyisessä, vaikka niillä on luonnollisesti ohjaava vaikutus. Lisäksi teemoittelussa ja aineiston uudelleenjärjestelyssä olen pyrkinyt alusta alkaen pitämään mielessä asiayhteyden merkityksen. Tällä tarkoitan sitä, että jokaisen puheenvuoron kohdalla olen huomionut, mistä kohtaa olen kunkin ottanut ja pohtinut, onko kutakin poimintaa relevanttia liittämään johonkin tiettyyn teemaan. Eskola (2010, 189) tuokin esiin tutkijan oman valinnan merkityksen sille, tuleeko aineiston sisältö tutkimuksessa käsitellyksi kokonaisuutena vai hajautettuina osina. Itse pidän valintaa pilkkoa ja järjestää aineisto uudelleen mielekkäänä sillä edellytyksellä, että olen koko ajan tietoinen asioiden tulkinnanvaraisuudesta ja itsestäni yksilöllisenä tulkitsijana. Suvi Ronkainen ym. (2011, 130–131) muistuttavat, että tutkijan valinnoilla ja tulkinnoilla on merkitystä tutkimuksen pätevyden ja luotettavuuden arvioinnin kannalta.

Kun alun tunnustelun jälkeen tunsin tilanteen olevan kypsä hieman konkreettisemmalle teemoittelulle, palasin vastausaineiston sähköiseen muotoon ja aloin käydä aineistoa läpi lause lauseelta. Loin oman tekstitiedoston jokaiselle mieleen tulleelle teemalle ja keräsin tiedostoihin materiaalia ”leikkaa-liitä” –menetelmällä sitä mukaa kun niitä tekstistä havaitsin. Osan vastauksista liitin useampaan teemaan.

Erilaisia teemoja syntyi runsaasti ja seuraavaksi kokosin niitä suurempiin asiakokonaisuuksiin eri otsikoiden alle. Asiakokonaisuuksia syntyi alustavasti viisi: 1. luonto ja hyvinvointi 2. tieto, kokemus ja kiinnostus 3. ammatillisen sosiaalityön näkökulma 4. mahdollisuudet ja haasteet sekä 5. Lapin luonto. Tässä vaiheessa luokittelu oli kuitenkin suurpiirteisellä tasolla, joten se kaipasi kehittämistä eteenpäin.

Tuomen ja Sarajärven (2009, 110–112) luokitteluesimerkissä aineistosta esiin nostetut pelkistykset muodostavat analyysin edetessä erilaisia *alaluokkia*. Alaluokkien yhdistelyllä puolestaan saadaan aikaan *yläluokkia*. Yläluokista voidaan vielä muodostaa *pääloukkia* ja pääloukkista edelleen niitä kokoavia *yhdistäviä luokkia*. Näin analyysi etenee empiirisestä kohti käsitteellistä jäsenystä ja yksittäisistä ajatuksista kohti yleisemmän tason käsitteellisiä ilmaisuja.

Omassa aineistoanalyysissäni aloin hakea paikkaa hahmottelemilleni teemoille mukaillemalla Tuomen ja Sarajärven luokitteluesimerkkiä oman tulkintani kautta. Eri tasoisten luokkien jäsentäminen tuntui kuitenkin varsin haastavalta tehtävältä, eivätkä luokat syntyneet yhdensuuntaisen etenemisen kautta. Erityisesti suhde ala-, ylä- ja pääloukkien kesken tuotti hankaluuksia. Pikkuhiljaa tilanne alkoi kuitenkin selkiytyä ja aineistoni sisällölle syntyi luokittelurunko.

Luokittelurungon kaksi ylintä luokkaa, yhdistävät luokat ja pääluokat, käyvät ilmi seuraavasta kuviosta:

YHDISTÄVÄT LUOKAT:			
Yleinen ajatuksia luonnosta ja sen hyvinvointivaikutuksista	Henkilökohtainen vastaajien oma suhde aiheeseen	Ammatillinen näkömystä luontoon tukeutu- vasta ammatillisesta sosiaali- työstä	Paikallinen Lapin luonto ja sosiaali- työ
↓		↓	
PÄÄLUOKAT:			
Ihmisen ja luonnon suhde	Oma luontosuhde (henkilökohtainen kiinnostus)	Soveltuvuus: suhtautumisluokat	Luonto osana paikallista kulttuuria
Luonnon hyvinvointivaikutukset	Aiheen tuntemus	Ammatillinen soveltaminen	Paikalliset mahdollisuudet
	Ammatillinen luontosuhde (kiinnostus&kokemus)	Merkitykset asiakkuusprosessissa	
		Ammatilliset haasteet	

Taulukko 1. Laadullisen aineiston ylimmät käsiteluat

Luokittelurunkoni yhdistävät luokat kuvastavat perustavanlaatuisia tulokulmia ja ylimpiä teemallisia tasoja, joihin liittyen olen tulkinnut vastaajien käsittelevän aihetta. Yhdistävät luokat syntyivät alun teemoittelun ylimpien aihealueiden pohjalta. Yhdistävistä luokista *yleinen* tarkastelee vastaajien ajatuksia luonnon merkityksestä ihmiselle etenkin luonnon hyvinvointivaikutusten kautta. *Henkilökohtainen* yhdistävä luokka tuo esiin vastaajien oman suhteen luontoon sekä luonnon hyödyntämiseen omassa työssään. *Ammatillinen* aihealue on tutkielmani kysymyksenasettelun kannalta olennaisin ja se ilmentää vastaajien näkömystä luontoon tukeutuvista työtoiminnoista ammatillisessa sosiaalityössä. *Paikallinen* aihealue kuvaa sananmukaisesti paikallisen tason lähtökohtia luontoon perustuvien työtoimintojen kehittämiseksi Lapin sosiaalityössä.

Pääluokat sisältävät ne teemojen pohjalta syntyneet luokat, jotka avaavat kutakin yhdistävää luokkaa. Pääluokkien alla olevat ylä- ja alaluokat esittelen tarkemmin seuraavissa luvuissa analyysin edetessä.

Kokonaisuuden selkeyttämiseksi lienee kuitenkin paikallaan käydä kaikki luokkatasot läpi yhden esimerkin kautta. Yleinen luokka jakaantuu kahteen pääluokkaan: *ihmisen ja luonnon suhteeseen* sekä *ajatuksiin luonnon hyvinvointivaikutuksista*. Näistä kahdesta ensiksi mainittu on pilkottu osiin alla:

YHDISTÄVÄ LUOKKA:	
Yleinen (1/2)	
PÄÄLUOKKA:	
Ihmisen ja luonnon suhde	
YLÄLUOKAT:	
Ekopsykologiset ja ekososiaaliset ajatukset	Yksilösidonnaisuus
ALALUOKAT:	
ihminen ja luonto osana toisiaan	intressi- ja asenne-erot
molemminpuolinen huoltosuhde	kokemuserot
erkaantuminen luonnosta	sukupolvierot
evolutionistinen selitysmalli	kulttuuristinen selitysmalli

Taulukko 2. Esimerkki luokittelun kaikista tasoista/yleisen analyysitason luokat 1/2

Ihmisen ja luonnon suhde jakaantuu kahteen yläluokkaan: *ekopsykologisiin ja ekososiaalisiin ajatuksiin* sekä *yksilösidonnaisuuteen*. Yläluokat jakaantuvat vielä alaluokkiin, jotka kuvastavat niitä ajatuksia, mistä yläluokka on syntynyt. Tässä esimerkissä molemmissa yläluokissa alaluokkia on neljä.

Kaiken kaikkiaan luokittelun lopputulema ei ole täysin tasapainoinen. Joidenkin luokkien alla on paljon enemmän sisältöä toisiin verrattuna. Ylimmistä, eli yhdistävistä luokista ammatillinen luokka on selkeästi muista saman tason luokista laajin. Paikallinen luokka on puolestaan suppein. Toisaalta tällainen rakenne on tutkimusongelman kannalta järjeenkäypää, sillä tutkielmani tähtää nimenomaan ammatillisen sosiaalityön ja luontoon perustuvien työtoimintojen suhteen kartoittamiseen. Tämän seikan pyrin huomioimaan myös kyselyn kysymyksenasettelussa. Kuitenkin näen kaikkien muodostuneiden luokkien tuottavan tietoa tutkielman viitekehykseen, joten niillä on paikkansa analyysissä.

Valinta olla rajaamatta laadullista aineistoa kovin tarkkaan lienee osittain vastakkainen Jouni Tuomen ja Anneli Sarajärven (2009, 92) näkemyksen kanssa sisällönanalyysin alkuvaiheen rajausvaatimuksista. Näkemykseni on, että kyselyssä esittämäni kysymykset ovat jo tarpeeksi rajanneet aihetta.

5.2 Yleinen: ajatuksia luonnosta ja sen hyvinvointivaikutuksista

Ensimmäiseen yhdistävään luokkaan on kerätty ne yleisen tason teemat, joista ilmenee vastaajien näkemykset siitä, miten luonto ja ihminen liittyvät toisiinsa ja millaisia hyvinvointivaikutuksia luonnolla voi ihmiselle olla. Yleisen analyysialueen kautta voidaan hakea ymmärrystä sille, miksi luonnon liittäminen ihmisten parissa tehtävään sosiaalityöhön on tai ei ole suotavaa. Mikä luonnon merkitys ihmiselle on? Jos luonto on ihmiselle merkittävä asia, olisiko sillä merkitystä myös sosiaalityössä? Voisiko sosiaalityö hyödyntää luonnon hyvinvointivaikutuksia?

Ihmisen ja luonnon suhde

Luonnon merkitystä ihmiselle kuvastavat vastausaineistossa monet ajatukset, jotka palaavat tulkintani mukaan vahvasti tutkielman teoreettisessa osiossa käsiteltyihin **ekopsykologiseen sekä ekososiaalisen ekokriittiseen tematiikkaan**. Erityisesti se, että ihminen ja luonto nähdään osana toisiaan, ilmenee vastausaineistosta selvästi:

”Ihminen on osa luontoa ja luonnolla on suuri merkitys ihmiselle ja hänen hyvinvoinnilleen. (---)”

”Luonto kuuluu erottamattomana osana ihmisten elämään.(---)”

”Ajattelen ihmisen olevan osa -jokseenkin- luontoa. (---)”

Ihminen ja luonto nähdään molemmin puolin toisiinsa kietoutuneina; ihminen on osa luontoa ja luonto on osa ihmisen elämää. Ajatus ihmisen ja luonnon yhteydestä kuuluu ekopsykologian perusviitekehykseen. Sen mukaan jokaisella ihmisellä on syntyjään suhde luontoon, jota voidaan kutsua esimerkiksi *ekologiseksi alitajunnaksi*. Ihmisen fyysis-psykkinen kokonaisuus on osa luontoa. (Salonen 2005, 47.)

Ekopsykologista ajattelua vastausaineistossa jatkavat näkemykset ihmisen ja luonnon keskinäisestä huoltosuhteesta, luonnon vaalimisesta sekä ihmisen ja luonnon erkaantumisesta toisistaan:

”(---) Hyödynnettäessä jo valmiiksi olevia materiaaleja tai esim. eläimiä, säästetään maapalloa. Luonnonmukaisissa tavoissa ei lisätä ylimääräisiä ärsytyksiä, kuten sähkökenttiä.” [luonnon hyödyntämisestä hyvinvoinnin tukena]

”Olemme osa luontoa ja näin ollen luonto hoitaa meitä ja me toivottavasti hoidamme ja vaalimme luontoa.”

”(---) Nykyisinä kulttuuripakanoina olemme vain vieraantuneet luonnosta. Onneksi nautimme luonnon hyvinvointia edistävästä vaikutuksesta huomattavasti.”

Luonto nähdään hyvinvointia tuottavana ja toisaalta esiin tuodaan ajatus omasta vastuustamme luonnon hyvinvoinnista. Siihen kuuluu toimiminen luonnonvaroja säästämällä ja luontoa mukaillen. Toisaalta ihmisen katsotaan ajautuneen kauas luonnosta, jolloin toiminta suhteessa luontoon on tiedostamatonta. Ilman tietoista luonnon huomioimista ja sen arvon ymmärtämistä ei liene sijaa luontoa vaalivalle toiminnalle. Ekopsykologiassa niin ikään nähdään, että ihmisen alkuperäinen luontosuhde voi ajan kuluessa hämärtyä. Kun ihminen kadottaa yhteyden luontoon, kadottaa hän yhteyden itseensä. Luontosuhteen katkeaminen aiheuttaa ”systemin häiriintymisen” ja uhkana on ihmisen toiminta itseään ja luontoa vastaan. Ekopsykologinen näkemys katsoo, että ihmisten psyykenongelmat sekä ympäristöongelmat ovat seurausta ihmisen ja luonnon toisistaan irtaantumisesta. (Salonen 2005, 22, 47–48.)

Paitsi ekopsykologian, myös sosiaalityön ekososiaalisen lähestymistavan ekokriittinen tematiikka samastuu näihin ajatuksiin, tosin enemmän sosiaalisten ongelmien näkökulmasta. Ekokriittisen ajattelun mukaan toimintamme suhteessa luontoon vaikuttaa omaan selviytymiseemme maailmassa. Ekologisia kriisien ehkäisy on tärkeää oman hyvinvointimme kannalta. Ihmisen ja luonnon suhteessa hyvinvointia ylläpitävänä toimii *kestävä kehitys*. (Närhi & Matthies 2001, 24, 29.)

Mikko Jokisen (2002, 13–27) tutkimuksessa luonnon merkityksestä ylälappilaisille paikallisten perinteinen luontosuhde näkyy opittuna kasvamisena ”kiinni luontoon”. Sikäli luontosuhteen ei katsota olevan sisäsyntyinen, kuten ekopsykologiassa ajatellaan (ks. myös Labba & Magga 2011, 9). Paikalliset kuitenkin näkevät ihmisen ja luonnon suhteen muuttuneen omassa elinympäristössään nopeasti ihmisten elämäntapojen muutosten myötä. Muutosta kuvataan ajallisena dikotomiana, jossa ”vanha, perinteikäs ja hyvä aika” on saanut väistyä uusien toimintatapojen ja kestäättömän luonnonkäytön myötä. Muutokset ovat nostaneet huolen kotiseudun ympäristön ja ihmisten tulevaisuudesta. Tässä on nähtävissä ekososiaalisen ekokriittisiä ajatuksia.

Jari Järviluoma (1996, 5–16) on vertaillut kahta erilaista ihmisen luontosuhdetta selittävää teoriaa luonnon matkailun vetovoimatekijöihin liittyen. Useiden lähteiden perusteella hän löytää vahvistusta molemmille selitysmalleille. Toinen selitysmalli (*evolutionistinen*) yhtyy ekopsykologian ajatukseen luontosuhteen biologisesta pohjasta. Toinen (*kulttuuristinen*) malli puolestaan nojaa ajatukseen luontosuhteen rakentumisesta kontekstisidonnaisen oppimisen pohjalta, joka näkyy esimerkiksi Jokisen (2002) tutkimuksessa (ks. myös Labba & Magga 2011, 9).

Kontekstisidonnaisuuteen ja kulttuuristiseen selityskaanoniin viittavia ajatuksia löytyi myös omasta aineistostani. **Yksilösidonnaisuus** liittyy paitsi ihmisen ja luonnon suhteeseen, myös luonnon hyvinvoinvoivaikutusten kokemiseen:

”Toisille [luonto] toimii rentoutumisen välineenä.”

”Joidenkin henkilöiden kohdalla voi vaikuttavuutta olla paljonkin. Riippuu varmasti kohdehenkilöiden omasta asenteesta ja uskomisesta luontoon ja luonnon eheyttävään voimaan.”

”Suhde luontoon vaihtelee sukupolvittain, mutta kaikkienensa sillä on suuri vaikutus ihmisten hyvinvointiin.”

Näkemykset kyseenalaistavat liian suoraviivaisen tulkinnan ihmisen ja luonnon suhteesta. Vaikka luonnolla voi olla merkittäviä vaikutuksia ihmisen hyvinvointiin, ei se ole mikään kaikkiin ihmisiin yleistettävä itsestäänselvyys. Toiset voivat kokea saavansa luonnosta enemmän kuin toiset. Myös oma kiinnostus luontoon, sekä usko luonnon hyvinvointivaikutuksia kohtaan toteutuvat yksilökohtaisesti. Yksilöerojen lisäksi eri ikäluokat voivat suhtautua eri tavoin luontoon ja sen hyvinvointivaikutuksiin.

Ritva Virrankari (2012, 16), työskennellessään A-Kiltojen liiton Selvästi Metsässä – projektissa on tehnyt samanlaisen huomion siitä, kuinka yksilösidonnaista luontoon suhtautuminen on. Hänen mukaansa yksilön aiemmat kokemukset vaikuttavat siihen kuinka paljon luonnossa ollaan (vrt. Jokinen 2002, 13; ks. myös Korpela 2007, 369).

Rachel ja Stephen Kaplan (1989, 72–116) ovat tarkastelleet ihmisten suhtautumiseroja erilaisiin maisemaympäristöihin. Heidän mukaansa tutkimukset osoittavat, että ihmisten mieltymykset eroavat paljon ympäristöjen suhteen, vaikka joitakin säännönmukaisuuksia suosituissa maisemissa on mahdollista hahmottaa. Monet yksilölliset tekijät, kuten ikäluokka, kulttuuri, tietopohja, asema suhteessa ympäristöön ja niin edelleen vaikuttavat siihen, millaisista yksityiskohdista itseä miellyttävä ympäristö koostuu. Yhtä kaikki, Kaplanien mukaan tutkimustulokset osoittavat selvästi, että nimenomaan luonto ja luontoympäristö erottautuvat erityisenä ja yleisenä mieltymyksen kohteena sisällöllisistä nyanssieroista huolimatta.

Ihmisen ja luonnon suhde tiivistyy vastausaineistossa yhtäältä ajatuksiin ihmisen ja luonnon vahvasta sidoksesta sekä toisaalta huomioon siitä, että jokainen kokee luonnon ja siihen liittyvät ilmiöt omalla tavallaan. Tämän pääluokan tiivistelmä taulukkomuodossa on esitelty edellä. Ihmisen ja luonnon suhde tuo syyn pohtia luontoaiheen liittämistä sosiaalityöhön. Sosiaalityö toimii ihmisen arjessa. Jos luonto on ihmisen arjessa mieluisa ja läheinen, voivat luontoympäristöt ja luonnon elementit toimia apuna sosiaalityön tavoitteiden toteuttamisessa. Kuten sosiaalityössä muutenkin, on kuitenkin huomioitava yksilölliset erot. Siten luontoon tukeutuva sosiaalityö ei välttämättä toimi kaikkien kanssa. Kulttuuristisen luontosuhteen mallin perusteella voidaan ajatella, että luontoon perustuvat työmenetelmät ovat sosiaalityössä hedelmällisiä sellaisilla alueilla, joilla on totuttu elämään lähellä luontoa ja harjoittamaan luontoon tukeutuvia elinkeinoja.

Ajatukset luonnon hyvinvointivaikutuksista

Luonnon hyvinvointivaikutuksista oli kyselyssä oma erillinen kysymyksensä. Luonnon hyvinvointivaikutusten tunnistaminen auttaa osaltaan ymmärtämään sitä, miksi luonto on ihmiselle tärkeä. Se myös tuo perusteluita sosiaalityölle hyödyntää luontoon perustuvia menetelmiä tai työtoimintoja.

Luonnon hyvinvointivaikutuksia ihmiseen kuvataan aineistossa monella tapaa positiiviseksi, vaikuttaviksi ja merkityksellisiksi. Yksi merkittävä, vastauksissa usein toistuva teema on luonnon **terapeuttinen, kuntouttava ja parantava** vaikutus:

”Luonto on usein parasta terapiaa, tai ainakin yksi tärkeä osa-alue. (---)”

”Uskon, että ne voivat tukea kuntoutusprosessia.”

”(---) Uskon, että eläimillä on terapeuttinen ja kuntouttava vaikutus monella tavalla.”

” ’Luonto paras lääkitsijä’ sanoi jo Wogel aikoinaan.”

Luonnolla nähdään olevan potentiaalia kohentaa ihmisen alentunutta terveydentilaa tai toimintakykyä joko järjestelmällisten kuntoutusprosessien tai henkilökohtaisten kokemusten kautta. Luonto voi toimia kuntoutumista tukevana, ja jopa parantavana tekijänä erilaisissa hyvinvointiin liittyvissä ongelmissa. Luonnon erilaisilla elementeillä, kuten eläimillä, katsotaan olevan terapeuttisia ominaisuuksia ihmisen kuntoutumisen kannalta.

Green Caren idea Vihreästä hoivasta perustuu nimenomaan luontoelementtien ja luonnon parissa toiminnan terapeuttisuuteen. Paula Diane Relf (2006, 1–4) on kartoittanut tutkimuksia ja artikkeleita luonnon terapeuttisiin vaikutuksiin liittyen. Hänen mukaansa erityisesti viherympäristön kuntouttavasta käytöstä sekä eläinavusteisesta terapiasta on olemassa lupaavaa näyttöä. Usein näiden tutkimusten ongelmana on hänen mukaansa kuitenkin eräänlainen monenkirjaisuus ja epävirallisuus, jolloin ne eivät välttämättä riitä vakuuttamaan ammattilaisia luontoon pohjautuvista hoitokeinoista. Lisäksi aiheeseen liittyvien tutkimusten suuresta ja yhä lisääntyvästä määrästä huolimatta tutkimustulokset ovat vielä monilta osin vaillinaisia. Näin ollen suora yhteys tietyistä määritellyistä tekijöistä tai menetelmistä tiettyihin vaikutuksiin ei välttämättä ole osoitettavissa (ks. myös esim. Ulrich 1999, 39; Korpela 2007, 371).

Clare Cooper Marcusin ja Marni Barnesin (1999, 10–17) historiallisessa katsauksessa luontomaisemat ja puutarhat hoitavina elementteinä ovat olleet merkittävässä asemassa erilaisten sairaaloiden ja parantoloiden yhteydessä aina keskiajalta lähtien. Muiden muassa ulkoilman, auringon ja kasvillisuuden uskottiin edistävän potilaiden paranemisprosessia.

Varhaisissa havainnoissa *parantavien puutarhojen* vaikutuksista on Cooper Marcusin ja Barnesin (1999, 10–17) mukaan hyvin paljon samankaltaisuuksia kuin nykyisissä tutkimustuloksissa, joita on saatu jopa useita vuosisatoja myöhemmin. Rachel ja Stephen Kaplania sekä Roger S. Ulrichia pidetään luontovaikutustutkimuksen uranuurtajina ja heidän tutkimustensa pohjalta rakentuneet teorit ovat olennaisessa roolissa luonnon hyvinvointi- ja terveysvaikutuksia käsittelevissä kirjoituksissa (esim. Bird 2007; Yli-Viikari 2011b, 1–3; Korpela 2007, 366; Rappe 2003b, 22).

Kaplanien (1989, 177–200) mukaan luonnon terapeuttisuus ilmenee pääasiassa stressin helpottumisena, psyykkisestä väsymyksestä eheytyminenä sekä yleisen huomiointikyvyyn kohentumisena. Ulrichin (1999, 27–86) mallissa luonnon terveysvaikutuksista on kaplanien malliin nähden paljon samankaltaisuuksia, erityisesti stressin lieventymisen näkökulmasta. Lisäksi Ulrich tuo esiin näyttöä luonnon fysikaalisista vaikutuksista ihmiseen, kuten verenpaineen madaltuminen. Hänen mukaansa psyykkisen elpymisen lisäksi luonto voi tukea myös fyysisessä kuntoutumisessa ja mahdollisesti toimia kipua lievittävänä tekijänä. Sekä Kaplaneilla että Ulrichilla tutkimusten luontoelementteinä ovat pääasiassa luontoympäristöt eli erilaiset puutarhat, puistot sekä muut luontomaiset kasvillisuuksineen.

Vastausaineiston puheenvuoroissa esiintyi paljon myös luonnon **voimaannuttava** vaikutus:

”Luonto kasveineen ja eläimineen vaikuttaa positiivisesti ja voimaannuttavasti jokaiseen meistä, näin ajattelen. (---)”

”Luonnossa oleminen ja sen äänimaisemien kuuleminen ja näkeminen on voimauttavaa ja terapeuttista.”

”Luonto on voimaannuttava elementti sairauden kohdatessa, sillä sen avulla voi löytää uusia voimavaroja vammautumisen tilalle.”

Ajatus luonnosta voimaannuttavana tekijänä näkyy vastauksissa edelleen kuntoutuksellisessa mielessä. Luonto antaa näiden ajatusten mukaan voimia, kun elämä haastaa ja tuo mukanaan muun muassa terveydellisiä ongelmia.

Ulrichin (1999, 31–41) mukaan terveystoiminnat ovat omiaan aiheuttamaan potilaalle psyykkistä stressiä. Stressi ilmenee jokaisella omalla tavallaan. Luontoympäristön psyykkisesti elvyttävät ominaisuudet voivat puolestaan helpottaa tällaisen stressin aiheuttamaa oireiden kirjoa.

Luonnon voimaannuttavuus voi vastausten mukaan toimia myös vähemmän ongelmalähtöisesti. Tällöin luonto toimii yleisemmin hyvinvointia tukevana tekijänä. Kaplanien (1989, 117–174) kokoamat tutkimustulokset tukevat tätä ajatusta: luonnossa ja sen elementtien parissa oleminen sekä toimiminen voi negatiivisten tilojen helpottamisen lisäksi tuottaa monella tavalla mielihyvää sekä edistää yleistä toimintakykyä. Lisäksi Ulrich (1999, 54–57) tuo esiin tutkimustuloksia, jotka viittaavat luontoympäristöjen tuovan myönteisiä emotionaalisia vaikutuksia myös ihmisille, joilla ei välttämättä ole varsinaista sairautta tai stressiä (ks. myös Korpela 2007, 367). Tällöin luonnon hyvinvointivaikutusten voidaan katsoa olevan terapeuttisuuden lisäksi ennaltaehkäiseviä. Tämän ajatuksen voi katsoa palautuvan GC:n Vihreään voimaan.

Osaksi voimaannuttavia, mutta varmasti myös terapeuttisia vaikutuksia voidaan tulkita liittyvän luonnon **rauhottavuus ja rentouttavuus**, joka mainitaan useissa vastuksissa:

”Luonto (esim. metsä) itsessään on rauhoittava. (---)”

”Sielu lepää luonnossa ja luonnon rauhassa.”

”Luonnossa liikkuminen ja puutarhatyöt rentouttavana, rauhoittavana ja stressiä laukaisevana tekijänä.”

Luonnon rentouttava ja rauhoittava vaikutus voidaan saavuttaa luonnossa oleilemalla, luontoa ja sen kulkua seuraamalla tai luonnon parissa liikunnan ja tekemisen muodossa. Luonto psyykkisesti ja helpottaa stressaantunutta mieltä, aivan kuten Ulrichin ja Kaplanien tutkimusten mukaan.

Luonnon rentouttavat ja voimaannuttavat vaikutukset kaikkienensa löytävät vastauksissa yhteyden **mielen sisäisiin prosesseihin**:

”(---) Pelkkä luonnossa oleskelu vähentää stressiä ja luo positiivisia tunteita.”

”(---) Luonto voi rauhoittaa ja vapauttaa mieltä.”

”(---) Luonto eri muodoin maadoittaa ja "auttaa pitämään jalat maassa" ja avautumaan.”

”Uskon, että luonnolla on parantava, voimaannuttava ja monialaisesti aisteja avaava vaikutus. Se pysahdyttää tärkeimpien asioiden äärellä ja saa pohtimaan 'kuinka pieni minä olen tässä suuressa kaikkeudessa'.”

Näiden ajatusten mukaan luonnon parissa rentoutuminen avaa aisteja ja herättää myönteisiä tuntemuksia. Luonnon äärellä ”ylimääräiset” ajatukset karsiutuvat pois jolloin tilaa jää kaikista olennaisimmille asioille. Rauhallinen, ”riisuuntunut” ja vapautunut mieli voi tarjota hyvät lähtökohdat uusille oivalluksille.

Kaplaneiden (1989, 143–147) raportoimassa pitkittäistutkimuksessa kukin osallistujaryhmä oli viettänyt tutkimusajankohdasta riippuen noin kaksi viikkoa erämaassa. Luontokokemuksen seurauksena osanottajat kokivat monelaisia muutoksia suhteessa itseensä ja muuhun maailmaan. Esimerkiksi varmuus omista kyvyistä lisääntyi. Ajatukset selkenivät sen suhteen, mikä on tärkeää ja mikä ei tai mitä haluaa ja mitä ei. Mielenrauha sekä avoimuus uusille asioille lisääntyivät. Rachel Hinen, Joe Peacockin ja Jules Prettyyn (2008, 253–255) tutkimuksessa kuntouttavaan maatilatoimintaan osallistuneiden itsetunto koheni merkittävästi ja erilaiset kielteiset tuntemukset vähenivät. Paul Stepneyn ja Paul Davisin tutkimustulokset (2004, 385–390) ovat edellisten kanssa samansuuntaisia.

Psykologi ja terapeutti Kirsi Salonen (2005, 93–118) on kehittänyt ja hyödyntänyt uralaan ekopsykologisia menetelmiä työskennellessään erilaisten psyykkistä apua tarvitsevien asiakkaiden kanssa. Menetelmissä yhdistyvät muiden muassa luontoelementit ja psyykkinen ongelmanratkaisu. Salosen havaintojen mukaan luontoharjoitukset nopeuttavat kognitiivista prosessointia edistämällä asiakkaan kykyä nähdä asioita erilaisista ja uusista näkökulmista sekä ottaa tarvittavaa etäisyyttä tilanteeseensa.

Psyykkisen hyvinvoinnin lisäksi moni kyselyni vastaaja on sitä mieltä, että luonnon avulla voidaan edistää myös fyysistä ja sosiaalistakin hyvinvointia. Kaikenkaikkiaan luonnolla on näiden ajatusten mukaan **kokonaisvaltainen vaikutus** hyvinvointiin:

”Terapeuttinen, rentouttava ja luovuutta lisäävä vaikutus yleensä. Tarjoaa vastapainon kiireelle, stressille jne. Luonnossa liikkumisella biospsykososiaalinen vaikutus. (---)”

”(---) Luonnossa olo rentouttaa, antaa voimavaroja ja parantaa myös terveyttä liikunnan ja raittiin ilman muodossa.”

”Luonnossa olo auttaa yhteisöllisyyden lisäämisessä ja toimii teraputtisena ympäristönä.”

”Näen luonnossa olemisen, luonnon ja eläinten ja kasvien havainnoimisen hyvin tärkeänä elämänilon ja -voiman antajana. Ympäröivän luonnon tiedostaminen tuo voimaa ja rauhaa omaan elämään. Luonnossa kulkeminen parantaa kuntoa ja terveyttä yleensä.”

Vastauksissa näkyvät edelleen ajatukset luonnon terapeuttisista, rauhoittavista, rentouttavista ja voimaannuttavista vaikutuksista. Lisäksi tuodaan esiin ruumiillisen terveyden edistyminen erityisesti luonnossa liikkumisen muodossa sekä yhteisöllisen kanssakäymisen lisääntyminen yhdessä luonnon parissa toimiessa.

Roger Ulrichin (1999, 42–46) mukaan on olemassa vahvaa tutkimuksellista näyttöä sosiaalisen tuen merkityksestä ihmisen hyvinvointiin. Puistot ja muut luontopaikat puolestaan tarjoavat erityisesti kaupunki- ja laitospäristössä areenan sosiaalisille kontakteille. Ulrich esittelee tutkimustuloksia, joiden perusteella luontoympäristöt voivat edistää sosiaalista tukea. Niin ikään Ulrich (mt., 47–48) mainitsee luonnossa mahdollistuvan liikunnan merkityksen paitsi fyysiseen terveyteen, myös psyykkiseen hyvinvointiin. Hinen ym. (2008, 255–256) tutkimustuloksissa näkyy yhteisen tekemisen ja kanssakäynnin merkitys kuntouttavaan maatilatoimintaan osallistuneiden kokemuksissa. Hine ym. vertaavat asetelmaansa terapeuttisten yhteisöjen toimintaan ja näkevät näissä paljon samankaltaisuutta. Muun muassa yhteisöllisyydestä ja aktiivisen toiminnan merkityksestä on mainittu GC:n jäsentämisosiossa tutkielmani teoreettisen viitekehyksen yhteydessä ja niillä on merkittävä rooli GC –toiminnassa.

Luontoelementtien moninaisista hyvinvointivaikutuksista on tehty runsaasti tutkimuksia esimerkiksi puutarhaterapian ja eläinavusteisten toimintojen puitteissa. Puutarhatoiminnalla on osoitettu olevan myönteisiä vaikutuksia ihmisen psyykkisiin, fyysisiin, sosiaalisiin ja kognitiivisiin valmiuksiin (Relf 2006, 6). Samoin kontaktit erilaisten eläinten kanssa voivat edistää kaikkia ihmisen hyvinvointiin kuuluvia osa-alueita (Bokkers 2006, 36–37). Alankomaissa, jossa GC –kehitys on pitkällä, on tehty myös laajalti havaintoja viherympäristön eduista mielelle, ruumille ja sosiaalisille kontakteille (De Vries 2006, 24). Kuten jo aiemmin todettu, olemassa olevat tutkimukset aiheeseen liittyen ovat kuitenkin hyvin monenkirjavia ja puutteellisiakin muun muassa menetelmien ja käsitteiden osalta. Useat tutkijat ovat yhtä mieltä siitä, että tieteellistä tutkimusta tarvitaan lisää. (ks. esim. Relf 2006; Bokkers 2006; De Vries 2006.)

Yleisen yhdistävän luokan toinen osa tiivistyy seuraavassa luokittelutaulukossa:

YHDISTÄVÄ LUOKKA: Yleinen (2/2)			
↓			
PÄÄLUOKKA: Ajatukset luonnon hyvinvointivaikutuksista			
↓			
YLÄLUOKAT:			
Terapeuttiset vaikutukset (Vihreä hoiva)	Voimaa antavat vaikutukset (Vihreä voima)	Vaikutus mieleen ja ajatuksiin (Ekopsykologia)	Kokonaisvaltainen vaikutus
↓	↓	↓	↓
ALALUOKAT:			
terapeuttinen	voimavaraistava	rentouden kautta vapautuminen ja avautuminen	psykkinen
kuntouttava	kuntoutuksen tukena	positiiviset tuntemukset	fyysinen
parantava	rauhottava ja rentouttava	ajatusten aukeneminen	sosiaalinen

Taulukko 3. Yleisen analyysitason luokat 2/2

Ajatukset luonnon hyvinvointivaikutuksista esiintyvät vastausaineistossa moninaisesti. Monet tutkimukset osoittavat, että nämä ajatukset eivät ole vailla todellisuuspohjaa. Paitsi, että luonto ympäristöine, kasveine ja eläimineen voi toimia apuna kuntoutumisessa, se voi kohentaa myös toimintakykyä sekä voimavaroja yleisesti.

Luonnon positiivisia tuntemuksia herättävät, rauhoittavat ja mieltä avaavat elementit mahdollistavat sisäisen kognitiivisen työskentelyn, jonka johdosta ihminen voi oppia tuntemaan itseään paremmin ja löytämään uusia keinoja elämänhallintaan. Tutkimustietoa luontoon tukeutuvien toimintojen psyykkisistä, fyysisistä ja sosiaalisista eduista on yhä enenevässä määrin. Yksiseselitteisiin johtopäätöksiin ne eivät kuitenkaan riitä. Suorat linkit tietystä toiminnasta tiettyyn vaikutukseen ovat vaillinaiset. Tieteellistä tutkimusta tarvitaan lisää.

Oma huomioni on, että monenlaisia GC –tematiikkaan ja luonnon hyvinvointivaikutuksiin liittyviä tutkimuksia on myös Suomessa runsaasti. Niiden havainnot viittaavat niin ikään monenlaisiin myönteisiin luonnon hyvinvointivaikutuksiin. Yllättävän moni näistä tutkimuksista liittyy kuitenkin erilaisiin opinnäytetöihin. Niitä ei tieteellisistä kirjoituksissa voi useinkaan hyödyntää, vaikka ne sisältävät arvokasta empiiristä tietoa. Esimerkkeinä näistä voidaan mainita Susanna Haapiaisen (2010) sosiaalialan opinnäytetyö ”Sosiaalipedagoginen hevostoiminta toimintakyvyn tukena”, Anna-Maria Vainionpään (2011) hoitoalan opinnäytetyö ”Vankien kokemuksia eläinavusteisesta työtoiminnasta” sekä Mervi Taka-ahon terveystieteiden Pro gradu –tutkielma (2005) ”Luontokokeemus ja henkinen hyvinvointi”.

Sen lisäksi, että luonto-hyvinvointi –tutkimus tarvitsee lisää tieteellistä pohjaa tuekseen, on huomioitava, että luonto ei aina automaattisesti tarkoita vain positiivisia vaikutuksia ihmiseen. Roger S. Ulrichin (1999, 62–64) mukaan ympäristö voi sisältää häiritseviä tekijöitä, joiden johdosta hyvinvointivaikutukset voivat olla päinvastaisia. Stressi- ja masennustiloissa häiritsevät tekijät voivat jopa pahentaa negatiivisia tuntemuksia. Rachel ja Sephen Kaplan (1989, 130–134) kertovat erilaisista huolen kokemuksista, joita erämaaympäristössä osana pitkäaikaistutkimusta oleskelleet nuoret ja aikuiset ovat kokeneet ollessaan luonnon ympäröimänä. Esimerkiksi erilaiset säätilat, ötokät ja pelko loukkaantumisesta, eksymisestä tai eläinten kohtaamisista olivat tällaisia. Kaplanien havaintojen mukaan tällaiset stressitekijät tosin hälvenevät hyvin nopeasti, kun ihminen tulee tutuksi ympäristönsä kanssa. Eri lähteistä kerättyjä tutkimustuloksia luontoympäristöjen kielteisistä tuntemuksista esittelee artikkelissaan myös Kalevi Korpela (2007, 369–370).

Edellisten huomioiden valossa sosiaalityössä voi olla perusteltua hyödyntää ja kehittää luontoon tukeutuvia työtoimintoja tai –menetelmiä. Toisaalta tämä voi kuitenkin olla haasteellista vielä suurelta osin sirpaleisen tutkimustiedon johdosta. Kuitenkin usea kyselyyni vastannut lappilainen sosiaalityöntekijä vaikuttaa pitävän luontoa potentiaalina ihmisen hyvinvoinnin kannalta niin psyykkisesti, fyysisesti kuin sosiaalisesti. Se, miten luonnon hyvinvointivaikutuksia voidaan sosiaalityössä hyödyntää, on oma kysymyksensä. Tähän palataan ammatillisen yhdistävän luokan analyysissä.

5.3 Henkilökohtainen: vastaajien oma suhde aiheeseen

Henkilökohtaisessa yhdistävässä luokassa vastausaineiston analyysi keskittyy vastaajien omaan kiinnostukseen luontoaihetta kohtaan, GC –aihepiirin tuntemukseen sekä luontoon perustuvien toimintojen hyödyntämiseen omassa työssä. Kaksi viimeksi mainittua pyrkivät vastaamaan osaltaan kahteen ensimmäiseen päätutkimuskysymykseen (luontomenetelmien tuntemus ja hyödyntäminen) ja samalla ne täydentävät kvantitatiivisen aineiston havaintoja samoihin kysymyksiin liittyen.

Oma luontosuhde (henkilökohtainen kiinnostus)

Vastaajien oma luontosuhde tuli vastausaineistossa esiin usein, erityisesti kysyttäessä heidän käsityksiään luonnon hyvinvointivaikutuksista. Toisin sanoen monella vastaajalla on vahva henkilökohtainen kiinnostus luontoa kohtaan:

”Olen luontoihminen, vaellan, marjastan ym. Uskon luonnon hyvään vaikutukseen. Kierrätän, syön terveellisesti jne.”

”(---) Itselleni luonto on hyvin tärkeä asia ja liikun luonnossa aika paljon.”

”Henkilökohtaisesti luonto ja luonnossa oleminen on minun selvitymisstrategiani tässä vaativassa työssä. hiihdän, samoilen ja nautin metsän hiljaisuudesta ja terapettisesta läsnäolosta. Kasvimaalla hääräily, kalastus ym. ovat minun henkireikäni myös. Laajennettuna ajattelen, että luonto voi auttaa meitä kaikkia voimaan paremmin kun se vai tajutaan ja siihen löytyy polkuja - joku johdattaa ihmisiä metsään ja luontoon.”

Omat positiiviset kokemukset luonnon parissa olemisesta tai tekemisestä tukevat ajatuksia luonnon hyvää tekevistä vaikutuksista. Luonto koetaan paitsi virkistävänä, myös voimaannuttavana ja tukena arjen jaksamisessa.

Vaikka kaikki puheenvuorot eivät toki ylistä luonnon tärkeyttä itselle, ei yhdestäkään vastauksessa välittynyt negatiivista suhtautumista luontoon. Tässä kohtaa onkin tärkeää huomioida mahdollisuus vastaajien valikoitumiseen. Vastaajista iso osa voi olla nimenomaan sellaisia sosiaalityöntekijöitä, joille luonto merkitsee henkilökohtaisesti paljon ja kiinnostus aihetta kohtaan on herättänyt vastaamaan kyselyyn. Tämä voi vaikuttaa tutkimustuloksiin sikäli vinouttavalla tavalla, että luonto ja sen hyvinvointimahdollisuudet voivat näyttäytyä positiivisemmin kuin ne kaikenkaikkiaan käytännössä mielletään.

Toisaalta havainto vastaajien henkilökohtaisesta luontosuhteesta voi vahvistaa käsitystä siitä, että luonnolla on suuri merkitys ihmisten elämässä yleisesti ottaen. Tähän viittaavat myös useat tutkimukset, joissa on pyritty kartoittamaan ihmiselle hyvinvoinnin kannalta tärkeitä asioita. Esimerkiksi Saija Turusen ym. (2010) tutkimuksessa pääkaupunkiseudun asukkaiden hyvinvoinnista tulee selvästi esiin luonnon tärkeys tutkimukseen osallistujille (ks. myös Siltaniemi ym. 2007; Järviluoma 2006; Eronen ym. 2002). Liisa Tyrväinen ym. (2007) ovat tutkineet luonnon merkitystä kaupunkilaisille ja päätyneet samaan johtopäätökseen. Heidän mukaansa vain 5% vastaajista kuului ”aitoihin urbaaneihin”, joita luonto ei erityisesti kiinnosta.

Aiheen tuntemus

Tutkielmani kvantitatiivinen analyysi viittasi GC –tematiikan sekä luontoon liittyvien työtoimintojen heikkoon tuntemukseen vastaajien keskuudessa. Tätä huomiota tukevat kvalitatiivisessa aineistossa useassa kohdassa toistuvat ilmaisut aiheen **vähäisestä tuntemuksesta**:

*”En ole aikaisemmin kuullut tästä menetelmästä, enkä tiedä siitä mitään. (--
-)”*

*”En ole asiaa tältä kantilta ennen juurikaan ajatellut eli on vaikea vastata.
(---)”*

”Pitäisi tuntea menetelmät paremmin, jotta voisi ottaa kantaa.”

”En osaa sanoa; uusi ja vieras asia ja erityisesti terveydenhuollon sosiaalityöstä katsottuna.”

Vastaajat eivät aina osaa ottaa kantaa aiheeseen liittyviin kysymyksiin, sillä he kokevat tarvitsevansa asiasta lisää tietoa. Luontoaihetta sosiaalityöhön liitettynä ei myöskään ole aiemmin ajateltu, jolloin mielipiteitä aiheesta ei välttämättä ole syntynyt. ”En osaa sanoa” vastauksia oli suhteellisen paljon erityisesti *”millaisten sosiaalityön työtapojen osaksi luontomenetelmät voisivat sopia?”* –kysymyksen kohdalla. Joihinkin avoimiin kysymyksiin oli myös jätetty kokonaan vastaamatta, tai kysymyksen vastauskohdassa oli viiva. Viimeksi mainitut eivät automaattisesti kerro aiheen vähäisestä tuntemuksesta, mutta niillä voi olla oma osuutensa asiaan.

Yleisesti ottaen heikosta luontomenetelmiin liittyvästä tuntemuksesta huolimatta vastaajilta löytyy jonkin verran **tutkimuksellista tietoa** luonnon hyvinvointivaikutuksista:

”Olen kuullut väitettävän, että n. 30 minuutin oleskelu/liikkuminen metsäluonnossa vähentää stressihormonien vaikutusta elimistössä. Tiedän, että esim. mielenterveyspotilaiden kuntoutuksessa työskentely kasvien tai eläinten kanssa toimii toisinaan hyvin.”

”Uskon luontokokemusten lisäävän hyvinvointia. Tiedän, että asiasta on tieteellistäkin näyttöä, mm. verenpaineen madaltuminen yms.”

”Tutkittu tosiasia on, että luonto `parantaa` ja eläinten hoivaaminen eheyttää ihmistä. (---)”

Vaikka GC –aiheeseen liittyvää tutkimuksien kirjoja pidetään yleisesti vielä vaillinaisena ja hajanaisena, osoittaa osa aineistoni vastaajista tietoisuutta olemassa olevasta tutkimustiedosta. Tietoisuus ilmaistaan tietämyksenä tai kuultuna väitteenä. Tutkimuksellisen tiedon sisältö palautuu melko pitkälti alun perin Kaplanien (1989) sekä Ulrichin (ks.esim.1999, 27–86) tekemiin johtopäätöksiin luonnon psyykkisestä elvyttävyydestä luontokokemusten kautta. Myös kasvien ja eläinten parissa toimisen kuntouttavista ominaisuuksista ollaan kyselyyn vastaajien keskuudessa tietoisia.

Ammatillinen luontosuhde (kiinnostus ja kokemus)

Kvantitatiivisen mittauksen perusteella vastaajilla on kiinnostusta luontomenetelmiä kohtaan keskimääräisesti *jonkin verran*. Uudelleenluokittelun tuloksena vastaajia on enemmän vahvan kuin heikon kiinnostuksen puolella. Laadullisessa aineistossa **ammattillinen kiinnostus** luontomenetelmiä kohtaan ilmeni monen eri avoimen kysymyksen kohdalla:

”En tiedä liittyykö ajatukseni ollenkaan tähän toimintaan, mutta,- itselleni on usein tullut tunne, että minun pitäisi perustaa jokin yritys, joka tarjoaa ihmisille mahdollisuuden olla vain luonnossa ja tutustua luontoon ja sen mahdollisuuksiin. Monet saisivat eheyttävän kokemuksen ja voivat jopa löytää itselleen sopivan mahdollisuuden toteuttaa itseään ja jopa saada toimeentuloa siitä. (---)”

”(---) Tämähän voisi olla mielenkiintoista kokeilla. Innostun uusista jutuista ja luonto on kyllä vanha juttu ja mulle tuttu partion kautta, mutta miten hyödyntäisin sitä työssäni, sitä pitäisi miettiä. (---)”

”(---) Eläinten käyttö voisi toimia esim. nuorten tapaamisessa jäänmurtajana - haluaisin tätä kokeilla itse!”

”Hyvät mahdollisuudet. Toivon osajia ja innostuneita sosiaalityöntekijöitä sitä tekemään ja kehittämään. Odotan innolla idean leviämistä! (---).”

Ammatillinen kiinnostus luontomenetelmiä kohtaan ilmenee yleisenä kiinnostuksena aihetta kohtaan, kiinnostuksena kokeilla jotain tiettyä menetelmää tai ajatuksina järjestää itse luontoon liittyviä palveluita. Yhtäältä vastauksista löytyy ideoivia mielikuvia luontoon tukeutuvien toimintojen toteuttamisesta. Toisaalta toimintojen toteuttamisesta käytännön tasolla ei välttämättä ole selkeää visiota. Kuitenkin innokkuus ja toiveikkuus heijastuvat luontomenetelmiä kohtaan kiinnostusta osoittavista vastauksista.

Kvantitatiivisessa aineistossa tuli esiin, että luontoon perustuvia työmenetelmiä tai toimintoja on hyödynnetty yleisesti ottaen vähän Lapin sosiaalityössä. Poikkeuksena ovat luontoavusteiset menetelmät, joita melkein puolet vastaajista ovat jossain muodossa hyödyntäneet.

Erilaiset **luontoavusteiset toiminnot** tulevatkin vahvasti esiin sosiaalityöntekijöiden vastauksista kysyttäessä heidän kokemuksiaan luontomenetelmien hyödyntämisestä työssään:

”Päihdekuntoutuksessa, jossa vuosia työskentelin, hyödynnettiin lähiympäristöä, metsää, jokea, merta liikkumiseen, retkeilyyn, kalastukseen, marjastukseen jne. hyvin paljon. Rentoutus- ja ryhmätyöharjoituksia pidettiin ulkona ja myös. luonnon äänet, kuvat ja luonnonmateriaalit olivat monenlaisessa käytössä. Luonto oli monella tapaa tärkeässä roolissa ko. kuntoutuksessa. Sen biopsykososiaaliset vaikutukset oli tiedossa ja tietoisesti käytössä.”

”Perheleirillä retket, ulkona toimiminen, saunominen, uiminen, luonnon materiaalien käyttö, valokuvat ja niiden katselu (maisemakuvat, yksilöt kauissa maisemassa, hyvässä seurassa...). Asiakastapaamiset luonnossa, tulilla, kävelyretkellä. Ryhmät samoin.”

”Olen käyttänyt luontoympäristöä päihdetyön avokuntoutuksessa terapeuttisena voimavarana, joka selkeästi vaikuttaa positiivisesti ihmisten hyvinvointiin ja jaksamiseen ja toipumiseen.”

”Mielenterveyskuntoutujien kanssa kävimme paljon laavuretkillä, marjassa, sienessä, uimassa ja patikoimassa. Keräsimme myös luonnonmateriaaleja, joista teimme koriste-esineitä.”

Luontoympäristöä, luonnon elementtejä ja luonnon materiaaleja on hyödynnetty monimuotoisesti erityisesti lasten ja perheiden kanssa tehtävässä työssä sekä päihdetyössä. Myös mielenterveyskuntoutujien, vanhusten ja maahanmuuttajien kanssa on tehty retkiä luontoon ja puuhasteltu luonnon parissa. Luonto on ollut mukana esimerkiksi asiakastapaamisissa, kuntouttavissa toiminnoissa ja jopa kriisipurkutilanteissa. Luonnon ääniä, materiaaleja ja kuvia on käytetty erilaisissa harjoituksissa.

Retket ja leirit luontoon tulevat selkeästi esiin yhtenä tavallisimmista tavoista hyödyntää luontoa sosiaalityössä. Eräs vastaaja kuvaakin ammatillisia kokemuksiaan luontoon liittyen: *”Aika perushuttua, leiritoimintaa, retkiä.”* Ajatus ulkoilun, retkeilyn ja leiritoinnin tavanomaisuudesta herättää kysymyksen, ovatko tällaiset toiminnot mukana ”itsestäänselvyytenä”, ilman tietoista luonnon sosiaalisen mahdollisuuden ideaa. Ainakin yhdestä aineiston vastauksesta käy ilmi, että luontoon tukeudutaan työssä tietoisesti huomioiden sen hyvinvointivaikutukset.

Edellisiin kokemuksiin verraten myös monista suomalaisista lastensuojeluun ja perheytyöhön liittyvistä tutkimuksista tai projektiselvityksistä voi löytää viitteitä luontoavusteisesta toiminnasta, niin ikään erilaisiin retkiin ja leireihin liittyen. Luontoavusteisuus näkyy usein yhtenä pienenä osana toiminnan kokonaisuutta (ks. esim. Hurtig 1999, 46; Muhonen ym. 2009, 38–39). Näissä luontoavusteisuus ei kuitenkaan ilmene tietoisena ja systemaattisena menetelmällisyytenä, ja toiminnan taustalla painotetaan ensisijaisesti jotain muuta kuin ympäristöä.

Sen sijaan esimerkiksi Merja Heimosen ym. (2003, 46–52) raportissa näkyy toimintaympäristön tietoinen huomioiminen siten, että niin sanotusti perinteisestä poikkeavat ympäristöt nähdään hedelmällisempinä kohtaamis- ja kokemuspaikkoina. Esimerkkinä mainitaan nuotiolla istuminen. Edellisessä raportissa (mt., 47) sekä Alpo Heikkisen tutkimuksessa (2005, 329–336) painottuu elämyksien ja seikkailun merkitys lasten ja nuorten kanssa tehtävässä pienryhmätyöskentelyssä. Heikkisen tutkimuksessa mennään vielä lähemmäksi GC –aihetta sikäli, että siinä käsitellään pitkälti nimenomaan luontoelementtien vaikutuksia metsään vietyjen lasten tunnekokemuksissa.

Luontoavusteisten toimintojen lisäksi vastausaineistossani on viitteitä myös muunlaisista GC –tyyppisistä työkokemuksista, joskin vähäisemmässä määrin:

”Esimerkiksi hevoskerhot ja puutarhakerhot palvelukodeissa ovat olleet suosittuja ja pidettyjä. (---)”

”H-kerhon puutarhapalstan vuokraaminen asiakkaiden käyttöön kesällä niin, että yhdessä pidettiin kunnossa ja käytettiin sato. (---)”

”(---) Erilaisille psyykkisesti oireileville lapsille esim. ratsastusterapia on ollut todella voimaannuttavaa.”

” (---) Puutarhassa oli viinimarjapensaita. Syksyllä poimimme yhdessä - henkilökuntaa ja asukkaita - viinimarjasadon. (---)”

Luonto on mukana toiminnoissa muun muassa erilaisten kerhojen sisältönä. Niissä on mukana eläinavusteisuutta tai viherympäristön kuntouttavaa käyttöä kuten puutarhanhoitoa. Erityisesti lapsiasiakkaiden kohdalla näyttävät eläinavusteiset toiminnot olevan suosittuja.

Lapin sosiaalityöntekijöillä voi siis todeta olevan jonkin verran kokemuksia luonnon liittymisestä työnsä sisältöön. Tämän tueksi suomalaisesta sosiaalityön käytäntötutkimuksesta voi löytää pieniä viitteitä luontoon tukeutuvaan työtoimintaan, mutta materiaali jää vähäiseksi erilaisia opinnäytetöitä lukuunottamatta. Luontoa hyödyntävä sosiaalinen ja kuntouttava toiminta tulee usein esiin lähinnä erilaisten asumis-, kuntoutus- tai hoivapalveluihin liittyvissä toiminnoissa, joista on usein vaikea päätellä, onko sosiaalityö varsinaisesti mukana toiminnassa.

Lappilainen Green Care –hankkeen kartoituksessa (Jääskeläinen 2012, 51–54) GC –teeman mukaista, luontoon tukeutuvaa toimintaa löytyi pääosin Lapin kuntien tuottamista sosiaali- ja terveystalvistä eri muodoissa, vaikkakin ilman tietoista GC –tematiikan liittämistä toimintaan. Toimintaa löytyi niin vihreän hoivan (esim. laitoshoidon, mielenterveys- ja päihdehoito) kuin vihreän voiman (esim. kasvatusta ja päivähoito) alueilta.

Toiminnot näkyivät esimerkiksi erilaisina ulkoiluun liittyvinä viriketoimintoina vammaisten, vanhusten ja mielenterveyskuntoutujien palveluissa, eläinten mukanaolona sekä kasvatuksessa että kuntoutuksessa ja pienimuotoisena kasvien viljelynä kasvatuksen tukena. Lisäksi oli erilaista järjestöjen tuottamaa luontoon liittyvää toimintaa. Luontolähtöistä toimintaa ilmeni myös sosiaalisen kuntoutuksen ja kuntouttavan työtoiminnan saralla säätiöpohjaisena toimintana. Tämän selvityksen tiedoilla sosiaalityön tarkkaa osuutta toimintoihin ei voida määrittää, vaikka teemallisia yhteyksiä löytyykin.

Omassa kyselyssäni tavoittelin nimenomaan sosiaalityöntekijän omia ammatillisia kokemuksia. Vaikka useat vastaukset viittaavat selkeästi vastaajien omiin kokemuksiin, ei kaikista vastauksista käy selvästi ilmi onko sosiaalityöntekijä itse mukana toimintojen toteuttamisessa. Joissakin vastauksissa on puolestaan kerrottu luontotoimintojen liittyneen vain **välillisesti** omaan työhön:

”Olen ”ostanut” asiakkailleni, etenkin erityisnuorille (hahmotushäiriö, heikkolahjaisuus, yms.) toiminnallista psykoterapiaa yksityisltä palveluntuottajalta. Tapaamisten sisällöstä päättävät nuori ja ammatillinen tukihenkilö yhdessä vanhempien kanssa. Toiminta vaihtelee vuodenaikojen mukaan; kuntosali, kalastus, tulistelu, pilkkiminen, retkeily, hevostaidot...”

”Ei ole kokemuksia omassa työssäni omakohtaisesti. Ratsastusterapia tulee lähelle (---). Kunnan sosiaalityöhön ei niinkään ole luontoa hyödynnetty, vaikka luonto meillä on aivan käsillä.”

”Lastensuojelussa mukana oleville lapsille on annettu maksusitoumuksia hevosten kanssa tehtävään terapiaan. Kyseisestä terapiasta on hyviä kokemuksia, mutta terapian hintavuuden vuoksi käyttö on hyvin vähäistä.”

Ratsastusterapia on kuntoutusmuoto, joka kuuluu Suomessa Kela-korvauksen piiriin (Yli-Viikari ym. 2009, 33). Sen käyttö ostopalveluna näkyy jonkin verran vastausaineistossa. Sosiaalityöntekijän rooli näkyy edellisissä vastauksissa lähinnä luontoon pohjautuvien terapia- ja kuntoutusmuotojen välittäjänä. Sosiaalityöntekijä tietää joistain luontoon liittyvistä kuntoutusmuodoista, mutta hän ei itse toteuta niitä. Nämä seikat palauttavat mukaan keskustelun, jossa pohditaan sosiaalityöntekijän roolia yleensä, sekä kysymyksen siitä voivatko luontomenetelmät kuulua sosiaalityöntekijän tehtäviin. Tutkielmani teoreettisessa avauksessa olen pyrkinyt etsimään paikkaa luontoon perustuville työmenetelmille sosiaalityössä. Aineistoanalyysini edetessä GC:n paikka sosiaalityössä täsmentyy.

Seuraava taulukko tiivistää edellä käsitellyt analyysiluokat:

YHDISTÄVÄ LUOKKA: Henkilökohtainen				
↓				
PÄÄLUOKAT:				
Oma luontosuhde (henkilökohtainen kiinnostus) ↓	Aiheen tuntemus ↓		Ammatillinen luontosuhde (kiinnostus ja kokemukset) ↓	
YLÄLUOKAT:				
Luonto sydäntä lähellä ↓	Vähäinen aiheen tuntemus ↓	Tutkimustieto ↓	Henk.koht. ammatillinen kiinnostus ↓	Henk.koht. ammatilliset kokemukset ↓
ALALUOKAT:				
luontoarvot	ei ole kuullut	stressin lieventyminen	avoimuus uusille työtoivoille	luontoavusteiset toiminnot
omat hyvinvointikokemukset	ei ole ajatellut	eläinten vaikutus	kiinnostus tiettyjä menetelmiä kohtaan	muut luontoon tukeutuvat toiminnot
luonnossa liikkuminen	ei osaa ottaa kantaa	fysiologiset vaikutukset: verenpaine	kiinnostus kehittää luontoon perustuvia palveluita	sosiaalityöntekijä välittäjänä

Taulukko 4. Henkilökohtaisen analyysitason luokat

Vastausaineiston mukaan luonto näyttää olevan usealle vastaajalle merkittävä asia heidän elämässään. Vastaajien henkilökohtaisen luontosuhteen näyttäytyessä positiivisena on huomioitava mahdollinen vastaajien valikoituminen. Toisaalta havainto voi vahvistaa monin tutkimuksin todennettua käsitystä siitä, että suuri osa ihmisistä kokee luonnon itselleen tärkeänä. Henkilökohtaisesta positiivisesta luontosuhteesta huolimatta aineisto paljastaa vastaajien olevan melko vähän tietoisia GC –tematiikkaan liittyvistä asioista. Havainto on samassa linjassa tutkimuksen määrällisen osion havainnon kanssa aiheen vähäisestä tuntemuksesta. Toisaalta osa vastaajista osoittaa jonkin verran perehtyneisyyttä tutkimustietoa kohtaan lähinnä luonnon hyvinvointivaikutuksiin liittyen. Yhtä kaikki, on selvää, että mikäli luontoon perustuvia työtoimintoja halutaan sosiaalityössä kehittää, tarvitaan sitä varten tietoa ja koulutusta.

Vastaajien ammatilliseen luontosuhteeseen, yhä henkilökohtaisella analyysitasolla, kuuluvat luokitteluni mukaan ammatillinen kiinnostus sekä ammatilliset kokemukset. Kvantitatiivisen analyysiosion tukemana voi kiinnostusta todeta olevan enemmän kuin kokemusta. Ammatillinen kiinnostus ilmenee vastaajissa yleisenä uteliaisuutena tai spesifimpänä innostuneisuutena jotain aiheeseen liittyvää toimintaa kohtaan. Myös Lappilainen Green Care -hankkeessa tehty kartoitus osoittaa Lapin sosiaali- ja terveystalouden eri toimijoissa esiintyvän kiinnostusta luontomenetelmiä kohtaan (Jääskeläinen 2012). Työmenetelmien kehittämisen kannalta on tärkeää, että työntekijäpuolelta löytyy kiinnostusta ja motivaatiota. On kuitenkin syytä muistaa, että kaikki eivät ole henkilökohtaisesti innostuneita liittämään luontoon tukeutuvia työmenetelmiä työhönsä.

Vastaajien ammatilliset luontokokemukset liittyvät pitkälti ulkoiluun, retkiin ja leireihin luonnossa. Myös luonnon materiaaleja sekä elementtejä on hyödynnetty jossain määrin. Nämä toiminnot olen tulkinnut GC –tematiikkaan tukeutuen *luontoavusteisiksi toiminoiksi*. Niin ikään tämä havainto on yhtenevä määrällisen analyysin kanssa kysymyksessä luontoon perustuvien työtoimintojen hyödyntämisestä. Muita GC –tyyppiseen toimintaan, kuten puutarhatyöskentelyyn tai eläinavusteisuuteen liittyen ammatillisia kokemuksia on melko vähän ja osa niistä liittyy vain välillisesti sosiaalityöhön. Hevosavusteista terapiaa on hyödynnetty ostopalveluna lapsille ja nuorille. Vastaajien kokemusten perusteella voi pohtia, olisiko GC –menetelmistä juuri luontoavusteinen toiminta sosiaalityölle ominaisin ja otollisin kehityskohde.

5.4 Ammatillinen: näkemyksiä luontoon tukeutuvasta ammatillisesta sosiaalityöstä

Lomakekyselyn vastausaineistosta on voinut paikantaa vastaajien luontokokemuksia, tietoa ja kiinnostusta niin henkilökohtaisella kuin ammatillisella tasolla. Ammatillinen näkökulma on tämän tutkielman kolmannen tutkimuskysymyksen kannalta erityinen. Sen avulla luontomenetelmille voidaan etsiä paikkaa sosiaalityöstä. Lomakkeen kysymyksillä ”Miten arvioit luontoon perustuvien työmenetelmien sopivan ammatilliseen sosiaalityöhön yleisesti ottaen?” (kysymys 12), ”Millaisissa sosiaalityön asiakastilanteissa luontomenetelmiä voi mielestäsi hyödyntää?” (kysymys 13) ja ”Millaisten sosiaalityön työtapojen osaksi luontomenetelmät voivat sopia?” (kysymys 14) on erityisesti pyritty kartoittamaan vastaajien ajatuksia luontomenetelmistä ja niiden mahdollisuuksista sosiaalityön ammatillisina interventioina.

Myös muiden kysymysten vastauksista saattoi löytää jonkin verran ajatuksia tähän analyysikohtaan. Huomioitavaa on, että edellä mainituissa kysymyksissä olen kyselylomakkeessa käyttänyt käsitettä *luontomenetelmä*.

Luontomenetelmien soveltuvuus sosiaalityöhön

Karkeasti jaotellen vastausaineistosta voi erottaa kolme suhtautumistapaa luontomenetelmien sopivuudesta ammatilliseen sosiaalityöhön. Olen nimennyt suhtautumisluokat **avoimen myönteiseksi, rajatun myönteiseksi** ja **kriittiseksi**. Määrällisesti eniten aineistosta löytyy **avoimen myönteisiä** mielipiteitä, joiden mukaan erilaiset luontomenetelmät sopivat sosiaalityöhön:

”Soveltuu hyvin, koska luontoon perustuvista työmenetelmistä alkaa olla myös näyttöä. (---)”

”Sopivat hyvin, niitä voisi ottaa enemmänkin käyttöön ja jalkautua toimiston ulkopuolelle.”

”Hyvin sopii. Koppisosiaalityön aika on ohitse. Voimme tavata ihmisiä, tehdä yhteistyötä monissa erilaisissa ympäristöissä, eläinten kanssa. Yleensä hyvä jos samalla toteutetaan yhteisöllisiä toimintoja.”

”Siinä kuin mikä tahansa toiminnallinen menetelmä. Kun sen omaksuu ja se on osa omaa luontaista (tai opittua) elämää/osaamista.”

Luontoon tukeutuvia työmenetelmiä pidetään yhtä potentiaalisina kuin muita sosiaalityössä käytössä olevia menetelmiä. Luontomenetelmät voivat myös toimia vaihtoehtona toimistossa tapahtuvalle työlle. Luontomenetelmien käytännön toteuttamisessa nähdään muiden muassa jalkautumista ympäristöön, toiminnallisuutta sekä yhteisöllisyyttä. Luontomenetelmien sopivuutta sosiaalityöhön tukee ajatus luonnon tutkimuksin osoitetuista hyvinvointivaikutuksista.

Avoimen myönteiseen suhtautumiseen liittyen vastausaineistossa oli runsaasti vastauksia, joiden mukaan luontomenetelmät voivat sopia mihin sosiaalityön työtapaan tai asiakastilanteeseen tahansa:

”Em. toimintatavat soveltuisivat hyvin koko sosiaalityön kenttään. (---)”

”Mielestäni periaatteessa sopii kaikkeen sosiaalityöhön soveltaen.”

”Minkä vain!” [työtavan osaksi]

”Kaikissa.” [asiakastilanteissa]

Luontomenetelmien hyödyntämiselle ei nähdä erityisiä rajoja, vaan sijaa tällaisille työtoiminnoille on vastaajien mukaan monenlaisessa sosiaalityön kontekstissa. Soveltava työote edistää luontomenetelmien hyödyntämismahdollisuuksia eri tehtävissä. Vastaajien vahva myönteisyys luontoon tukeutuvien työmenetelmien sosiaalityöhön soveltuvuudelle murtaa jäätä GC:n ja sosiaalityön väliltä. Ainakin työntekijäpuolella näytetään olevan sitä mieltä, että luontoon perustuvia toimintoja voidaan hyvin käyttää ammatillisen sosiaalityön menetelminä.

Toisaalta tätäkään asiaa ei nähdä yksioikoisesti. **Rajatun myönteistä** suhtautumista aiheetta kohtaan puolestaan kuvaavat ajatukset siitä, että kyseiset menetelmät voivat soveltaa sosiaalityöhön, mikäli jotkin edellytykset täyttyvät:

”Voisin kuvitella green carea sosiaalityössä, jos voisimme laajemminkin jalkautua toimistoista ihmisten elämänympyröihin. (---)”

”Voi olla toimiva, mikäli siihen luodaan puitteet työpaikalla. (---)”

”Hyvin, jos on vain siihen aikaa ja mahdollisuus.”

Näissä ajatuksissa luontomenetelmien ei nähdä automaattisesti istuvan sosiaalityöhön. Siihen täytyy luoda sopivat mahdollisuudet. Liikkumavara ja aika vaikuttavat ainakin olevan edellytyksenä luontomenetelmien käyttöönotolle. Konstikas sosiaalityö 2003 – tutkimuksessa (Karvinen-Niinikoski ym. 2005, 45–46) suomalaiset sosiaalityöntekijät ovat katsoleet vaikuttamismahdollisuutensa työnsä toteuttamisen suhteen melko hyviksi. Mahdollisuudet rajoittuvat kuitenkin pitkälti resurssien määrittämiin työn puitteisiin. Täten vapaus työmenetelmien suhteen voikin jäädä kapeaksi, mikäli ajatellaan sosiaalityön toteuttamista toimiston ulkopuolella. Tutkielmani kvantitatiivisen aineiston mukaan luontomenetelmille nähdään työssä vähän mahdollisuuksia.

Useissa puheenvuoroissa ehdollinen tai varauksellinen suhtautuminen luontomenetelmien hyödyntämiselle näkyi myös erilaisten haasteiden esiintuomisena käytännön toteuttamisen suhteen. Näitä haasteita käsittelen omana alueenaan tuonnempana.

Haasteiden lisäksi rajattuun myönteisyyteen liittyy **tehtäväkohtaisuus**:

”Yleisesti ottaen sopivat hyvin sosiaalityöhön mutta käyttömahdollisuudet riippuu perustehtävästä ja missä työ tapahtuu. (---)”

”Sosiaalityössä on joitain osa-alueita joihin luontomenetelmät sopivat paremmin. Joissain sos.työn osa-alueissa luontomenetelmiä on vaikeaa kuvitella käytettävän esim. sosiaalitoimiston lastensuojelutyössä.”

”Riippuu minkälaisessa sosiaalityön viitekehyksessä ollaan, että onko mahdollisuuksia. (---)”

”(---) Asiakaskunnasta riippuen luontoon perustuvien työmenetelmien käyttö voi auttaa/edistää asiakkaan henkistä hyvinvointia.”

Luontomenetelmien soveltuvuuden ja niiden hyödyntämismahdollisuuksien arvioidaan sosiaalityössä olevan pitkälti riippuvaisia siitä, millä sosiaalityön sektorilla työskennellään. Työympäristö, yleiset puitteet, asiakasryhmät ja työtehtävät määrittävät paljolti sen, tulevatko luontomenetelmät työssä kyseeseen. Sosiaalityön sisällön vaihdellessa niin monen määrittävän tekijän takia on luonnollista, että myös työmenetelmät ja niiden käyttökelpoisuus ovat sidoksissa kulloiseenkin sosiaalityön kontekstiin.

Kriittisesti arvioivat puheenvuorot luontomenetelmistä ammatillisessa sosiaalityössä tuovat esiin monia näkökulmia:

”Näkisin että ei ole kysymys sosiaalityön luontomenetelmistä vaan sosiaalityön tekemisestä erilaisessa toimintaympäristössä ja luonnon ominaispiirteiden tietoisesta hyödyntämisestä. Tärkeää on ymmärtää sosiaalityö tavoitteellisena toimintana jolla on merkitystä asiakkaan kannalta. Mikään menetelmä tai toimintaympäristö ei sinänsä ole itsetarkoitus. Jos näitä menetelmiä päätetään käyttää tulee työmenetelmällä olla jokin tietoinen tavoite.”

”Itse en tunne näitä menetelmiä ja joskus ne tuntuvat tempuuksilta (en tarkoita loukata enkä vähätellä). (---)”

”(---) Myös eläinten terapeuttinen vaikutus on läsnä omassa arjessa, ei niinkään ammatissa.”

”Näen siinä paljon mahdollisuuksia, mutta ehkä osa asiakkaista on niitä joille asia on ”liian arkipäivää” jotta siitä osaisi löytää apua. Ajan kanssa.”

Luontoon perustuvien työtoimintojen nimeäminen sosiaalityön luontomenetelmiksi saa kyseenalaistusta osakseen. On totta, että sosiaalityön teoriassa tai menetelmäperustassa ei virallisesti tunneta käsitettä *luontomenetelmä*, sillä aihe on uusi ja vasta kehitteillä.

Olen itse tehnyt valinnan puhua työssäni sosiaalityön luontomenetelmistä tai luontoon perustuvista työmenetelmistä tiedostaen samalla aiheen keskeneräisyyden sekä käsitteellisen jäsentymättömyyden nimenomaan sosiaalityön kontekstissa. Rinnalla kulkee myös käsite *toiminnot*. GC –tematiikassa luontoon perustuvista ammatillisista, terapeuttisista, voimaannuttavista ja kuntouttavista toiminnoista käytetään nimitystä *menetelmä*.

Kriittisessä valossa vastausaineistossa arvioidaan myös luontopohjaisen toiminnan merkitystä sekä tarkoitusta sosiaalityön ammatillisena menetelmänä. Näissä ajatuksissa luontoa ei välttämättä nähdä mitenkään sosiaalityön tavoitteita edistävänä. Luonnon parissa toimimista voidaan pitää asiakkaan kannalta merkityksettömänä, keinotekoisena tempuiluna. Välineellisyyden sijaan korostetaan asiakkaan tilannetta. Toisaalta kriittisissä kommentteissa luontomenetelmille nähdään jonkin verran myös mahdollisuuksia sosiaalityössä. Joka tapauksessa keskustelussa näkyy asiakaslähtöisyyden korostaminen, mikä esimerkiksi Timo Toikon (2012, 148–149) mukaan on avainasia nykyisessä sosiaalipalvelukehityksessä. Tällöin erilaisten palveluiden ja työmenetelmien kehittämistä ohjaavat nimenomaisesti käyttäjän tarpeet, eivätkä esimerkiksi palvelurakenteet.

Jo useassa kohtaa tutkielmaani on käynyt ilmi sosiaalityön rajojen ja määritelmien dilemmaattisuus, erityisesti suhteessa sosiaalipalveluihin. Vastausaineiston kriittisissä arvioissa luontoon tukeutuvien työmenetelmien hyödyntämisestä punnitaan niin ikään **sosiaalityön, muun sosiaalialan työn sekä hoitotyön suhdetta:**

”Terapialuonteiseen työhön soveltuu hyvin, mutta sosiaalitoimen toteuttamaan sosiaalityöhön melko nihkeästi.”

”(---) Ko. menetelmät voisivat toimia kuntouttavassa sos. työssä tai puhtaasti terapiamenetelminä. Niiden käyttö sos.työssä tuntuu hankalalta.”

”Yksilön/perheen toimintakyvyn ja elämänhallinnan tukeminen tapahtuu ammatillisessa sosiaalialan työssä useilla areenoilla. Kyseessä on ammatillinen tavoitteellinen prosessi joka voi jatkua jopa useita vuosia. Korostan, että sosiaalialan työ # sosiaalityö. Sosiaalityön subjekti on asiakas ja työntekijän tehtävänä on tukea asiakasta tavoitteenasettelussa. Minusta on tärkeää ymmärtää ammatillisen sosiaalityön toiminnan paikka ja tehtävät. Ammatillinen sosiaalityön työsuoritus ei toteudu siten, että lähdetään asiakkaan kanssa rikkaruohoja nykkimään tai poron ruokintaa opettelemaan. Jos näitä menetelmiä päätetään käyttää tulee työmenetelmällä olla jokin tietoinen tavoite.”

”En itse tee suoranaista muutostyötä, vaan arvioin muutostyön tarvetta ja annan toimeksiantoja tarpeen mukaan. Sosiaalityön resursseja voidaan erittäin harvoin yksilö- ja perhesosiaalityössä kohdentaa intensiiviseen muutostyöhön.”

Näissä ajatuksissa luontomenetelmien soveltamismahdollisuudet liitetään lähinnä terapiatyöhön tai sosiaalipalveluihin, joista sosiaalityö nähdään joko ehdottomasti tai osittain erillisenä. Sosiaalityöntekijän tehtävänä on ikään kuin valjastaa asiakas muutostyöhön ja tarvittaessa välittää erilaisia terapia- ja sosiaalipalveluita. Luontomenetelmien soveltaminen sosiaalityön asiakasprosessissa ei joko ole tarkoituksenmukaista, se tuntuu hankalalta tai siihen ei ole käytännössä mahdollisuuksia.

Kriittisestä kannanotosta on huomattavissa myös eräänlainen oletus luontomenetelmien liittymisestä ”päämäärättömään luonnossa puuhasteluun”, mikä ei tavoitelähtöiseen sosiaalityöhön sovi. Lienee selvää, että mikään menetelmä tai työtapo ei palvele tarkoitustaan, mikäli toiminnan tavoitteita ei ole etukäteen määritelty tai jos toiminta ei aidosti edistä tavoitteen saavuttamista. GC –menetelmien kehitystyössä pidetäänkin olennaisena, että luontoon tukeutuva interventio sisältää tietoisesti tavoitteen (ks. GC:n käsitteellinen avaus). Green Care Finland ry:n selvityksessä (Ranta-aho & Pietiläinen 2011, 11) todetaan, että GC –palveluiden tulee olla selkeästi tavoite- ja kohdemääriteltyjä, jotta niitä voitaisiin julkisen sektorin palveluissa hyödyntää.

Yleisesti ottaen kriittisiä kannanottoja esiintyi myönteisiin tai rajatun myönteisiin kannanottoihin verrattuna huomattavasti vähemmän. Tämä voi osaltaan olla yhteydessä siihen, että useilla kyselyyn vastanneilla on omakohtaisia intressejä luontoa kohtaan. Erilaiset aineistossa ilmenneet suhtautumistavat luontoon tukeutuvista työmenetelmistä sosiaalityössä vahvistavat sitä havaintoa, että sosiaalityö voidaan nähdä ja sitä voidaan tehdä hyvin eri tavoin kontekstista riippuen. Näin ollen täydellisiä rajoituksia suuntaan tai toiseen ei voida tehdä, eikä GC –menetelmien soveltamisellekaan löydy sosiaalityöstä suoraviivaisen selkeää linjaa. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, ettei luontomenetelmille löytyisi paikkaa sosiaalityössä.

Ammatillinen soveltaminen

Millaiseen sosiaalityöhön vastaajat sitten katsovat luontomenetelmien soveltuvan? Näihin kysymyksiin vastaava aineisto rakentui värikkääksi ja moninaiseksi. Aiemmin työssäni todettiin, että sosiaalityön käytännön toteuttamisesta on olemassa useita erilaisia jäsennyksiä eri käsittein. Konstikas sosiaalityö 2003 –tutkimuksessa (Karvinen-Niinikoski ym. 2005, 80) on pyritty selvittämään muun muassa sitä, millaisia työmenetelmiä Suomen sosiaalityöntekijät käyttävät työssään. Tutkimuksen aineisto paljastaa, että sosiaalityöntekijöillä ei ole yhtenäistä käsitystä tai käytäntöä käytettävissä olevista työmenetelmistä. Vastaajat kuvaavat ja määrittelevät ”työmenetelmiään” hyvin moninaisesti. Itse olen kyselyssäni käyttänyt käsitteitä *työtavat* ja *asiakastilanteet* kysyessäni vastaajilta millaiseen sosiaalityöhön luontomenetelmät voisivat sopia. Edelleen olen kyselyssä käyttänyt luontoon pohjautuvista toiminnoista käsitettä luontomenetelmä.

Verraten Konstikas sosiaalityö 2003 –tutkimuksen tuloksiin, myös omassa aineistossani on nähtävissä yksilöllinen tulkinnallisuus työtapojen määrittelyn suhteen. Vastausten perusteella päätin analyysiluokittelussa nimetä yläluokat loppujen lopuksi **työorientaatio-** sekä **asiakasryhmäkohtaisiksi mahdollisuuksiksi**. Luultavasti vastausten tulkinnaan työtavoista on vaikuttanut kyselyn alkuosassa esittämäni kvantitatiivinen kysymys vastaajien työssään toteuttamista työorientaatioista. Siinä vastausvaihtoehdot olivat etukäteen annettuja, ja ne oli määritelty työni teoreettisessa osuudessa käytetyn sosiaalityön orientaatiot –jäsennyksen perusteella. Teoreettisen osion ammatillinen jäsennys toimii muutenkin taustalla analyysissäni, mutta täysin ”yksi yhteen” –vertailu ei ole taroituksenmukaista eikä mahdollista.

Selkeimmin esiin tullut työorientaatio vastaajien kommentoissa luontomenetelmien hyödyntämisen kannalta on **kuntouttava ja terapeuttiivinen työ**:

”Kuntouttavassa mielessä kyllä. Luontoretket. Erilaisten luonnonmateriaalien käyttö kuntouttavassa työtoiminnassa.”

”Kuntouttavassa ja terapeuttiivisessä työskentelyssä, ryhmässä. Vaikeissa elämäntilanteissa välineenä puhumisen rinnalla.”

”Terapeuttiset työtävät tarvitsevat luontomenetelmiä tuekseen, rikastuttamaan asiakaskohtaamista. Herättämään tunteita...”

”Kuntoutustyössä: nuoret, mielenterveyskuntoutujat, päihdekuntoutujat, elämästään otteen menettäneet. Myös asiakastapaamisissa sosiaalitoimistossa, jos tarvitaan esim. asiakkaan rauhoittamista ja keskittymistä.”

Näissä ajatuksissa luontoympäristön ja luonnon materiaalien katsotaan voivan toimia apuna kuntouttavassa ja terapeuttisessa työssä. Tämä voi liittyä kuntouttavaan työtoimintaan tai muunlaiseen vuorovaikutukselliseen, asiakkaiden kanssa tehtävään työhön, jossa on mukana kuntouttava tai terapeuttinen työote. Kuntouttava orientaatio lienee sosiaalityölle läheisempi käsite kuin terapeuttinen orientaatio. Silti sosiaalityössä voi olla myös terapeuttisia piirteitä vaikka se ei varsinaista terapiaa olisikaan (ks. esim. Payne 2005; Toikko 2000; Niskala 2008, 117–118). Joka tapauksessa luontomenetelmille paikan löytäminen kuntouttavan sosiaalityön saralta auttaa selkeyttämään hapuilevaa kokonaiskuvaa sosiaalityön tehtävien ja GC:n suhteesta. Tämän myötä myös työni teoreettisen osuuden ammatillinen jäsenys saa tarkennusta.

Eeva Liukko (2006, 110–115) on tutkimuksessaan määritellyt sosiaalityön kuntouttavan orientaation kulmakivet. Siinä kuntouttava sosiaalityö liittyy niin sanottuun kunnalliseen perussosiaalityöhön erona erilaisiin kuntouttaviin erityispalveluihin sekä *kuntoutuksen sosiaalityöhön*, joka sijoittuu erilaisiin kuntoutuslaitoksiin (vrt. esim. Kuntouttava sosiaalityö –erikoisalan opetussuunnitelma 2009–2012, 4). Liukon mukaan kuntouttava sosiaalityö ei pyri lääketieteellisen tai yksittäisen ongelman parantamiseen, vaan kokonaisvaltaiseen ihmisen tilanteen kohentamiseen päätavoitteena *syrjäytymisen ehkäisy, elämänhallinnan paraneminen sekä työllistyminen*. Keskeisinä työmenetelminä ovat psykososiaalinen työ, palveluohjaus, verkostotyö sekä sosiaalinen kuntoutus. Viimeksi mainittuun voi kuulua esimerkiksi kuntouttava työtoiminta ja muut asiakkaan tarpeiden mukaiset järjestelyt. (ks. kuntouttavasta sosiaalityöstä luvussa 2.3.)

Luontomenetelmien tehtävänä kuntouttavaan sosiaalityöhön liitettynä olisi näin ollen tukea sosiaalityön asiakkaan kokonaisvaltaista kuntoutumista ja tämän voimavaroja kohti parempaa elämänhallintaa sekä mahdollista työllistymistä. Ajatellen esimerkiksi psykososiaalisen työn ja sosiaalisen kuntoutuksen monenlaisia toteuttamismahdollisuuksia, voi luontomenetelmien hyödyntämisellä olla monipuolisesti mahdollisuuksia kuntouttavassa sosiaalityössä. Mitä kaikkea luontoon liittyvää kuntouttavassa työtoiminnassa voitaisiin hyödyntää? Millaisia luonnon elementtejä voisi olla mukana sosiaalitoimiston psykososiaalisessa asiakastyössä? Voitaisiinko asiakastapaamisia järjestää luonnon äärellä?

Vastausaineistossa kuntouttavaan työhön liittyen ehdotetaan ainakin luontoretkeä sekä luonnon materiaalien käyttöä kuntouttavassa työssä. Analyysissäni on aiemmin käynyt ilmi vastaajilla olevan kokemusta erilaisista luonnossa järjestetyistä retkistä ja leireistä, sekä jonkin verran muista luontoavusteisista toiminnoista. Kokemuksissa näkyy selkeästi kuntouttavan työn orientaatio (ks. analyysiluokka ”henkilökohtaiset ammatilliset kokemukset”). Myös kvantitatiivisessa osiossa kävi ilmi, että suuri osa vastaajista katsoi työhönsä kuuluvan juuri kuntouttavaa työtä. Sen sijaan esimerkiksi kuntouttavasta maatilatoiminnasta tai puutarhastyöstä ei ole paljon ajatuksia. Niistä on myös määrällisen mittauksen mukaan vähiten tietoa ja kokemuksia vastaajien keskuudessa. Kuntouttavaan maatala- sekä puutarhatoimintaan liittyen ei Suomesta löydy vielä paljon tutkimusta (puutarhaterapiasta ks. kuitenkin Rappe ym. 2008) toisin kuin muista GC- konseptia kehittävästä maista, joissa kyseiset menetelmät ovat myös paljon käytetympiä (ks. esim. Van Elsen ym. 2006).

Britanniassa, jossa kuntouttavia maatala- ja puutarhatoimintaa on kehitetty paljon (Sempik 2008, 223), on tehty tähän liittyvä sosiaalityön tutkimus. Siinä sosiaalisen kuntoutuksen menetelmänä mielenterveyskuntoutujille käytettiin maatilalla tapahtuvaa kuntouttavaa työtoimintaa. Toiminnan tavoitteet olivat kuntouttavan sosiaalityön tavoitteiden mukaisia (ks. esim. Liukko edellä). Tutkimuksen tarkoitus oli selvittää, parantaako kyseiseen toimintaan osallistuminen asiakkaiden toimintakykyä ja miten tulokset eroavat moniammatillisessa paneelissa laadittujen ennusteiden kanssa. Tutkimuksessa käytettiin sekä kvantitatiivisia että kvalitatiivisia menetelmiä. Tulokset osoittivat muun muassa, että usean osallistujan toimintakyky ja työmotivaatio kohenivat paljon ennusteita enemmän. Myös osallistujien itsetunto parani huomattavasti ja mentaaliset ongelmat masennuksen sekä ahdistuksen osalta helpottuivat. (Stepney & Davis 2004, 375–394.)

Edellisessä tutkimuksessa erityisinä vaikuttavina elementteinä pidettiin aktiivista tekemistä, yhteisöllisyyttä ja sosiaalista tukea. Näiden lisäksi olennaisessa asemassa oli ympäristö, joka edusti muun muassa ulkoilmaa, suvaitseutta, turvallisuutta, vaihtoehtoista toimintaympäristöä tehokkuutta vaalivalle työympäristölle sekä mahdollisuutta tarvittavan etäisyyden ottamiseen. Osallistujat kokivat elävän luonnon hyväksi työskentelyn palkitsevana. (ks. myös Hine ym. 2008, 255.) Täyttä yhteisymmärrystä nimenomaan maaseudun tai luontoympäristön olennaisuudesta kokonaisuuteen nähden ei kaikesta huolimatta löytynyt tutkimukseen osallistuvien ammattilaisten kesken, vaikka sitä toisaalta pidettiin tärkeänä. (Stepney & Davis 2004, 387–394.) Yhtä kaikki, tämä tutkimus on merkittävä löytö sosiaalityön areenalta GC –menetelmien kehittämisen kannalta. Tutkimus löytyy teoksesta (Metteri ym. 2004) joka esittelee sosiaalityön visioita eri puolilta maailmaa.

Kuntouttavan työorientaation lisäksi kyselyni aineistossa puhutaan luontomenetelmistä jonkin verran myös ennaltaehkäisevään työhön liitettynä, erityisesti perhetyössä. Kaikenkaikkiaan ajatukset ennaltaehkäisevästä luontoon tukeutuvasta työstä jäävät kuntouttavaan työhön verrattuna kuitenkin vähäisiksi. Aineistossa tulee esiin näkemys ennaltaehkäisevän työn toteuttamisen vaikeudesta sosiaalityössä olemassaolevien resurssien puitteissa. Kvantitatiivisen analyysin perusteella ennaltaehkäisevä työorientaatio myös kuuluu vastaajien työhön selkästi kuntouttavaa työtä vähemmän.

Luontomenetelmien katsotaan sopivan **ryhmien**, mutta yhtä lailla **yksilöiden** kanssa tehtävään työhön:

”Erilaisissa ryhmätapaamisissa, myös yksilötapaamisissa. (---) Esim. kaikissa mielenterveyttä tukevassa työssä luontomenetelmät voisivat toimia hyvin.”

”Ryhmätilanteissa vaellukset, larppaukset, leirit yms. lasten- ja nuorten kanssa ja perhetyössä. Yksilötyöskentelyyn soveluu hyvin erityisesti terapeuttisessa työssä.”

Yksilötyö erityisesti nuoret ja päihde- sekä mielenterveysasiakkaat tapaamiset toimistojen ulkopuolella. Perhesosiaalityössä myös luontoelementit luontevia. Toiminnallisten menetelmien tukena luonnon eri elementit. Vanhusten kanssa ryhmissä voi luonnon materiaalien kautta päästä tarnoiden alkujuurille.

”Hoidolliset-kuntouttavat ryhmätoiminnot (”depressiokoulusta” jalostetut nuorten elämäntaito -ryhmät, Sinut toimintaan, sopeutumisvalmennukseen, al anon ryhmiin, mielenterveyskuntoutujien vertaisryhmiin, ryhmäneuvoloihin, tenavatupa-perhekahvilatyöhön), lastensuojelutarpeen selvityksiin osana, lastensuojelun edunvalvojan toimintaan, vaikeissa tilanteissa elävien ihmisten kohtaamiseen yleensä (kriisit, psykiatria,...)”

Vastauksissa nousee esiin monenlaisia ideoita. Yksilötyössä luontomenetelmät voivat toimia asiakastapaamisten, tilanneselvitysten, vaikeiden tilanteiden purkamisen sekä yksilöllisen kuntouttavan ja terapeuttisen työn tukena. Luontoon tukeutuvan ryhmätyöskentelyn katsotaan sopivan erityisesti lapsi-, nuoriso ja perhetyöhön, mutta myös useisiin muihin sosiaalityön konteksteihin, kuten mielenterveys- ja päihdetyöhön.

Ryhmätoimintoihin liitetään monissa vastauksissa vertaisuus/vertaisapu sekä toiminnallisuus. *Toiminnalliset menetelmät* mainitaan muutenkin erikseen useissa vastauksissa. Ryhmämuotoiseen työskentelyyn liittyvillä ideoilla on suurelta osalta samoja tunnusmerkkejä yhteisöllisen sosiaalityön, GC:n toiminnan ydinelementtien ja osittain myös ekososiaalisen sosiaalityön tematiikan kanssa (ks. teoreettinen osio). Edellä on useiden tutkimusten pohjalta käynyt ilmi, että yhteisöllinen toiminnallisuus suotuisine vaikutuksine yksilöön ja tämän sosiaaliseen osallisuuteen ovat ytimenä monissa GC –tyyppisissä toiminnoissa.

Varsinaisesta *yhteisötyöstä* puhuttiin vastausaineistossa kuitenkin vain kahdessa vastauksessa. Yhdessä vastauksessa mainittiin *yhdyskuntatyö*, joka lähestyy niin yhteisöllistä kuin rakenteellistakin sosiaalityötä. Muutoin rakenteellisen tason sosiaalityöstä ei vastausaineistossa puhuttu. Tämä voi heijastella sitä, että rakenteellinen sosiaalityö on yleisesti ottaen vähäisessä asemassa suomalaisessa sosiaalityössä siitä huolimatta, että keskustelua sen tärkeydestä yhtenä sosiaalityön orientaationa on käyty ja käytäneen edelleen (ks. esim. Pohjola 2000, 212–217; Karjalainen & Sarvimäki 2005, 46–49; Karvonen-Niinikoski ym. 2005, 92).

Sosiaalityön asiakasryhmäkohtaisesta työstä **lastensuojelu-, nuoriso- ja perhetyö** esiintyi eniten luontoon perustuvien työmenetelmien mahdollisena sovelluskenttänä vastauksissa:

”Vanhemmuuden vahvistamiseen, lasten rohkaisemiseen, leikkimisen opetteluun, levottomien lasten rauhoittamiseen ja nuorten identiteetin vahvistamiseen.”

”Perheneuvolassa erilaisissa terapioissa niistä olisi varmasti hyötyä. Eri-tyisesti lasten ja nuorten kanssa luonto voi toimia voimauttavana asiana. (-- -)”

”Esimerkiksi erilaisissa lasten ja aikuisten vertaistuen järjestämisessä, lastensuojelutarpeen selvittämisessä, jossa muutoinkin käytämme toiminnallisia menetelmiä.”

”Lastensuojelun ja perhetyön avohuollon tukitoimena. Perhe- yksilö- tai ryhmämuotoisina.”

Mahdollisuuksia nähdään niin kasvatuksellisessa kuin terapeuttisessa mielessä ja sekä perhepalveluiden että varsinaisen lastensuojelun piirissä. Luontomenetelmät liitetään jälleen toiminnallisiin menetelmiin. Toiminnallisuus tulee esiin tärkeänä elementtinä myös Merja Heimosen ym. (2003) julkaisussa, jossa esitellään erilaisia alueellisia toteutuksia osana ennaltaehkäisevän lapsi- ja nuorisotyön projektia. Toteutuksissa näkyvät monenlaiset toimintamuodot – jossain määrin myös luontoon liittyvät toiminnot.

Alpo Heikkisen (2005) toimintatutkimuksellisessa artikkelissa toiminnallisuuden merkitys on niin ikään suuressa osassa lastensuojelun poikaryhmätoiminnassa. Siinä poikaryhmä vietiin toistuvasti vaellusretkille luontoon osana pitkäjänteistä eheyttävää lastensuojelutyötä. Luontoympäristö ja luonnon elementit toimivat apuna poikien jäsentäessä elämäänsä, historiaansa, tunnetilojaan, käyttäytymistään sekä suhteitaan muihin ihmisiin. Luonto tarjosi kanavan tunteiden purkamiseen ja luottamuksen rakentamiseen. Toiminnallisuuden ja elämykselliseyyden lisäksi luonto opetti pysähtymään, rauhoittumaan ja ottamaan vastaan hiljaisuutta keskelle kaottista elämää. Tämänkaltaiseen luontoon tukeutuvaan lasten parissa työskentelyyn liittyy seikkailu- ja elämyskasvatuksellinen teoria (Mitä on Green Care: Menetelmät 2011; Heikkinen 2005, 329). Teoria voi toimia lastensuojelullisen sosiaalityön luontomenetelmien kehittämisen tukena.

Lapsi- ja perhetyön lisäksi myös **päihde- ja mielenterveystyö** tuli vahvasti esiin ajatuksissa luontomenetelmien hyödyntämisestä sosiaalityössä:

”Esimerkiksi erityisesti päihde- ja mielenterveystyössä ajattelisin luonnossa tapahtuvien retkien olevan hyvin voimaannuttavaa asiakkaalle, jonka avulla luoda uudenlaista tekemistä esimerkiksi päihteiden tilalle”

”(---) Esim. mielenterveyskuntoutujille, missä ikinä he kuntoutuvatkaan, voisi olla aika ja paikka, samoin kuin päihdeterapiassa ja päihdekuntoutuslaitoksissa. (---)”

”Kuntoutustyössä: nuoret, mielenterveyskuntoutujat, päihdekuntoutujat, elämästään otteen menettäneet. Myös asiakastapaamisissa sosiaalitoimistossa, jos tarvitaan esim. asiakkaan rauhoittamista ja keskittymistä.”

”Ainakin päihde- ja mielenterveysasiakkaiden kanssa työskennellessä luontomenetelmiä voi hyödyntää. Pakolaistyön saralla luontomenetelmien kautta voi tehdä suomen luontoa tutuksi asiakkaille mm.retkillä.”

Päihdetyöhön liittyen Lapissa on jo olemassa luontoon systemaattisesti tukeutuvaa sosiaalityön toimintaa. Tämä näkyy myös aineistoni vastaajien ammatillisissa luontokokeuksissa. *Mettäterapia* on kehitetty osana Saamelaiset voimavarat päihdetyöhön – hanketta. Mettäterapiassa huomioidaan kulttuurinen erityisyys ja toimintaa toteutetaan asiakkaiden omalla kielellä, omista lähtökohdista. Luonnon katsotaan kuuluvan vahvasti saamelaiseen kulttuuriin ja siksi sillä on suuri rooli päihdeterapiassa. Mettäterapiassa painottuvat muiden muassa jo usein esiin tulleet toiminnallisuus, yhteisöllisyys sekä elämyksellisyys terapian vaikuttavina tekijöinä. Luonnossa tapahtuvia leiritapaamisia järjestetään useita vuodessa. Tapaamiset kestävät kerrallaan muutaman päivän ja niiden sisältö on sidoksissa vuodenaikaan. Toiminta on etukäteen suunniteltua ja käytössä ovat esimerkiksi erilaiset rentouttavat ja kognitiiviset harjoitukset. Työntekijöinä toimivat kunnan sosiaalityöntekijä sekä projektityöntekijä. (Labba & Magga 2011, 3–5, 11–14.)

Luontoon tukeutuvaa päihdekuntoutusta on kehittänyt myös A-Kiltojen Liitto Selvästi metsässä –projektissaan. Projektin idea luontoon tukeutumisesta perustui ajatuksiin, että luonto voisi olla monelle päihdekuntoutujalle läheinen ja että luonto voisi edistää toipumisprosessia. (Liimatainen 2012, 7.)

Kaisa Mesimäen (2011) Pro gradun tutkimustulokset kyseiseen projettiin vahvistavat näitä näkemyksiä. Hänen haastattelemansa Selvästi metsässä –ohjelmaan osallistuneet päihdekuntoutajat kokivat luonnossa toimimisen vaikuttavan positiivisesti heidän vointiinsa ja toipumiseensa niin mielen, kehon kuin tilanteen tasolla. Tutkimustulostensa perusteella Mesimäki toteaa, että luontoon perustuvia työmenetelmiä kannattaa kehittää sosiaalityössä. Green Care Finland ry:n selvityksessä (Ranta-aho & Pietiläinen 2011, 10) mielenterveyskuntoutajat olivat asiakasryhmä, jolle nähtiin suurin tarve GC-palveluille (ks. myös Rinnekari 2012, 18).

Muita esiin tulleita sosiaalityön sektoreita, joissa luontomenetelmiä voisi aineistoni vastaajien mukaan hyödyntää ovat vammaistyö sekä vanhustyö (vrt. Ranta-aho & Pietiläinen 2011, 9; Jääskeläinen 2012, 52–53). Esimerkiksi muistisairaiden arvellaan joissakin vastauksissa hyötyvän luontoon perustuvista työmenetelmistä. Kuten aiemmin mainittu, näihin asiakasryhmiin liittyen erilaisissa hoiva- ja asumispalveluissa on jo käytössä GC – tyyppisiä menetelmiä Lapissa. Menetelmien käytössä kyseisten asiakasryhmien kohdalla on huomioitava heidän toimintakykynsä ja suunniteltava GC –toiminnot sen mukaan (Jääskeläinen 2012, 52–53).

Yksittäisiä ehdotuksia vastausaineistossani löytyi myös muiden alueiden sosiaalityöhön, kuten maahanmuuttaja- ja rikosseuraamusalan työhön liittyen. Terveystieteiden sosiaalityössä puolestaan luontomenetelmille ei nähdä suurta sijaa, sikäli kun työ ei ole terapeuttisluontoista ja se tapahtuu sairaalataloissa.

Seuraava taulukko tiivistää ammatillisen yhdistävän luokan ensimmäisen osan:

YHDISTÄVÄ LUOKKA: Ammatillinen (1/2)				
↓				
PÄÄLUOKAT:				
Soveltuvuus: suhtautumisluokat ↓			Ammatillinen soveltaminen ↓	
YLÄLUOKAT:				
Avoimen myönteinen ↓	Rajatun myön- teinen ↓	Kriittinen ↓	Työorientaatio- kohtainen soveltaminen ↓	Asiakasryhmäkohtainen soveltaminen ↓
ALALUOKAT:				
monensuuntainen myönteisyys	”sopii jos”	monensuuntainen kriittinen pohdinta	kuntouttava sosiaalityö	lapsi,- nuoriso- ja perhetyö
”sopii kaikkeen sosiaalityöhön”	tehtävä- ja sektorikohtaisuus	ei sosiaalityön asia?	yksilö- ja ryhmätyö	päihde- ja mielenterveystyö
				muut

Taulukko 5. Ammatillisen analyysitason luokat 1/2

Vastausaineistosta muodostui kolme tapaa suhtautua luontomenetelmien hyödyntämiseen sosiaalityössä. Niistä avoimen myönteinen suhtautumistapa kuvaa nimensä mukaisesti avointa vastaanottavaisuutta luontomenetelmiä kohtaan. Rajatun myönteinen suhtautuminen tuo esiin luontomenetelmien hyödyntämisen ehdollisuuden sekä kontekstisuuden. Kriittiset kannanotot pohtivat muun muassa luontomenetelmien käsitteellistä määrittelyä, tarkoituksenmukaisuutta, toimivuutta sekä erityisesti sitä, kuuluvatko luontomenetelmät sosiaalityöhön. Kaikkineen avointa suhtautumista esiintyy aineistossa yleisimmin. Tämän kertonee siitä, että useilla vastaajilla on varsin monipuolinen mielikuva luontomenetelmien erilaisista käyttömahdollisuuksista, vaikka GC –tematiikkaa ei virallisesti kovin hyvin tunnetakaan.

Työorientaatiokohtaisessa tarkastelussa vastaajat löytävät luontomenetelmille eniten mahdollisuuksia kuntouttavassa työssä. Tämä voikin olla sosiaalityön alue, missä GC –toimintaa olisi hedelmällistä kehittää.

Kansainvälisissä tutkimuksissa näkyy luontomenetelmien käyttäminen sosiaalisessa kuntoutuksessa ja kuntouttavassa työtoiminnassa (ks. esim. Elings & Hassink 2008; Hine ym. 2008; Sempik & Aldridge 2006; Stepney & Davis 2004). Ne liittyvät usein kuntouttavaan maatilatoimintaan sekä puutarhaterapiaan, joita Suomessa ei toistaiseksi ole kovin paljon harjoitettu tai kehitetty.

Työorientaatioluokkaan liitin myös ajatukset luontomenetelmien mahdollisuuksista sekä yksilö- että ryhmätyössä. Näissä ajatuksissa esimerkiksi yhteisösosiaalityön tai varsinkin rakenteellisen työn orientaatiot eivät käsitteinä erityisesti nouse esiin, vaikka ryhmämuotoisista toiminnoista puhutaan toisaalta paljon ja esimerkiksi kuntouttavaan työhön liittyy usein yhteisöllisyys. Niin ikään ennaltaehkäisevän työn käsittely aineistossa jää melko vähäiseksi. Nämä havainnot yhdessä vastaajien näkemyksiin työnsä sisällöstä viittaavat siihen, että ennaltaehkäisevää, yhteisöllistä ja rakenteellista sosiaalityötä ei mielletä sosiaalityöhön orientaatioiksi siinä määrin kuin yksilökohtaista ja kuntouttavaa sosiaalityötä. Toisaalta se, että luontomenetelmät liitetään aineistossa yhtä lailla yksilö- kuin ryhmämenetelmiin, vahvistaa käsitystä vastaajien avoimuudesta monipuoliselle luontomenetelmien kehittämiseksi sosiaalityössä. Monenlaisten ryhmätoimintojen näkyminen vastauksissa kertoo myös siitä, että ryhmätason työtä kuitenkin tehdään.

Asiakasryhmäkohtaisesti sosiaalityön luontomenetelmille nähdään eniten mahdollisuuksia lasten ja perheiden kanssa tehtävässä työssä sekä päihde- ja mielenterveystyössä. Näihin asiakasryhmiin liittyen vastaajilla on myös eniten kokemuksia luontoon tukeutuvista työtoiminnoista ja tästä asetelmasta löytyy myös eniten aiempaa tutkimusaineistoa. Sekä vastaajien kokemukset että tutkimuksissa mukana ilmenneet luontoon tukeutuvat toiminnot ovat hyvin pitkälti *luontoavusteisia* (vrt. muut GC:n menetelmät) eli erilaisia luontoympäristössä tapahtuvia leirejä, retkiä ja muita aktiviteetteja sekä luontoelementtien hyödyntämistä erilaisissa rentoutus- ja kognitiivisissa harjoituksissa.

Merkitykset asiakkuusprosessissa

Myönteispainotteinen suhtautuminen luontomenetelmiin vastaajien keskuudessa herättää kiinnostuksen tarkastella tarkemmin mikä merkitys luontomenetelmillä on sosiaalityön ytimessä eli asiakastyössä. Sosiaalityön toiminnan perusrunko kuvataan usein vaihteellisena prosessina, jonka keskiössä on asiakas ja hänen tilanteensa. Erilaiset asiakkuusprosessikuvaukset ovat loppujen lopuksi hyvin yhteneviä, vaikka näkökulmat voivat vaihdella hieman. (vrt. Compton ym. 2005; Rostila 2001; Kemppainen ym. 2010, 29–31; Niskala 2008, 72–73; Karvinen 1993, 61; Doel 2002, 193–196.)

Tulkintani mukaan tutkielmani vastausaineistosta on havaittavissa luontomenetelmien merkitysten paikantuvan sosiaalityön asiakkuusprosessissa erityisesti alkuvaiheen tilanneselvitykseen sekä henkilökohtaiseen muutostyöhön varsinaisessa interventiovaiheessa. **Tilanneselvitysvaiheessa** luontoympäristön katsotaan edistävän asiakassuhteen syntymistä ja vuorovaikutteista tiedonmuodostusta:

”(---) Sosiaalityössä asiakasta usein tavataan toimistossa, jolloin tilanne on erilainen. Kun poistutaan toimistosta on sekä asiakkaalla että sos.tt:llä mahdollisuus nähdä toisensa erilaisessa valossa; tämä auttaa paremman suhteen muodostumisessa. (Tosin en jotain yksittäistä toimeentulotukiasiakasta lähtisi retkelle viemään..)”

”(---) Nuorten kanssa esim. kokoontuminen heille tutuissa paikoissa luonnossa voisi auttaa sosiaalityöntekijää paremmin tunnistamaan nuorten toiveet ja halut toteuttaa tarpeitaan, jos ongelmiin pääsisi puuttumaan tarpeeksi ajoissa. (---)”

”(---) Monet asiakkaat esim. keski-ikäiset miehet olisivat varmasti omimmillaan ja helpommin lähettyävissä luonnon ympäristössä kuin toimistoympäristössä.”

”(---) Esimerkiksi sisäänpäin sulkeutunut lapsi voi mahdollisesti avautua paremmin metsäretkellä tai hevosta hoitaessa. Jos esimerkiksi tietää nuoren vahvuudeksi koirien hoidon, voin positiivisen tekemisen kautta saada keskustelua aikaan. Aikuisten kanssa esimerkiksi ryhmämuotoinen keskustelu nuotion äärellä voi olla omiaan.”

Toimistosta ulos lähtemisellä on näissä ajatuksissa moninaisesti myönteinen vaikutus. Tapaaminen asiakkaalle tutussa ja mieluisassa ympäristössä voi auttaa asiakasta avautumaan. Luonto ja sen parissa toimiminen voi edistää yleisen luottamuksen syntymistä sekä tasavertaisuutta asiakkaan ja työntekijän välillä.

Luonto toimii ikään kuin jäänmurtajana asiakkaan, työntekijän ja tilanteen välillä. Luontoympäristössä myös ongelma-keskeisyys häivyyntyy ja sosiaalityöntekijän on mahdollista herkistyä paremmin asiakkaansa tarpeille. Eläinten apua kommunikaation välineenä pidetään potentiaalisena erityisesti lasten ja nuorten kohdalla. Anja Yli-Viikari ym. (2009, 22) toteavatkin, että eläimen kautta on mahdollista ilmaista itseään ja saada äänensä kuuluviin. Eddie A.M Bokkersin (2006, 34) mukaan eläinten hyödyllisyys ”jäänmurtajana” psykoterapiassa on usein tutkimuksin kyetty osoittamaan.

Ajatukseen asiakkaiden kannalta luontaisissa ympäristöissä tapaamisten hedelmällisyydestä samastutaan esimerkiksi Asta Niskalan (2008, 88–89) tutkimuksessa. Siinä luontaisilla ympäristöillä tosin viitataan lähinnä ihmisten koteihin ja erilaisiin yhteisiin kerho- ja harrastuspaikkoihin. Luontoympäristö niin ikään tarjoaa vaihtoehdoisen kohtaamisympäristön, jossa on mahdollista rakentaa luottamuksellista ja avointa vuorovaikutusta (ks.esim Heimonen ym. 2005, 103). Luonto antaa tilaa ja tarvittavaa etäisyyttä ehkäisten sosiaalisen kanssakäymisen paineita. (Stepney & Davis 2004, 386–387; Hine ym. 2008, 255; Salonen 2005, 103).

Sosiaalityössä ollaan vaikeiden asioiden äärellä sekä haavoittuvaisten ihmisten kanssa. Luontoympäristön ja luontoelementtien hyödyntäminen voi edellisten valossa toimia apukeinona asioiden selvittämisessä, yhteisen ymmärryksen luomisessa sekä tavoitteiden asettamisessa. Asiakkuusprosessin edetessä luontomenetelmät voivat puolestaan tukea **henkilökohtaista muutosprosessia**:

”Näkemykseni mukaan luonto on eheyttävä, voimaannuttava apuväline asiakkaiden kanssa työskentelyssä, se myös rauhoittaa ja antaa aivan uudelleenlaisen kontekstin koko prosessille, esim. mielenterveys- ja päihdekuntoutajat ovat paljon vastaanottavaisempia luonnossa.”

”Luontoon perustuvien työmenetelmien katson virkistävän ihmisen kaikkia aistitoimintoja; tunto-, haju-, maku- ja näköaistit. Kokemusten kautta oppiminen ja poisoppiminen mahdollistuu...”

”Täällä on oivallisesti tilaa erilaisille ” 10 x pienryhmätapaaminen kämpälä” teemoitettuihin kokoontumisiin, joiden aikana eri tahoilta tulevat ihmiset tutustuvat omiin tarpeisiinsa ja viitoittavat toipumispolun.(---)”

” (---) Tunne-elämältään syystä tai toisesta rikkoutuneet ihmiset voivat luonnon ja eläinten kautta löytää oman sisäisen tasapainonsa ja sitä myötä oikean paikkansa elämässään. Merkityksen saaminen elämään auttaa ihmistä kaikilla elämän alueilla. Ammatillinen sosiaalityö tukee ihmistä löytämään oman näköisen elämän ja siinä luonto ja eläimet ovat erittäin tärkeitä työkaluja.”

Luonto elementteineen tarjoaa näissä ajatuksissa apuvälineen yksilölliseen, kognitiiviseen ja mentaaliseen prosessointiin, jonka tavoitteena on asiakkaan parempi elämänhallinta. Luonto voi auttaa asiakasta kohtaamaan itsensä, aukomaan ajatuksia, näkemään mahdollisuuksia ja löytämään merkitystä elämälleen. Luontokokemusten kautta mahdollistuvat uudenlaiset ajatus- ja toimintamallit. Sosiaalityö ja luonto yhteisine kohtaisineen kulkevat pitkäjänteisesti asiakkaan tukena tämän omassa elämänprojektissaan.

Jo aiemmin yleisen luokan analyysiosiossa luonnon hyvinvointivaikutuksiin liittyen toin esiin tutkimustuloksia, joiden mukaan pitkäjänteiseen luonnossa tai maatilalla järjestettyyn toimintaan osallistuneiden itsetunnossa ja ajattelutavoissa tapahtui myönteisiä muutoksia omaa valtaistumista ja voimaantumista ajatellen. Näitä havaintoja löytyy myös esimerkiksi Paul Stepneyn ja Paul Davisin (2004) tutkimuksesta, jossa mielenterveyskuntoutujat osallistuivat maatilalla tapahtuvaan pitkäaikaiseen kuntouttavaan työtoimintaan. Alpo Heikkinen (2005, 331–334) kuvaa artikkelissaan, kuinka metsäretkille osallistuneet lastensuojelun poikaryhmän jäsenet ilmensivät retkillä itselleen ominaisia käyttäytymis- ja ajatustapoja kohdistuen ne myös luontoon. Omien kokemusten johdosta he omasivat oletuksia siitä, että luontoympäristössäkkin kaikki lopulta päättyy yhtä ikäviin asioihin kuin he olivat tottuneet. Pikkuhiljaa luonnossa saatujen myönteisten kokemusten avulla luottamus ympäristöön ja muihin ihmisiin alkoi rakentua uudelleen.

Luonto voi henkilökohtaisessa muutosprosessissa toimia apuna siis paitsi omien voimavarojen löytämisessä, myös positiivisessa muutoksessa itsen ja ympäristön välisessä luottamus- ja vuorovaikutussuhteessa. Sosiaalityön asiakkaat ovat usein kokeneet paljon raskaita asioita elämässään ja heidän luottamuksensa sekä itsen että muihin voi olla heikentynyt. Luonnossa selviytyminen, uusien taitojen oppiminen sekä kasvien ja eläinten hoito voivat tuoda onnistumisen kokemuksia. Luontoympäristö, kasvit ja eläimet edustavat suvaitsevaa sekä hyväksyvää tilaa, joka tuo emotionaalista turvaa. Toisaalta elävät olennot reagoivat ihmisen käytökseen ja siten mahdollistavat tietoisien tunne- ja käyttäytymisen säätelyn harjoittamisen. (ks.esim. Yli-Viikari ym. 2009, 21–23; Mitä on Green Care: Puutarha hoitaa 2012; Mitä on Green Care: Eläin auttaa 2012.)

Hyödyntämisen haasteet

Kvantitatiivisen analyysin perusteella mahdollisuuksia luontomenetelmien hyödyntämiselle on tällä hetkellä vähän Lapin sosiaalityössä. Kvalitatiivinen aineisto tuo täydentävää tietoa paitsi mahdollisuuksista, myös siitä, mitkä tekijät haastavat luontomenetelmien hyödyntämisen sosiaalityössä, mitä luontomenetelmien käyttöön ottaminen sosiaalityössä vaatii ja mitä asioita tulee ottaa huomioon. **Resurssikysymys** on selkeimmin esiin tullut haaste luontomenetelmien hyödyntämiselle sosiaalityössä:

”Esim. sos.toimessa tehtävässä työssä ko. työmenetelmien käyttö on vaikeaa ajan ja resurssien vuoksi. (---)”

”Mahdollisuuksia on rajattomasti, aikaa olemattomasti.”

”Resursseja kai pitäisi saada jostakin.”

”Äkkiseltään tuntuu, kun tänä päivänä sosiaalityöntekijät ovat kovan työtaakan alla ja työtä tehdään vähän pintaa riipaisten, saattaa olla vaikeuksia istuttaa tällaisia mielestäni aikaa vieviä menetelmiä työtapoihin. (---)”

Ajanpuute ja kiireinen työtahti kuvaavat monessa vastauksessa sosiaalityön sisältöä. Luontomenetelmien toteuttamiseksi katsotaan tarvittavan aikaa, jota ei helposti omasta työstä löydy. Mahdollisuudet paneutua syväluotaavasti asiakkaan auttamis- ja muutostyöhön ovat myös huonot. Eräässä vastauksessa napakkaa kritiikkiä saa järjestelmä, jossa sosiaalityöntekijää vaaditaan kirjaamaan työsuorituksensa tietokoneohjelmaan. Tähän eivät luontomenetelmät istu, ainakaan vielä.

Resurssiongelmat sosiaalityössä eivät ole uusi tai yllättävä asia. Resurssipula tulee usein vahvasti esiin erilaisissa sosiaalityön keskusteluissa ja tutkimuksissa. Tarja Kemppaisen ym. (1998, 138–139) tutkimuksessa sosiaalityöntekijöiden kokemuksissa työtä rajoittavana ja hankaloittavana tekijänä näkyivät eniten henkilöstön riittämättömyys sekä niukat taloudelliset resurssit. Myös Konstikas sosiaalityö 2003 –tutkimuksessa (Karvinen-Niinikoski ym. 2005, 42) jatkuva kiire, asiakkaiden suuri määrä sekä henkilöstön riittämättömän määrä olivat kärkisijoilla sosiaalityöntekijöiden huolta aiheuttavien tekijöiden listalla. Kun aikaa ja mahdollisuuksia ei ole edes välttämättömien asioiden kunnolla hoitamiselle, on selvää, että vähänkään rutiinista poikkeaville, aikaa ja paneutumista vaativille uusille työmuodoille ei ole sijaa, vaikka ne muuten voisivatkin olla tervetulleita.

Jonkin verran vastauksissa pohditaan myös kustannuksia ja rahoitusta. Joidenkin luontomenetelmien, kuten hevosterapian, todetaan maksavan paljon. Toisaalta luontomenetelmien arvioidaan olevan tehokkaita ja maksavan itsensä takaisin. Joitakin luontomenetelmiä, kuten luontoympäristön hyödyntämistä taas voidaan pitää lähes ilmaisena. Toisaalta tuodaan esiin näkemys, jossa luontomenetelmien tuotteistaminen voi johtaa kalliisiin menetelmiin.

Resurssihaasteet luontomenetelmien hyödyntämiselle sosiaalityössä liittyvät pitkälti työn rakenteellisiin ongelmiin. Tämän lisäksi katse kohdistuu vastausaineistossa myös henkilöstö- ja työnantajapuolelle. **Henkilökohtaisilla asenteilla** on myös merkitystä luontomenetelmien käyttö- ja kehitysmahdollisuuksiin sosiaalityön käytännössä:

”Luontoa vielä riittää, onko tahtoa ja työnantajan puolelta mahdollisuuksia?”

”Erittäin hyvät mahdollisuudet. Rajat ja esteet tulevat työntekijöiltä ja heidän ajattelustaan.”

”Olisivat nykyistä paljon enemmän hyödynnettävissä asiakastyössä. Esteenä asenteet, kustannukset, byrokratia, turvallisuus- ja vastuukysymykset.”

Näissä ajatuksissa luontomenetelmien hyödyntämiselle esteet voivat löytyä sosiaalityön ammattilaisten omista ajatuksista ja asenteista. Vaikka puitteet muuten voisivat olla kunnossa, voi tahdonpuute kariuttaa uudet ideat. Jäykät, byrokraattiset toimintatavat voivat myös jarruttaa erilaisten ja uusien työtapojen käyttöönottoa. Mainittu byrokraattisuus ja aiemmin esiin tullut resurssiongelma herättääkin pohtimaan niiden vaikutusta työntekijöiden asenteisiin kehittää, opetella ja ottaa käyttöön uusia työmenetelmiä. Jos järjestelmä ei tue luovaa menetelmällisyyttä, miten se voisi pitää yllä työntekijöiden motivaatiota työnsä kehittämiseksi? Vai voiko tahdonpuute johtua mielenkiinnottomuudesta nimenomaan luontolähtöistä työtä kohtaan? Vai onko kyse kenties siitä, että luontomenetelmien ei katsota kuuluvan professionaaliseen sosiaalityöhön?

Tämän tutkielman aineistosta on havaittavissa voittopuolisesti myönteinen asenne luontomenetelmiä kohtaan sosiaalityöntekijöiden keskuudessa. Kuitenkin myös kriittisyyttä esiintyy ja kvantitatiivisessa osiossa pieni osa vastaajista ilmoittaa, että heillä ei ole lainkaan kiinnostusta luontomenetelmiä kohtaan. On mahdotonta tietää tarkalleen syitä kielteisiin kantoihin, mutta osaltaan niistä on voinut saada viitteitä aineiston kriittisistä puheenvuoroista.

Hyödyntämisen edellytykset

Vastaajat pohtivat mitä luontomenetelmien kehittäminen ja käyttöönotto sosiaalityössä vaatii työorganisaatiolta ja -yhteisöltä. **Toimintatapojen muutos** on yksi edellytys:

”Edellyttää työn eritavoin järjestämistä, ajattelumaailman muutosta toiminnallisempaan suuntaan sekä ajankäytön muuttamista, mikäli työtään voi kehittää luontoa hyödyntävään suuntaan. (---)”

”(---) Työkulttuurin toimintatavat vaativat täysmuutoksen, mutta vähitellen se saattaisi onnistuakin. Tulee mieleen, että nykytehtävien säilyessä ennallaan uusi työskentelymalin käyttöön ottaminen vaatii lisäresursseja henkilöstöön. (---)”

”Mahdollisuuksia olisi varmaan, mutta pitää muuttaa totuttuja toimintatapoja.”

”(---) Luontomenetelmät vaativat työntekijältä sen, että siirrytään mahdollisen mukavuusalueen ulkopuolelle, toimistosta pihalle ja luontoon.”

Luontomenetelmien käyttöönottaminen vaatii näiden ajatusten mukaan muutoksia työssä niin konkreettisesti kuin ajatuksen tasolla. Remonttiin menevät kysymykset ajankäytöstä, työorientaatiosta ja työpisteen paikasta. Työntekijälle se merkitsee väistämättä muutosta totutusta ja voi vaatia uudenlaista vaivannäköä (ks. myös Soini ym. 2011, 329.) Voisiko tämä seikka selittää osaltaan negatiivisia asenteita, joiden vastausaineiston perusteella uskotaan muodostavan yhden haasteen luontomenetelmien käyttöönotolle? Jos luontomenetelmien toteuttaminen olisi helpompaa tai luontevampaa sosiaalityölle kuin sen nyt arvellaan olevan, olisiko asennoituminen niihin vielä myönteisempää?

Toimintatapojen muutoksen lisäksi vastausten mukaan tarvitaan **aktiivista ja motivoitunutta otetta** viedä kehitystä eteenpäin jotta luontomenetelmät saisivat paikkansa sosiaalityön käytännöissä:

”(---) Kaikki "uusi ja erilainen" vaatii vain yleensä kovasti perusteluja: miksi pitää käyttää rahaa johonkin; miksei voi tavata toimistossa jne. Jos ja kun ei anna terapiaa, eläinten käyttö asiakastapaamisissa on ehkä vaikea perustella.”

”(---) Vaatii tietynlaista rohkeutta ja intoa ottaa niitä käyttöön. (---)”

”Uskon, että näillä menetelmillä voidaan saavuttaa sosiaalityölle asetettuja tavoitteita. Näiden käyttöön pitäisi kuitenkin uskoa itse, enemmän kuin 200-prosenttisesti, koska erilaisia menetelmien sisänaajoesteita on odotettavissa (jos jotakin tapahtuu, kuka korvaa, työajan käyttö, muut turvallisuusasiat).”

”(---) Kokemuksesta voin sanoa että aluksi toiminnan käynnistäminen vaatii viitseliäisyyttä ja aktiivisuutta, mutta positiivisen palautteen kannustamana toiminta muuttuu erittäin mielenkiintoiseksi.”

Luontomenetelmien nähdään uutena ja perinteistä poikkeavana toimintamallina sosiaalityössä tarvitsevan tuekseen paljon perusteluja. On kyettävä perustelemaan miksi kyseisiä menetelmiä kannattaisi hyödyntää. Kysymys on siitä, mitä lisäarvoa luontomenetelmät voivat tuoda olemassaoleviin keinoihin verrattuna (vrt. Soini ym. 2011, 328). Tätä ajatusta tukien Green Care Finland ry:n selvityksessä (Ranta-aho & Pietiläinen 2011, 11) todetaan, että GC –palveluiden on pystyttävä osoittamaan erityisyytensä ja kyettävä myös ilmaisemaan se ulos jotta palvelunjärjestäjät kiinnostuisivat siitä. Yksi perusteiden kulmakivi on ehdottomasti tieteellinen näyttö menetelmien vaikutuksista ja sitä tarvitaan lisää olemassa olevan rinnalle (esim. Jääskeläinen & Tulkki 2012, 27; Soini ym. 2011, 328).

Myös yleisen tietoisuuden lisääminen on yksi tärkeä tekijä luontomenetelmien juurruttamiseksi palveluorganisaatioihin (Ranta-aho & Pietiläinen 2011; Jääskeläinen & Tulkki 2012, 35; Soini ym. 2011, 328). Omaksuakseen luontomenetelmiä työhönsä sosiaalityöntekijöiden on tultava tietoisiksi niiden mahdollisuuksista. Tätä varten puolestaan tarvitaan kiinnostuneita ja motivoituneita ammattilaisia, jotka itse uskovat tähän ja jotka ovat valmiita näkemään vaivaa uusien toimintamuotojen kehittämiseksi. Ponnistuksia tarvitaan vastausaineiston mukaan erityisesti alkuvaiheessa.

Aineistossa mainitaan myös erilaiset vastuu-, turvallisuus- ja rahoituskysymykset. Näihin kysymyksiin on osattava vastata, jotta menetelmillä olisi luotettava pohja. Menetelmien vastuullinen ja ammatillinen toteuttaminen vaatii osaamisen kehittämistä siten, että GC-menetelmää käytettäessä hallitaan sekä sosiaali- ja terveysalan tarvittava kompetenssi että luontomenetelmään liittyvät taidot (Jääskeläinen 2012, 61; Jääskeläinen & Tulkki 2012, 35; Soini ym. 2011, 329). Tämä vaatii panostusta myös sosiaalityöntekijältä itseltään.

Muita edellytyksiä erityisesti asiakkaan kannalta tuotiin esiin jonkin verran :

”(---) Aikuissosiaalityössä tämäntyyppisiä erikoisempia työmenetelmiä käytetään toistaiseksi muutenkin vähän, sillä menetelmäkoulutusta ei ole tarjolla. Näistä pitäisi siis olla koulutusta, ettei lähde suinpäin menetelmiä testilemaan asiakkailta ilman oikeaa tieto- ja taitoperustaa.”

”(---) Jos näitä menetelmiä päätetään käyttää tulee työmenetelmällä olla jokin tietoinen tavoite.”

”(---) Siirtovaikutukseen pitää tietysti kiinnittää kovasti huomiota, ettei sorruta tempuun, tavoitteen ja sisällön kustannuksella.”

”(---) Työmenetelmien täytyy olla hyvin strukturoituja, koska se helpottaa uusien menetelmien käyttöön ottoa, vaikka niitä soveltaen käyttäisikin.”

Niin kvantitatiivisessa kuin kvalitatiivisessa analyysissä on tullut esiin Lapin sosiaalityöntekijöiden toistaiseksi melko vähäinen tietämys erilaisista luontoon perustuvista työmenetelmistä. Vastausaineistossa painotetaan, että menetelmällinen osaaminen on oltava hallussa ennen kuin luontomenetelmiä lähdetään hyödyntämään asiakastyössä. Aiheesta tarvitaan tietoa ja koulutusta (ks. myös Jääskeläinen & Tulkki 2012, 35). Menetelmiltä edellytetään näissä ajatuksissa myös tavoitteellisuutta (ks. myös Ranta-aho & Pietiläinen 2011, 8). Lisäksi muistutetaan siitä, että menetelmien tulee aidosti palvella tavoitetta ja tarkoitusta. Luontomenetelmien on hyvä olla mukana toistuvana toimintana pitkäjänteisen asiakasprosessin aikana. (ks. myös Soini ym. 2011, 325–326.)

Muutamassa vastauksessa tuli esiin ajatus luontomenetelmien strukturoimisesta tai tuotteistamisesta. Luontoon perustuvien työmenetelmien sapluunoinnin arvellaan helpottavan niiden hyödyntämistä. Toisaalta tähän liittyy jo aiemmin mainittu kustannusnäkökulma; tuotteistetut palvelut maksavat.

Yhtä kaikki, GC –kehitystyössä näkyy yleisesti ottaen pyrkimys palveluiden tuotteistamiseen, sillä se nähdään edellytyksenä luontomenetelmien hyödyntämiselle julkisissa tai julkisen sektorin ostamissa sosiaali- ja terveystaloudissa (ks. esim. Jääskeläinen & Tulkki 2012; Ranta-aho & Pietiläinen 2011; Rinnekari 2012).

Seuraava taulukko tiivistää ammatillisen tason toisen osan sisällön:

YHDISTÄVÄ LUOKKA: Ammatillinen (2/2)						
PÄÄLUOKAT:						
Merkitykset asiakkuusprosessissa		Hyödyntämisen haasteet		Hyödyntämisen edellytykset		
↓		↓		↓		
YLÄLUOKAT:						
Tilanneselvityksen tukena	Henkilökohtaisen muutostyön tukena	Resurssit	Asenteet	Toimintatapojen muutos	Motivoituneisuus	Muut
ALALUOKAT:						
luonto jäänmurtajana	avautuminen & vastaanottavuus	ajanpuute	tahdonpuute	työn uudelleenorganisointi	rohkeus	koulutus
luottamuksellisen asiakassuhteen rakentuminen	itsetunto & voimavarat	luontomenetelmien vaativuus		työkulttuurin ja ajatusmaailman muutos	usko	tavoitteellisuus
					viitseliäisyys	tarkoituksenmukaisuus
tiedonmuodostus	oppiminen luonnon kautta	kuka maksaa?		paikanvaihto; ulos toimistosta	sitkeys	strukturoidut menetelmät

Taulukko 6. Ammatillisen analyysitason luokat 2/2

Ammatillisen analyysitason (yhdistävän luokan) toisen osan pääluokat jakaantuvat luontomenetelmien merkityksiin sosiaalityön asiakkuusprosessissa, hyödyntämisen haasteisiin sekä hyödyntämisen edellytyksiin. Luontomenetelmien merkitykset asiakkuusprosessissa paikantuvat vastausaineiston mukaan tutustumis- ja tilanneselvitysvaiheeseen sekä varsinaisen interventiovaiheen henkilökohtaiseen muutosprosessiin.

Prosessin alussa tapaamisten sijoittaminen luontoympäristöön, yhdessä luonnon parissa toimiminen ja eläimen ottaminen mukaan vuorovaikutuksen tueksi voivat auttaa muodostamaan luottamuksellista vuorovaikutussuhdetta asiakkaan ja työntekijän välille sekä edistämään tiedonmuodostusta asiakkaan tilanteesta ja tarpeista. Muutosvaiheessa puolestaan luonto elementteineen voi tukea asiakkaan omaa sisäistä prosessointia tavoitteena paremmat voimavarat sekä uudenlaiset ajatukset ja toimintatavat. Molemmista on jonkin verran tutkimuksellista näyttöä.

Merkittävimpana luontomenetelmien hyödyntämisen haasteena tulee aineistossa esiin resurssiongelma. Niukat taloudelliset ja ajankäytölliset mahdollisuudet yhdistettynä aikaa ja paneutumista vaativiin luontomenetelmiin ei ole helppo yhtälö. Sosiaalityön resurssikysymys on tunnettu ja laaja ongelma, joka kaiken lisäksi vaikuttaa ikuisuuskysymykseltä. Tätä taustaa vasten luontomenetelmien huolellinen suunnittelu ja strukturointi on yhä perustellumpaa, mikäli niitä halutaan sosiaalityössä hyödyntää. Kun on etukäteen tiedossa mitä tehdään, on se helpompi ja nopeampi toteuttaa. Tätä ennen kuitenkin tehtävä kehitystyötä, jotta menetelmistä saataisiin toimivia. Kysymys on aina myös maksajasta ja siitä mihin palveluiden maksaja lähtee mukaan. Lisäksi voidaan miettiä, millaisia luontomenetelmiä voitaisiin käyttää ilman suuria rahallisia tai ajankäytöllisiä panostuksia. Voisiko sosiaalityöntekijä ottaa käyttöönsä oman, pienimuotoisen luontoon liittyvän käytännön, josta voi olla hyötyä asiakastyössä?

Toinen haaste löytyy aineiston mukaan asenteista. Kiinnostus ja motivoituneisuus luontomenetelmiä kohtaan ei ole itsestäänselvyys. Vanhoista totutuista järjestelmistä voidaan haluta pitää kiinni tai luontoon tukeutuminen ei muuten kiinnosta. Luontomenetelmien käyttöönottoaminen ja kehittäminen vaativatkin sosiaalityön ammattilaisilta toimintatapojen muutosta sekä vahvaa motivoituneisuutta ja valmiutta nähdä vaivaa. Tämän lisäksi menetelmät tarvitsevat tuekseen koulutusta ja kehittämistä, ja niillä on oltava asiakaslähtöinen, tavoitteellinen tarkoitus.

5.5 Paikallinen: Lapin luonto ja sosiaalityö

Viimeinen kvalitatiivisen aineiston ylin analyysiluokka käsittelee aihetta paikallisesta näkökulmasta. Millaisia merkityksiä luonnolla on lappilaisille ja millaisia mahdollisuuksia luontomenetelmille on erityisesti Lapin sosiaalityössä? Paikallinen erityisyys on sivuroolissa Pro graduni tutkimusasetelmassa, joten siihen liittyvää aineistokin jää muihin analyysitasoihin verrattuna pieneksi. Sillä on kuitenkin paikkansa kokonaisuudessa.

Luonto osana paikallista kulttuuria

Aiemmin yleisessä analyysiluokassa kävi ilmi, että luonto ja ihminen nähdään vastausaineistossa osana toisiaan. Paikallisella tasolla ajateltuna usea vastaaja näkee luonnon kuuluvan **osaksi kulttuuriamme**:

”Hyödyllinen, tärkeä ja suomalaisuuteen kuuluva elementti.”

”Luonto on Lapin ihmisille tärkeä, myöskin marjastus ja kalastus antavat hyvinvointia kaikille ihmiselle.”

”Luontoon laajasti ymmärrettynä liittyy arvoja jotka ovat lappilaisia lähellä. (---)”

”Lapin ihmiset ovat osa luontoa tiedostamattaan. Sen tiedostaminen ja luonnon merkityksen oivaltaminen jo sinänsä on voimaa antava. (---)”

Luonto liitetään sekä suomalaisuuteen että lappilaisuuteen. Luonnon merkityksellisyys kulttuurin sisällä nähdään muun muassa tekemisen ja arvojen kautta, joilloin se voi olla selitettävissä aiemmin esiin tulleen *kulttuuristisen selitysmallin* avulla (ks. yleinen yhdistävä luokka: ”ihmisen ja luonnon suhde”). Toisaalta aineistosta löytyy näkemys, joka viittaa luontaiseen, evolutionistiseen selitysmalliin; luonto kuuluu osaksi lappilaisia, vaikka sitä ei tiedostaisi.

On luontosuhde sitten opittua tai luontaista, lappilaisten luontosuhde tulee hyvin esiin myös esimerkiksi Merja Laitisen ja Anneli Pohjolan (2001, 65, 180) tutkimuksessa, jossa on kartoitettu Itä-Lapin syrjäkylien asukkaiden elämisen mahdollisuuksia. Luonto nähdään tärkeänä virkistykseen, harrastusmahdollisuuksien ja vapaudentunteen tarjoajana. Luonnon maisemat yhdessä rakennetun ympäristön kanssa luovat mielekkään asumisympäristön. Mikko Jokisen (2002, 13) tutkimuksessa lappilaisten luontosuhteesta puolestaan korostuvat muistot perinteisistä töistä luonnon parissa, minkä vuoksi luonnosta on muodostunut merkittävä osa elämää. Kotiseutu määrittyy nimenomaan luontoelementtien kautta.

Eryteisesti saamelaisalueella luonnon nähdään olevan tärkeä osa paikallista kulttuuria. Aiemmin ammatillisen analyysiluokan ensimmäisessä osassa toin esiin Mettäterapian, jota on kehitetty saamelaisalueen ihmisten kulttuuristen tarpeiden mukaisesti. (ks. Labba & Magga 2011.) Luontomenetelmien kehittämistä ja käyttöön ottoa ajatellen onkin syytä kiinnittää huomiota paikallisiin elämänmuotoihin ja toimintatapoihin myös Lapin sisällä. Isommissa kaupunkikunnissa saatetaan tarvita erilaisia lähestymistapoja kuin pienemmissä maalaiskunnissa. Jos työmenetelmät eivät kohtaa paikallisten omia intressejä, eivät ne luultavasti ole tehokkaita eivätkä saavuta työn tavoitteita.

Luonnon elementeistä ja ilmiöistä ihmiselle merkityksellisenä sekä hyvinvointia tuottavana asiana puhutaan vastausaineistossa paikoin hyvin värikkäästi. Niistä on huomattavissa myös lappilaiseen luontoon liittyvät merkitykset. **Luonnon rytmiikka ja kiertokulku** nousevat tässä erityisesti esiin:

”(---) Selkeät vuodenaajat pitävät ihmistäkin jotenkin järjestyksessä. (---)”

”(---)..yksimpä vuodenaikojen vaihtelut ja niiden mukanaan tuomat hyötyliikuntamuodot; lumityöt, halonhakuut pinoamisineen, potunkylvö, ruohonleikkuu, risusavotta, marjastus, kalastus ... (---)”

*”(---) Pelkkä vuodenaikojen ja säiden mukaan vaihtelevan luonnon katso-
minen on terapeutista.. (---)*

*”(---) Luonnon rytmit ja niiden vaatimat toimet (pihan hoito, puutyöt jne)
tukevat hyvinvointia, ihminen kokee olevansa tarpeellinen oman ja muiden
asukkaiden selviämisen kannalta.”*

Luonnon rytmikka kulminoituu vastauksissa vaihtuviin vuodenaikoihin ja niitä seuraaviin luonnonilmiöihin. Ne tuovat ihmisen elämään sisältöä ja järjestystä. Jokaisella vuodenaajalla on omat piirteensä, jotka tarjoavat elämyksiä ja aistikokemuksia sekä toisaalta asettavat erilaisia toimintavaatimuksia oman ympäristön ja luonnonvaratuotannon suhteen. Luonnon rytmiikan mukana tulevat toiminnot näyttäytyvät vastauksissa ihmiselle tarpeellisina, hyödyllisinä ja minuudelle merkityksellisinä.

Hieman toisenlaisen näkökulman tuovat Anja Yli-Viikarin (2011a, 26) havainnot vuodenaikojen ja luonnon rytmiikan merkityksestä maaseudulla sijaitsevan perhekodin asukkaiden elämässä. Havaintojen mukaan luonnon kiertokulun mukanaan tuomat toimintavaatimukset voivat tuntua ihmisestä kuormittavilta, mikäli tällaisiin ponnisteluihin ei ole tottunut. Etenkin kaupungissa varttuneille voi olla vaikeaa sopeutua maaseudun askareisiin, joita ei aiemmin ole tarvinnut tehdä. Lisäksi raskaat kokemukset henkilökohtaisessa elämässä voivat vaikuttaa ihmisen toimintakykyyn ja motivaatioon niin, että esimerkiksi piha- ja lumityöt tuntuvat ylimääräisiltä rasituksilta.

Kirsi Salonen (2005, 132–134) käsittelee asiaa työuupumuksen näkökulmasta. Siinä luontoympäristö ja sen vaatimat toimet voi toimia kuormittavana tekijänä siten, että ympäristö näyttää niin sanotusti tekemättömien töiden areenana. Tällöin on tarpeen etsiä luonnosta niitä ympäristöjä ja elementtejä, jotka tukevat ihmisen elpymistä sekä riittävyyden ja ”positiivisen olemisen” kokemuksia. Tähän liittyen vastausaineistossani luonnon rytmiikan merkitys näkyy myös luonnon ilmiöiden seuraamisena ilman aktiivisia ponnisteluja. Tällaista luonnon seuraamista pidetään terapeutisena.

Luonnon kiertokulku ja vuodenaajat voitaneen sosiaalityön luontomenetelmien kannalta nähdä sekä mahdollisuuksina että rajoittajina. Esimerkiksi talvella ja kesällä toteuttamismahdollisuudet eri toiminnoille ovat Lapissa varsin erilaiset. Toisaalta eri vuodenaikojen specialiteetit tarjoavat erilaisia teemoja ja toiminnallisia mahdollisuuksia, joiden pohjalle menetelmiä voisi rakentaa. Luonnon rytmiikan mukailu luontomenetelmien pohjalla voi olla luontaista ja mielekäästä sosiaalityön asiakkaiden kannalta.

Yli-Viikarin ja Salosen huomioiden pohjalta on kuitenkin huolehdittava, että luontoon perustuvat toiminnot palvelevat asiakkaan voimaantumista, olivat ne sitten mihin vuodenaikaan tai siihen liittyvään teemaan liitettynä. Myös kunkin yksilöllinen toimintakyky on huomioitava (ks. esim. Jääskeläinen 2012, 52–53).

Vaikka luontoa yhtäältä pidetään vastausaineistossa lappilaiseen kulttuuriin kuuluvana ja vaikka luonnon kiertokulun katsotaan tuovan merkitystä ja sisältöä ihmisten elämään, tulee luonto toisaalta esiin **itsestään selvänä ja arkisena asiana**, ilman erityisiä merkityksiä:

”Itsestään selvä asia näin pohjoisen ihmiselle. (---)”

”(---). Lapissa nyt yksinkertaisesti ollaan paljon ulkona kun luonto on lähellä. (--)”

”Luonto on osa jokapäiväistä elämää, sitä ei voi irroittaa omaksi erilliseksi alueekseen. (---)”

Näissä ajatuksissa luonnon läheisyys liittyy luonnon osaksi arkipäivää. Luonto kuuluu kokonaisuuteen, ilman erityisasemaa tai -arvoa. Samansuuntainen ”arkipäivän itsestään selvä luontosuhde” kuvastuu myös Mikko Jokisen (2002, 13) tutkimuksessa, joka tarkastelee lappilaisten kirjoituksia luontoon liittyen. Jokisen mukaan ”*luonto on tässä ja nyt, sinne ei erikseen mennä eikä sitä erikseen harrasteta*”.

Tätä taustaa vasten voi ajatella luontoon tukeutuvien työmenetelmien näyttäytyvän joillekin vieraina tai jopa keinotekoisina toimintoina. Tähän ajatukseen voi liittyä myös luontoon tukeutuvan sosiaalityön ammatillisuuden kyseenalaistaminen, joka tuli esiin ammatillisen analyysiluokan kriittisessä suhtautumisloukassa. Jos luontoa pitää itseltään selvänä asiana, siitä tuskin voi löytää erityisiä perusteluja sille, miten luonto voisi auttaa sosiaalityön asiakasta.

Oman alueen mahdollisuudet

Kvantitatiivinen analyysiosio osoitti, että tällä hetkellä Lapin sosiaalityöntekijöillä on vain vähän mahdollisuuksia hyödyntää luontomenetelmiä työssään. Kysyttäessä luontomenetelmien mahdollisuuksista tulevaisuuden sosiaalityössä erityisesti Lapissa nousivat vastausainestossa paikallisiksi mahdollisuuksiksi esiin ainakin **luonnon monipuolisuus, läheisyys** sekä **yhteistyö** muiden toimijoiden kanssa:

”Lapissa on mielestäni rajattomat mahdollisuudet luontoon liittyvien työmenetelmien kehittämiseen. Työmenetelmien kehittämisessä matkailuyrityksen voivat olla hyviä yhteistyökumppaneita etenkin toteutuspuolella (mm. poro, maatilamatkailu ja hevostilat). Myös laajasti levinnyt kalastus, marjastus, metsästys ja muu erä harrastuneisuus voi luoda vapaaehtoisuuteen perustuvaa toimintaa.”

”Ainutlaatuinen luontomme ja maisemamme! Sitä voidaan hyödyntää laajasti. Elinkeinojen kanssa yhdessä, esimerkiksi matkailun.”

”Hyvin paljon [mahdollisuuksia]. Revontulet, luonto, vuoden ajat, lumi, pimeys, puhtaus, värit, vapaus, väljyys.”

”Periaattessa hyvät [mahdollisuudet], koska Lapin kaupunkikeskuksissakin on metsään korkeintaan viisi kilometriä, mutta on eri asia miten luonnonläheisyyttä hyödynnetään.”

”Näen useita mahdollisuuksia, meillä on monipuolinen luonto ympärillämme, vaihtuvat vuodenaajat ja maa- ja eläintaloutta, eläinpuisto, juuret maaseudulla. (---)”

”Näen erittäin suuret mahdollisuudet hyödyntää tätä tunturien kirjoa, puhdasta vettä ja valmiiksi opastettuja reittejä.”

Lapin luonto nähdään hyvin monimuotoisena erilaisine elementteineen ja ilmiöineen. Luonto on myös lähellä ja sen ympärille on rakentunut perinteisiä harrastuksia sekä monenlaisia elinkeinoja (vrt. esim. Ollila 2004, 84–85; Kajala 1996, 102–103.) Näihin liitettynä on olemassa tiloja ja reittejä, joita voitaisiin hyödyntää luontomenetelmissä (vrt. Soini ym. 2011, 329). Erityisesti matkailu tulee esiin elinkeinona, jonka kanssa yhteistyötä tekemällä sosiaalityön luontomenetelmät voisivat mahdollistua.

Lapin hyvinvointiohjelmassa 2010–2015 (Kostamo-Pääkkö ym. 2009, 7–29) Lapin voimavaroina pidetään muun muassa monipuolisesti hyvinvointia tukevaa luonnonympäristöä sekä yhteistyötä julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin kanssa. Yksi kehittämistavoitteista on tuottaa uusia hyvinvointi-innovaatioita ja siihen kuuluu mainittu yhteistyö eri tahojen välillä. Niin ikään tähän liittyy myös matkailun ja hyvinvointipalveluiden yhteiskehitys ja näiden palveluiden tuotteistaminen (ks. myös Jääskeläinen 2012, 62). Katriina Soini ym. (2011, 329) muistuttavat, että tässä vaaditaan eri aloilla toimintatapojen rakennemuutosta ja laajennusta.

Mahdollisuuksia luontomenetelmille alueellisesta näkökulmasta siis nähdään ja Lapin hyvinvointiohjelma tukee tätä ajatusta. Toteutusta ei kuitenkaan pidetä kaikissa vastuksissa itsestäänselvänä. Tähän voi olla monta syytä, kuten aiemmin esiin tulleet asenne-näkökulma, vaatimukset työn muutoksiin ja niin edelleen. Arja Jääskeläinen ja Anssi Tulkki (2012, 31) tuovat esiin myös *lainsäädännöllisen* esteen luontomenetelmien hyödyntämiselle kuntouttavaan työtoimintaan liitettynä. Julkisen sektorin määrittelemässä sosiaalityössä joudutaan väistämättä huomioimaan siihen liittyvä lainsäädäntö ja tämä tuo omat haasteensa luontomenetelmien soveltamiselle.

Lisäksi esimerkiksi *rahoitusta* voinee pitää merkittävänä haasteena (ks. esim. Jääskeläinen 2012, 62–63; Yli-Viikari ym. 2009, 60). Lapin hyvinvointiohjelman (Kostamo-Pääkkö ym. 2009, 11) mukaan heikot taloudelliset näkymät haastavat kehitystä Lapissa. Juuri nyt elämme keskellä taloudellista taantumaa, jolloin investoinnit uusille kokeiluille voivat olla hyvin tiukassa. Tällöin toiminnan perusteluiden tulee olla yhä painavampia. Toisaalta GC –hankkeet ovat osoittaneet, että luontomenetelmiä kohtaan eri toimijatahoilta löytyy kiinnostusta (Soini ym. 2011, 320; Jääskeläinen 2012, 52–54). Tällöin mahdollisuuksia niin alueelliseen kuin valtakunnan tasolla tapahtuvaan kehitykseen on, mutta siihen tarvitaan tukea myös esimerkiksi päättäjiltä (Soini ym. 2011, 329; Yli-Viikari ym. 2009, 60–61).

Vastausaineistossa tulee esiin vielä luontomenetelmien perustuminen *vapaaehtoisuuteen*. Tulkitsen tällä tarkoitettavan sosiaalityön asiakkaan vapaaehtoisuutta osallistua kyseisiin toimintoihin.

Esimerkiksi Paul Stepneyn ja Paul Davisin tutkimuksessa (2004) kuntouttavaan maatala-toimintaan osallistuneet olivat mukana toiminnassa vapaaehtoisesti. Toiminnan tulokset olivat pääasiassa hyviä ja muutokset osallistujissa voittopuolisesti positiivisia. Jo perinteisten psykologian oppien perusteella voi todeta henkilökohtaisella motivaatiolla olevan merkitystä toiminnan vaikuttavuuteen. Vastentahtoisesti toiminnassa mukana oleminen ei tuota samanlaista tulosta kuin vapaaehtoisesti osallistuminen. Vaikka sosiaalityön asiakkuus ei aina perustu vapaaehtoisuuteen, voidaan siihen liittyvissä työmenetelmissä huomioida asiakkaan yksilölliset intressit. Paikallisella tasolla on huomioitava myös alueelliset erot Lapin sisällä.

Seuraava taulukko tiivistää paikallisen analyysiluokan sisällön:

YHDISTÄVÄ LUOKKA: Paikallinen					
↓					
PÄÄLUOKAT:					
Luonto osana paikallista kulttuuria			Oman alueen mahdollisuudet		
↓			↓		
YLÄLUOKAT:					
suomalaisuuden ja lappilaisuuteen kuu- luva	vuodenajat ja luonnon rytmiikka	itsestään- selvyys	luonnon moni- puolisuus	saatavuus	yhteistyö
↓	↓	↓	↓	↓	↓
ALALUOKAT:					
luontoarvot	rytmiä elämään	arkinen asia	luonto- elementit	luonnon lähei- syys	matkailuelinkeinot
perinteiset luonto- harrastukset	kokemuksellinen mukana eläminen	ei erityistä merkitystä	luonto- aktiviteetit	valmiit reitit/ tilat	maa- ja eläintalous

Taulukko 7. Paikallisen analyysitason luokat

Paikallisen tason luokassa luonto kiinnittyy vastausaineistossa osaksi paikallista kulttuuria yhtäältä merkittävänä, arvostettuna ja tiedostettuna. Lapin luontoon liittyy perinteisiä aktiviteetteja, jotka kulkevat luontaisessa rytmissä vuodenaikojen mukaan tuoden ihmisille sisältöä elämään. Toisaalta luonto voi olla lappilaiselle itsestäänselvyys, jolloin siitä on vaikea löytää jotain erityistä merkitystä.

Lapin alueen mahdollisuudet hyödyntää luontomenetelmiä tulevaisuuden sosiaalityössä nähdään laadullisessa aineistossa pääasiassa hyvinä ja moninaisina Lapin luonnon monimuotoisuuden ja saatavuuden ansiosta sekä eri toimijoiden yhteistyön kautta. Yhteistyötä niin eri sektoreiden, elinkeinojen ja alueiden välillä pidetään myös GC –hankepuolella olennaisina asioina. GC on niin tieteellisesti kuin ammatillisesti poikisektoraalista. (Soini ym. 2011, 329–330.) Huomioitavaa on, että laadullisen osion ajatukset paikallisista mahdollisuuksista ovat erityisen positiivisia verrattuna määrällisen aineiston huomioon siitä, että Lapin sosiaalityöntekijät näkevät nykyisten mahdollisuuksiensa luontomenetelmien hyödyntämiselle työssään vähäisinä.

Sosiaalityöntekijöiden vastaukset Lapin mahdollisuuksista heijastavat tulkintani mukaan imagoa luonnonkauniista ja -läheisestä Lapista, jota voidaan pitää jopa stereotyyppisenä mielikuvana Lapista (ks. Ollila 2004, 84–85). Kieltämättä lainkaan Lapin luonnon mahdollisuuksia, muun GC –tutkimuksen (esim. Yli-Viikari ym. 2009) perusteella on huomioitavissa, että olemassa olevat puitteet eivät yksin riitä, vaan perustusten ja valmiiden työmenetelmien välillä on useita selvitettäviä tekijöitä niin paikallisella kuin laajemmalla tasolla. Niihin liittyvät muun muassa lainsäädännölliset ja rahoitukselliset reunaehdot. Edelleen myös paikallisella tasolla tulee esiin huomio asiakkaiden yksilöllisistä tarpeista ja intresseistä. Myös Lapin sisällä voi olla eroavaisuuksia eri alueilla. Se mikä toimii harvaan asutuissa maalaiskunnissa, ei välttämättä toimi isommissa Lapin kaupungeissa.

6. JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

6.1 Green Care: virallisesti tuntematon, arjessa läheinen

Aineistoni perusteella GC käsittellisenä ja virallisena toiminta-/palvelukokonaisuutena on vielä tuntematon lappilaisille sosiaalityöntekijöille. GC:n käsitteellinen tuntemus sosiaali- ja terveysalalla vaikuttaa myös yleisemmin olevan vielä vähäistä huolimatta siitä, että esimerkiksi maaseutuyrittäjien ja –kehittäjien keskuudessa käsite on Katriina Soinin ym. (2011, 320) mukaan jo omaksuttu (vrt. Ranta-Aho & Pietiläinen 2011, 6). Sen sijaan GC –konseptin sisältöön kuuluvat erilaiset menetelmät ovat hieman tutumpia kyse-lyni vastaajille. Silti niitäkään ei varsinaisesti tunneta, vaan valtaosa vastaajista ilmoit-taa joskus kuulleensa kyseisistä menetelmistä. GC –tematiikkaan liittyvän aiheen vähäi-nen tuntemus ilmeni myös erilaisina vaikeuksina vastata tai ottaa kantaa avoimiin ky-symyksiin.

Erityisesti kuntouttava maatala- ja puutarhatoiminta, jotka olen kansainvälisen lähdeai-neiston perusteella tulkinut GC:n kaikista alkuperäisimmiksi ja perustavimmiksi mene-telmiksi, ovat vastaajille tuntemattomia. Tätä selittänee pitkälti se, että etenkin kun-touttavalla maatilatoiminnalla ei Suomessa ole samanlaista vakiintunutta toiminnallista pohjaa kuten esimerkiksi Norjassa tai Hollannissa. Yhteys julkisen sektorin palvelutuo-tannon kanssa on vielä suurelta osin puutteellinen. Puutarhaterapiaa tosin sovelletaan ja siihen liittyvää koulutustakin on olemassa Suomessa (Yli-Viikari ym. 2009, 35). Sitä ei kuitenkaan Lapin sosiaalityössä tunneta. Eläinavusteiset menetelmät tunnetaan aineisto-ni mukaan parhaiten ja niitä lieneekin sovellettu sekä kehitetty Suomessa toistaiseksi eniten.

Luontoon tukeutuvien toimintojen hyödyntäminen Lapin sosiaalityössä on kaiken kaik-kiaan vähäistä. Viherympäristön kuntouttava käyttö on hyödyntämisenkin suhteen hyvin marginaalinen ja kuntouttava maatilatoiminta olematon. Sen sijaan luontoavusteiset menetelmät ovat suhteellisen paljon hyödynnettyjä käsitteen laajassa merkityksessä. Luontoavusteisiin menetelmiin voi kuulua monenlaista ja monenasteista luontoon sekä luontoympäristöön tukeutumista, kuten ekopsykologisia harjoituksia.

Tässä aineistossa luontoavusteisuus näkyi erityisesti erilaisina retkinä ja leireinä luonnossa erityisesti perhe- ja päihdetyössä. Tässä voidaan pohtia esimerkiksi sitä, kuinka ”virallisessa” osassa luonto on ollut osana työtä ja mikä merkitys sillä on nähty olevan työn tavoitteiden saavuttamisessa. Ainoastaan yksi vastaaja ilmoitti luonnon kuntouttavien ominaisuuksien olleen tiedostetusti hyödyntämisen kohteena. Tämän lisäksi ainakin luontoavusteista päihdekuntoutusta voidaan todeta systemaattisesti kehitetyn niin Lapissa kuin muualla Suomessa.

Jonkin verran, joskin suhteellisen vähän, myös muunlaisia luontoavusteisia sekä eläinavusteisia toimintoja vastaajien työstä löytyi. Aina sosiaalityöntekijät eivät itse olleet osallistuneet luontomenetelmien toteuttamiseen, vaan joissaikin tapauksissa he olivat toimineet esimerkiksi eläinavusteisen palvelun välittäjänä. Tähän liittyen aineistossa esiintyi jonkin verran kriittistä pohdintaa siitä, ovatko luontomenetelmät soveltuvia juuri sosiaalityöntekijän tehtäväkuvaan. Tämän kysymyksen olen tuonut esiin jo tutkielmani teoreettisessa viitekehysessä. Suurin osa soveltuvuutta arvioivista kommentteista oli kuitenkin avoimen myönteisiä, joten sen perusteella ei voida katsoa olevan estettä tuoda luontomenetelmiä sosiaalityön käyttöön.

Ammatillista soveltamista kohtaan osoitetun myönteisyyden lisäksi vastausaineistosta kuvastui henkilökohtainen myönteinen suhtautuminen luontoon sekä sen hyvinvointivaikutuksiin. Luonnosta katsottiin saatavan voimaa ja apua esimerkiksi työssäjaksamiseen. Luontoa arvostettiin ja luontoaktiviteetit kuuluivat monen harrastukseen. Luontoa pidettiin myös yleisesti ottaen ihmisen elämän kannalta merkityksellisenä ja luonnon hyvinvointivaikutuksia kuvailtiin moninaisesti. Aineistosta peilautuivat teoreettisen viitekehysten tuomat käsitteet ekopsykologisesta ja ekososiaalisesta ajattelusta. Paikallisella tasolla luonto liitettiin osaksi suomalaista ja lappilaista kulttuuria. Pohjoisen ilmaston neljällä vuodenajalla sen tuomine luontaisine toimintoineen nähtiin merkitystä ihmisille arjen jäsentäjinä ja elämysten tuojina.

Toisaalta vastauksissa tuli esiin ajatus yksilöllisestä suhtautumisesta luontoon ja sen hyvinvointivaikutuksiin. Lapissa luonto voi paikallisille näyttäytyä myös itsestäänselvytenä, jolloin se ei tuo mitään lisäarvoa hyvinvoinnille. Lisäksi erityisesti kvalitatiivisen aineiston kohdalla on huomioitava se, että luontoon myönteisesti suhtautuvat ovat voineet vastata avoimiin kysymyksiin herkemmin kuin kielteisemmin suhtautuvat. Kvantitatiivinen aineisto osoittaa, että kaikilla ei ole kiinnostusta soveltaa luontomenetelmiä työssään, vaikka vahvasti kiinnostuneita on kuitenkin enemmän kuin heikosti kiinnostuneita.

Joka tapauksessa tutkielmani aineistossa luonto näkyy ilmeisen merkityksellisenä ihmisten arkikokemuksissa ja elämän kokonaisuudessa. Siten se mukailee monia muita tutkimuksia, joissa ihmisen luontosuhde tulee esiin. Luonnolla nähdään olevan moninaista potentiaalia ihmisen hyvinvoinnin tukemisessa. Toistaiseksi aiheen vähäinen tietämys ja hyödyntäminen voi lisääntyä GC –kehitystyön myötä ja luonnon hyvinvointivaikutuksiin liittyvään tutkimukseen voidaan panostaa aiheen tullessa yhä enemmän tunnetuksi. Tutkimus voidaan kohdistaa muiden oppialojen ohella myös sosiaalityöhön ja esimerkiksi ”vihreä ekososiaalinen teoria” voi toimia tässä teoreettisena lähtökohtana. Luonto kuntouttavana ja voimaannuttavana tekijänä voidaan nostaa taustalta keskiöön ja tutkia, millä tavoin sitä voi soveltaa sosiaalityön ammatillisena menetelmänä. Vastausaihioita tähän voi tavoitella tutkielmani kolmannen pääkysymyksen tiimoilta, johon pyrin seuraavaksi vastaamaan.

6.2 Osaksi sosiaalityötä: vahvaa potentiaalia, haasteellinen toteuttaa

Vastaaajien ammatillisesti avoimen myönteinen suhtautuminen luontomenetelmien hyödyntämiseen sosiaalityössä ilmeni muun muassa siten, että luontomenetelmien nähtiin soveltuvan monenlaisiin sosiaalityön tapoihin ja asiakastilanteisiin. Luontomenetelmät nähtiin potentiaalisena työmenetelmänä siinä missä muutkin työmenetelmät. Lähellä olevan monimuotoisen luonnon ja osittain valmiiden, esimerkiksi matkailuun liittyvien toimintojen katsottiin tukevan mahdollisuuksia luontomenetelmien paikalliselle kehittämiselle. Kvalitatiivisessa aineistossa esiintyi myös jonkin verran henkilökohtaisia ideoita ja ajatuksia luontomenetelmien hyödyntämisestä omassa työssä.

Toisaalta aineistossa tuli esiin myös kontekstisidonnaisuus, jolloin luontomenetelmien sovellettavuus riippuu siitä, millaisella sosiaalityön saralla työskennellään. Erityisesti luontomenetelmien kannalta potentiaalisena sosiaalityön työorientaationa tuli esiin kuntouttava sosiaalityö ja asiakasryhmistä lapsiperheet sekä päihde- ja mielenterveyskuntoutujat. Vastauksissa mainittiin usein toiminnalliset menetelmät, joiden osaksi luontomenetelmät voisivat kuulua.

Esimerkiksi edellä mainittuihin asiakasryhmiin liittyen luontoon tukeutuvia toimintoja löytyy yleensä ottaen sosiaali- ja terveystyöstä monenasteisena ja –muotoisena sekä tutkielmani aineiston että muun tutkimuksen ja kirjallisuuden mukaan (ks. esim. Jääskeläinen 2012, 51–54). Niiden sirpaleinen ja osin tiedostamaton harjoittaminen joitakin poikkeuksia, kuten jo useassa kohdassa mainittua Mettäterapiaa lukuun ottamatta, vaikuttivat kuitenkin vahvistavan tutkielmani alussa esitettyä oletusta siitä, että niiltä puuttuu vielä tietynlainen eksplisiittisyys. Usein tällaiset toiminnot myös vaikuttavat liittyvän enemmän hoivatyöhön tai sosiaalipalveluihin residuaalisen sosiaalityön sijaan. Siksi sosiaalityön kontekstissa on pohdittava, mikä on luontoon tukeutuvien työmenetelmien merkitys ja sisältö nimenomaan sosiaalityön kannalta.

Aineistossani luontomenetelmien merkitykset sosiaalityössä paikantuivat asiakkuusprosessin tilanneselvitykseen sekä psykososiaaliseen muutosprosessiin. Niissä luonto elementteineen voi toimia jäänmurtajana, luottamuksen rakentajana, rauhoittajana, ajatuksia avaavana sekä peilinä vuorovaikutuksellisessa muutosprosessissa. Ehkä työkokemuksissa esiin tullut retki- ja leiritoiminta palveleekin hyvin näitä prosessin vaiheita. Myös päihdesosiaalityössä on saatu lupaavia viitteitä luontoavusteisista toiminnoista toipumisprosessin tukena (ks. esim. Mesimäki 2011). Toisaalta kuntouttavaa maatalo- ja puutarhatoimintaa voi olla hedelmällistä soveltaa kuntouttavaan sosiaalityöhön. Tässä kuitenkin tarvitaan kehitystä sosiaalityön lisäksi sekä GC:n että julkisen sektorin puolelta, jotta uusien työmuotojen soveltaminen mahdollistuisi. Koska julkinen sektori on suurelta osalta sosiaalityön ja sen tukipalveluiden maksaja, tulee se saada vakuuttuneeksi kyseisten menetelmien toimivuudesta. Myös lainsäädäntöön voidaan tarvita muutoksia. Lisäksi turvallisuuskysymykset tulevat esiin tärkeinä tekijöinä yhdistettäessä sosiaalityön toimintaa luontoon tukeutuviin työtoimintoihin.

Kvalitatiivisen aineiston myönteispainotteisesta suhtautumisesta huolimatta tutkielmani kyselyyn vastaajat katsovat kvantitatiivisen mittauksen mukaan heillä olevan tällä hetkellä vain vähän mahdollisuuksia toteuttaa työssään luontomenetelmiä. Tämä tarkoittaa sitä, että monen asian on sosiaalityössä muututtava, jotta luontomenetelmien hyödyntäminen mahdollistuisi paremmin. Resurssi- ja asennekysymykset tulivat esiin haasteina luontoon tukeutuvien menetelmien hyödyntämisessä. Työn sisällä tarvitaan toimintatapojen muutosta ja työntekijöiltä vaaditaan aktiivisuutta sekä motivoituneisuutta asian puolesta. Lisäksi menetelmiä sovellettaessa on oltava tarvittava osaaminen ja siihen tarvitaan koulutusta. Paikallisella tasolla resurssiongelmaa helpottanee Lapin luontomatkailun edistyneisyys ja sen tarjoamat yhteistyömahdollisuudet. Näin sosiaalityön ei tarvitse välttämättä lähteä rakentamaan toimintaa alusta asti itse. Toisaalta, kun eletään ajassa, jossa sosiaalityön kuulee yleisesti olevan ”tulipalojen sammuttelua”, voi olla vaikea löytää resursseja edes pienimuotoiseen ”toisin toimimiseen”. Kuten aineistosta kävi ilmi, toisaalta se on myös asennekysymys.

Haasteita löytyy siis sekä rakenteelliselta että yksilötasolta. On myös huomioitava aineistossa luontomenetelmiä kohtaan esiintynyt kriittinen pohdinta, joka jossain määrin kyseenalaistaa luontomenetelmien sovellettavuuden ammatilliseen sosiaalityöhön. Kyseenalaistaminen on mielestäni tärkeää ja osoittaa sosiaalityössä tarvittavaa reflektiivisyyttä. Mitään ei tule ottaa annettuna. Kaikki käytännöt eivät sovi kaikkiin tilanteisiin, tapauksiin ja konteksteihin. Siksi myöskään luontomenetelmiä ei tule tarjota yleispäteväenä ratkaisuna, vaan niistä voi löytää toimivia ratkaisuja johonkin osaa kokonaisuutta. Luontoon tukeutuvien työmenetelmien tulee myös aidosti palvella tarkoitustaan. Mikäli näin ei tapahdu, ei menetelmää ole syytä käyttää.

Kaikki haasteet ja edellytykset huomioiden voidaan pohtia, kuinka realistiset mahdollisuudet luontomenetelmille sosiaalityössä loppujen lopuksi ovat. Tässä kohtaa on hyvä huomioida GC –kehitystyön olevan ylipäänsä alkutaipaleella Suomessa ja Lapissa. Sosiaalityön kontekstissa asia on vieläkin tuoreempi. Monesta asiasta tarvitaan vielä lisätietoja ja tutkimusta. Lisäksi tarvitaan yhteistyötä eri toimijoiden kanssa. Tämän tutkielman aineistossa esiin tulleet ajatukset luonnon merkityksestä, paikallisista mahdollisuuksista sekä ammatillinen avarakatseisuus haasteiden tunnistamisesta huolimatta puoltavat luontoon tukeutuvien työmenetelmien kehitysmahdollisuuksia Lapin sosiaalityössä. Ajatuksia tukevat lukuisat tutkimukset, jotka antavat viitteitä luonnon hyvinvointivaikutuksista.

6.3 Tutkimuksen arviointi ja seuraavat tutkimusaiheet

Pro gradu –tutkielmani on rakentunut monisyisesti kahden yksinkertaisemman ja yhden moninaisemman tutkimuskysymyksen pohjalta, sähköisellä aineistonkeruulla ja kahta tutkimusperinnettä yhdistäen. Tutkielman avulla olen pyrkinyt tuomaan GC –aiheen sosiaalityön tutkimukseen ja selvittämään lähtökohtia luontomenetelmille sosiaalityössä erityisesti Lapissa. Tutkielman moninainen rakentuminen perustuu pitkälti siihen, että aihe on sosiaalityön tutkimuksessa uusi. Uusi aihe asetti haasteen aiheen rajaukselle. Saadakseni tarttumapintaa luontoon tukeutuvalla sosiaalityölle koin myös tarvitsevani sekä kvantitatiivista että kvalitatiivista aineistoa.

Usein kvalitatiivisen tutkimuksen voidaan katsoa sopivan paremmin uusiin aiheisiin, kun taas kvantitatiivinen tutkimus edellyttää vahvaa käsitteellistä etukäteistietämystä (Creswell 2009, 18; Alkula ym. 1994, 20–21). Tässä tapauksessa, vaikka aihe on sosiaalityössä uusi, GC –tutkimuksen myötä luontomenetelmille ovat jäsenyneet omat käsitteensä. Niiden pohjalta kykenin rakentamaan kyselyn suljetut kysymykset. Ne toimivat paitsi kvantitatiivisen tiedon tuottajina, myös kyselyn kvalitatiivisen osion alustajina siten, että ne esittelivät vastaajille mistä GC:ssa on kyse. Ilman kvantitatiivista tulokulmaa aineisto ei kvalitatiivista aineistoa olisi välttämättä saatu riittävästi.

Toisaalta on huomioitava, että alussa esitetyt suljetut kysymykset eivät pelkästään ole tuottaneet avoimiin kysymyksiin tarvittavaa esiyymmärrystä aiheesta, vaan niillä on voinut olla myös ohjaava vaikutus avoimiin vastauksiin. Havaintoni kuitenkin on, että vastauksissa ei ole nähtävissä erityistä mukailua esimerkiksi käyttämiini ilmaisuihin lukuunottamatta kuntouttavan/terapeuttisen orientaation käsitettä, joka esiintyi vastauksissa usein. Voi olla, että käsite olisi tullut esiin aineistossa, vaikka sitä ei suljetuissa kysymyksissä olisikaan käytetty. Kysymysten muotoiluilulla on ylipäänsä suuri merkitys kvantitatiivisen tutkimuksen luotettavuuteen. Tätä arvioimalla voidaan arvioida, kytäkäänkö aineistolla vastaamaan aidosti esitettyihin tutkimuskysymyksiin. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on myös huomioitava nämä seikat, mutta vielä enemmän on merkitystä tutkijan toiminnalla ja analyysitaidoilla (Räsänen 2005, 97–98).

Olen jo aiemmin tuonut esiin operationalisoinnin haasteet kyselyyni liittyen. On mahdollista tietää täysin, miten kyselyyni vastaajat ovat kunkin kysymyksen sisällön ymmärtäneet. Uskon kuitenkin, että esimerkiksi eri menetelmien mahdollisimman monimuotoinen kuvailu on mahdollistanut yhteisen ymmärryksen niistä. Eniten tulkinnanvaraisuutta liittyy sosiaalityön asiakastilanteisiin ja työtapoihin liittyvissä kysymyksissä. Näiden monitulkintaisuus tulee esiin myös muissa tutkimuksissa. Lisäksi käyttämäni käsitteet menetelmä ja toiminto tuovat omat haasteensa tulkintaan. Niin käsitteellinen ymmärrys, kysymysten muotoilu, aineiston tulkinta kuin sanallinen ilmaisu ovat kaikki sidoksissa henkilökohtaiseen kokemusmaailmaani. Näin ollen jonkun toisen tekemänä sama tutkimus voisi jäsentyä eri tavalla. Esimerkiksi teoreettinen viitekehys ja analyysirakenne voisivat olla erilaisia. Uskon, että nyanssieroista huolimatta tutkimustulosten pääkohdat tulisivat kuitenkin esiin samansuuntaisina, mikäli tutkimusasetelma olisi samanlainen ja se tehtäisiin samoihin aikoihin.

Sähköisissä kyselyissä, joissa ei ole mahdollista tehdä puhtaasti satunnaisotokseen tai koko kohderyhmään perustuvaa tutkimusta, on olennaista se, että tutkija pohtii millaiseksi vastaajajoukko on valikoitunut ja miten aineisto sisällöllisesti edustaa tutkittavaa ilmiötä (Ronkainen 2008, 70–73). Vastaajien valikoituneisuutta tutkielmassani olen pohtinut aiemmin useassa kohtaa arvellessa, että kyselyyn ovat voineet vastata herkemmin sellaiset sosiaalityöntekijät, joita aihe kiinnostaa. Sen lisäksi kyselyn sisällä on voinut tapahtua myös valikoitumista siten, että kvalitatiivisiin kysymyksiin ovat vastanneet niin ikään enemmän asiasta kiinnostuneet. Tähän viittaa esimerkiksi se huomio, että kvantitatiivisen aineiston mukaan kiinnostusta on keskimäärin jonkin verran, mutta kvalitatiivisessa aineistossa painottuu avoin myönteisyys. Toisin sanoen laadullinen aineisto vaikuttaa hiukan myönteisemmältä luontomenetelmien suhteen kuin määrällinen aineisto, vaikka vastaajat ovat periaatteessa samoja. Kaikki eivät kuitenkaan ole vastanneet kaikkiin avoimiin kysymyksiin.

Tutkielman teoreettisessa viitekehyksessä hahmottelin yhteyksiä GC –tematiikan ja sosiaalityön välille. Sen yhteys tutkielman aineistoon jäi melko väljäksi, vaikka aineistosta löytyi viitteitä esimerkiksi ekopsykologisiin ja ekososiaalisiin ajatusmalleihin sekä viherhoivan ja voiman toimintaluokkiin.

Teoriaosan ammatilliseen jäsennykseen viitaten kuntouttavan työn orientaatio nousi keskeiseksi luontomenetelmiin liitettävän sosiaalityön orientaatioksi. Tämä voisi olla yksi alue, johon keskittää GC –aiheista sosiaalityön tutkimusta. Tutkimus voi suuntautua aikuissosiaalityön saralle ja se voi olla liitettynä päihde- ja mielenterveystyöhön. Myös lasten, nuorten ja perheiden kanssa tehtävään sosiaalityöhön liittyvä GC – tutkimus on tutkimustulosteni perusteella varteenotettava aihealue.

GC –aihetta läpikäydessäni olen pannut merkille aiheeseen liittyvän opinnäytetasoisen tutkimuksen runsauden. Erilaiset opiskelijoiden päättötyöt voivat sisältää paljon arvokasta, jo todennettua tietoa. Tieteellisessä tutkimuksessa joudutaan kuitenkin pohtimaan näiden lähteiden käyttökelpoisuutta tiedon pohjana. Tällöin tuotettu tieto voi jäädä hyödyntämättä. Pohdin, voisiko tällaisia töitä kuitenkin hyödyntää tieteellisessä tutkimuksessa tutkimusaineistona siten, että niiden sisältö ja tulokset kartoitettaisiin ja analysoitaisiin. Niiden pohjalta voidaan saada lisätietoa siitä, mihin tutkimusta kannattaisi keskittää.

Tämän tutkielman kysely oli suunnattu Lapin sosiaalityöntekijöille tarkoituksena kartoittaa heidän ajatuksiaan ja käsityksiään aiheesta. Seuraavat sosiaalityön GC – tutkimukset voivat suuntautua sosiaalityön asiakkaisiin, yhteistyötoimijoihin tai esimerkiksi sosiaalipoliittisiin linjauksiin/päätäjiin, jotka osaltaan vaikuttavat luontomenetelmien soveltamismahdollisuuksiin. GC –hankkeiden myötä aiheeseen liittyvää koulutusta on alkanut pikkuhiljaa viritä Suomessa ja Lapissa. Sosiaalityön tutkimuksessa voidaan pyrkiä selvittämään, millaista osaamista sosiaalityöntekijältä tarvitaan luontomenetelmien hyödyntämisessä. Kiinnittysisikö luontomenetelmäosaaminen kenties erityissosiaalityöntekijän erikoispätevyyteen? Olisi myös hyvä selvittää, mikä on tämänhetkisen lainsäädännön puitteissa mahdollista toteuttaa ja mikä ei.

Erityisen tärkeää on saada lisää tutkimustietoa luontomenetelmien vaikuttavuudesta etenkin siitä näkökulmasta, miten sosiaalityön asiakas voisi saada apua niistä ja miten sosiaalityön ja asiakkaan yhteiset tavoitteet toteutuvat. Tämä on loppujen lopuksi koko idean ydin. Ilman todettuja vaikutuksia ei ole perusteita tehdä muutakaan GC:een liittyvää sosiaalityön tutkimusta.

Voisiko esimerkiksi eläinavusteisuudesta olla apua sosiaalityön asiakkaaksi tulleen, tavalla tai toisella elämänrytinsä menettäneen ihmisen kuntoutumisessa? Eläinten hoito, kuten myös kasvien hoito ja maatalous, vaativat säännöllistä toimintaa, vaivannäköä ja vastuunottoa. Vastineeksi ne voivat GC –tutkimuksen mukaan tarjota sisältöä elämään sekä onnistumisen, osaamisen ja tarpeellisuuden tunteita. Sopisiko kuntouttava maatilatoiminta tai ekopsykologiset menetelmät aikuissosiaalityöhön ja puutarhaterapia mielenterveyskuntoutujien sosiaaliseen kuntouttamiseen? Olisiko eläinavusteinen toiminta sopivaa erityisesti nuorille ja lapsille? Miten tällainen toiminta sosiaalityössä voisi järjestyä yhtenä vaihtoehtoisena menetelmänä?

Tähän mennessä Lapin sosiaalityössä näkyvät parhaiten luontoavusteiset menetelmät erimuotoisina ja -asteisina, joskin kaikkiaan vähäisesti. Tällä hetkellä ne myös lienevät helpoin tapa hyödyntää luontoa sosiaalityössä. Mutta onko se toimivin ja ainoa tapa? Kehitetäänkö siihen liittyvää luontomenetelmällisyyttä eteenpäin vai kokeillaanko muitakin GC –menetelmiä? Varmaa on, että ilman kokeiluja ei voida tietää menetelmien toimivuutta. Sosiaalityö ei myöskään kykene yksin tekemään kaikkia kokeiluja. Siihen tarvitaan apuvoimaa esimerkiksi maatalousyrittäjiltä ja matkailulta.

LÄHTEET

- Ahola, Anja 2007:** Lomaketutkimusprosessi. Teoksessa Viinamäki, Leena & Saari, Erkki (toim.) 2007: Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Tammi. Helsinki, 47–72.
- A-Kiltojen Liitto ry:** Selvästi Metsässä -projekti 2009–2011. Loppuraportti. Tampere.
- Alkula, Tapani & Pöntinen, Seppo & Ylöstalo, Pekka 1994:** Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät. Werner Söderström Osakeyhtiö. Porvoo, Helsinki, Juva.
- Aura, Seppo & Horelli, Liisa & Korpela Kalevi 1997:** Ympäristöpsykologian perusteet. WSOY. Porvoo
- Bird, William 2007:** Natural Thinking. Investigating the links between the Natural Environment, Biodiversity and Mental Health. The Royal Society for the Protection of Birds.
- Bokkers, Eddie A.M 2006:** Effects of interactions between humans and domesticated animals. Teoksessa Hassink, Jan & Van Dijk, Majken (toim.) 2006: Farming for Health. Green-care Farming across Europe and the United States of America. Springer. Netherlands, 31–41.
- Bryman, Alan 1992:** Quantitative and qualitative research: further reflections on their integration. Teoksessa Brannen, Julia (toim.) 1992: Mixing Methods: Qualitative and Quantitative Research. Avebury. Aldershot, 57–78.
- Burls, Ambra Pedretti 2008:** Seeking Nature: A Contemporary Therapeutic Environment. Lehdessä Therapeutic Communities. International journal of therapeutic communities 29 (3), 228–244.
- Clarkeburn, Henriikka & Mustajoki, Arto 2007:** Tutkijan arkipäivän etiikka. Vastapaino. Tampere.
- Compton, Beulah R. & Galaway, Burt & Cournouyer, Barry R. 2005:** Social Work Processes. 7th Edition. Thomson Brooks/Cole. Australia etc.
- Cooper Marcus, Clare & Barnes, Marni 1999:** Introduction: Historical and Cultural Perspective on Healing Gardens. Teoksessa Cooper Marcus, Clare & Barnes, Marni 1999: Healing Gardens. Therapeutic Benefits and Design Recommendations. John Wiley & Sons, inc. New York, 1–26.
- Creswell, John W. 2009:** Research Design. Quantitative, Qualitative and Mixed Methods Approaches. Third Edition. Sage. Los Angeles, London, New Delhi, Singapore.
- De Vries, Sjerp 2006:** Contributions of Natural Elements and Areas in Residential Environments to Human Health and Well-Being. Teoksessa Hassink, Jan & Van Dijk, Majken (toim.) 2006: Farming for Health. Green-care Farming across Europe and the United States of America. Springer. Netherlands, 21–30.
- Doel, Mark 2002:** Task-centered Work. Teoksessa Adams, Robert & Dominelli, Lena & Payne, Malcolm (toim.) 2002: Social Work: Themes, Issues and Critical Debates. Second Edition. Palgrave. Houdmills etc., 191–199.
- Elings, Marjolein 2006:** People-plant interaction: the physiological, psychological and sociological effects of plants on people. Teoksessa Hassink, Jan & Van Dijk, Majken (toim.) 2006: Farming for Health. Green-care Farming across Europe and the United States of America. Springer. Netherlands, 43–55.
- Elings, Marjolein & Hassink, Jan 2008:** Green Care Farms, a Safe Community Between Illness or Addiction and the Wider Society. Lehdessä Therapeutic

- Communités. *International journal of therapeutic communities* 29 (3), 310–322.
- Elings, Marjolein & Hassink, Jan 2006:** Farming for health in the Netherlands. Teoksessa Hassink, Jan & Van Dijk, Majken (toim.) 2006: Farming for Health. Green-care Farming across Europe and the United States of America. Springer. Netherlands, 163–179.
- ELY-keskus 2010:** Rahoituspäätös 28.12.2010. dnro 2404/3560-2010.
- Eronen, Anne & Luomala, Juha & Paju, Elina 2002:** Metron tuomat. Itä-helsinkiläisten kokemuksia hyvinvoinnistaan. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto. Helsinki.
- Eskola, Jari 2010:** Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat. Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine 2010: Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevatutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. PS-kustannus. Jyväskylä, 179–203.
- Fjeldavli, Elsa 2006:** The Lay Beliefs about Farming for Health. Teoksessa Hassink, Jan & Van Dijk, Majken (toim.) 2006: Farming for Health. Green-care Farming across Europe and the United States of America. Springer. Netherlands, 73–90.
- Goris, Katrien & Weckhuysen, Hilde 2006:** Farming for Health - The situation in Flanders. Teoksessa Hassink, Jan & Van Dijk, Majken (toim.) 2006: Farming for Health. Green-care Farming across Europe and the United States of America. Springer. Netherlands, 181–192.
- Green Care Lapland 2011:** Green Care osana lappilaisia elinkeinoja. Luonnos hankesuunnittelun raameista.
- Green Care: Vaikuttavuus 2009.** MTT:n esittely Green Caren vaikuttavuuden tutkimuksesta. Osoitteessa <https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/mtt/maaseutuyritys/mahdollisuuksienmaaseutu/greencare/vaikuttavuus>. Luettu 8.10.2011.
- Haapiainen, Susanna 2010:** Sosiaalipedagoginen hevostoiminta toimintakyvyn tukena. Sosiaalialan opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu Diak Itä. Piek-sämäki.
- Hallamaa, Jaana & Lötjönen, Salla & Launis, Veikko & Sorvali, Irma 2006:** Humanistisen ja yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen normit. Teoksessa Hallamaa, Jaana & Launis, Veikko & Lötjönen, Salla & Sorvali, Irma 2006: Etiikkaa ihmistieteille. Tietolipas 211. Suomalaisen kirjallisuuden seura. Helsinki, 397–403.
- Hassink, Jan & Van Dijk, Majken 2006:** Farming for health across Europe. Teoksessa Hassink, Jan & Van Dijk, Majken (toim.) 2006: Farming for Health. Green-care Farming across Europe and the United States of America. Springer. Netherlands, 347–359.
- Haugan, Lisbeth & Nyland Ragnhild & Fjeldavli, Elsa & Meistad, Toril & Braastad, Bjarne O. 2006:** Green Care in Norway. Teoksessa Hassink, Jan & Van Dijk, Majken (toim.) 2006: Farming for Health. Green-care Farming across Europe and the United States of America. Springer. Netherlands, 109–126.
- Heikkinen, Alpo 2005:** Telakalta metsään – Lastensuojelun ryhmätoiminta. Teoksessa Satka, Mirja & Karvinen-Niinikoski, Synnöve & Nylund, Marianne & Hoikkala, Susanna 2005: Sosiaalityön käytäntötutkimus. Palmenia-kustannus. helsinki, 322–340.

- Heimonen, Merja & Muhonen, Jyrki & Raivio, Susanna & Rauhala, Pirkko-Liisa 2003:** Lasten hyvinvointia etsimässä. YAD ry:n ehkäisevän työn alueellinen malli. Youth Against Drugs ry. Jyväskylä.
- Hine, Rachel & Peacock, Jo & Pretty, Jules 2008:** Care Farming in the UK: Contexts, Benefits and Links with Therapeutic Communities. Lehdessä Therapeutic Communities. International journal of therapeutic communities 29 (3), 245–260.
- Hirvi, Jussi 2007:** Terve mieli terveessä luonnossa. Teoksessa Heiskanen, Irma & Kailo, Kaarina (toim.) 2007: Ekopsykologia ja perinnetieto. Green Spot. Helsinki, 11–20.
- Hokkanen, Liisa 2009:** Empowerment valtaistumisen ja voimaantumisen dialogina. Teoksessa Mäntysaari, Mikko & Pohjola, Anneli & Pösö, Tarja (toim.) 2009: Sosiaalityö ja teoria. PS -kustannus. Jyväskylä, 315–337.
- Holopainen, Martti & Tenhunen, Lauri & Vuorinen, Pertti 2004:** Tutkimusaineiston analysointi ja SPSS. Yrityssanoma oy. Järvenpää.
- Hurtig, Johanna 1999:** Huvitusta, hyvitystä vai hyödyllistä? Lastensuojelullisen perhekuntoutuksen arviointia. Lapin yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja B. Tutkimusraportteja ja selvityksiä 30. Rovaniemi.
- Jaakkola, Jouko 1994:** Sosiaalisen kysymyksen yhteiskunta. Teoksessa Jaakkola, Jouko & Pulma, Panu & Satka, Mirja & Urponen, Kyösti 1994: Armeliaisuus, yhteisöapu, sosiaaliturva. Suomalaisten sosiaalisen turvan historia. Sosiaaliturvan Keskusliitto. Helsinki, 71–161.
- Jankkila, Hilikka (toim.) 2012:** Green Care – Hyvinvointia pohjoisen luonnosta. Rovaniemen ammattikorkeakoulun julkaisusarja C 30.
- Jokinen, Mikko 2002:** Osa 1: Kirjoituskilpailu ja tutkimus. Teoksessa Jokinen, Mikko (toim.) 2002: Erämäätä etsimässä. Kirjoituskilpailu Lapin luonnonkäytöstä. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 867. Kolarin tutkimusasema, 5–35.
- Juhila, Kirsi 2006:** Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina. Sosiaalityön yhteiskunnalliset tehtävät ja paikat. Vastapaino. Tampere.
- Järviluoma, Jari 2006:** Turistin luonto. Tutkimus luonnon merkityksestä matkailun vetovoimatekijänä neljässä Lapin matkailukeskuksessa. Acta Universitatis Lapponiensis 96. Lapin yliopisto. Rovaniemi.
- Järviluoma, Jari 1996:** Virkistäytymiseen ja matkailuun liittyvän luontosuhteen olemuksesta. Teoksessa Saarinen, Jarkko & Järviluoma, Jari 1996: Luonto virkistys- ja matkailuympäristönä. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 619. Rovaniemen tutkimusasema, 5–19.
- Jääskeläinen, Arja 2012:** Green Care ja sen mahdollisuudet Lapissa. Teoksessa Jankkila, Hilikka (toim.) 2012: Green Care – Hyvinvointia pohjoisen luonnosta. Rovaniemen ammattikorkeakoulun julkaisusarja C 30, 51–64.
- Jääskeläinen, Arja & Tulkki, Anssi 2012:** Green Care -toiminta terveyden edistämisen ja hyvinvointipalvelujen järjestämisen näkökulmasta. Teoksessa Jankkila, Hilikka (toim.) 2012: Green Care – Hyvinvointia pohjoisen luonnosta. Rovaniemen ammattikorkeakoulun julkaisusarja C 30, 26–37.
- Kajala, Liisa 1996:** Luonto lappilaisten virkistysympäristönä. Teoksessa Saarinen, Jarkko & Järviluoma, Jari 1996: Luonto virkistys- ja matkailuympäristönä. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 619. Rovaniemen tutkimusasema, 93–106.
- Kananoja, Aulikki 2010a:** Sosiaalityö ammattina. Teoksessa Kananoja, Aulikki & Lähteinen, Martti & Marjamäki, Pirjo (toim.) 2010: Sosiaalityön käsikirja. Toinen uudistettu laitos. Tietosanoma. Helsinki, 21–28.

- Kananoja, Aulikki 2010b:** Asiakastyön yleiset lähtökohdat. Teoksessa Kananoja, Aulikki & Lähteinen, Martti & Marjamäki, Pirjo (toim.) 2010: Sosiaalityön käsikirja. Toinen uudistettu laitos. Tietosanoma. Helsinki, 119–139.
- Kaplan, Rachel & Kaplan, Stephen 1989:** The Experience of Nature. A Psychological Perspective. Cambridge University Press. Cambridge.
- Karjalainen, Anne 2008:** Tutkimusetiikka. Teoksessa Ronkainen, Suvi & Karjalainen, Anne 2008: Sähköä kyselyyn! Web-kysely tutkimuksessa ja tiedonkeruussa. Lapin yliopiston menetelmätieteiden laitoksen tutkimuksia 1. Rovaniemi, 121–131.
- Karjalainen, Pekka & Sarvimäki, Pirjo (toim.) 2005:** Sosiaalityö hyvinvointipolitiikan välineenä 2015. Toimenpideohjelma. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki.
- Karvinen, Synnöve 1993:** Metodisuus sosiaalityön ammatillisuuden perustana. Teoksessa Granfelt, Riitta & Jokiranta, Harri & Karvinen, Synnöve & Matthies, Aila-Leena & Pohjola, Anneli 1993: Monisärmäinen sosiaalityö. Sosiaaliturvan Keskusliitto. Helsinki, 131–173.
- Karvinen-Niinikoski, Synnöve 2009:** Postmoderni sosiaalityö. Teoksessa Mäntysaari, Mikko & Pohjola, Anneli & Pösö, Tarja (toim.) 2009: Sosiaalityö ja teoria. PS -kustannus. Jyväskylä, 131–159.
- Karvinen-Niinikoski, Synnöve & Salonen, Jari & Meltti, Tero & Yliruka, Laura & Tapola-Haapala, Maria & Björkenheim Johanna 2005:** Konstikas sosiaalityö 2003. Suomalaisen sosiaalityön todellisuus ja tulevaisuudennäkymät. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2005:28. Helsinki.
- Kauhanen, Jouni 2005:** Kohtaamispaikkana Pelso. Pakosta, tarpeesta ja halusta. Valloittamassa ja hyödyntämässä suota 1857–1990. Joensuun yliopiston humanistisia julkaisuja 42. Joensuu.
- Kempainen, Tarja & Kostamo-Pääkkö, Kaisa & Niskala, Asta & Ojaniemi, Pekka & Vesterinen, Kerttu 2010:** Sosiaalityön vaikuttavuuden arvioinnin ensiaskeleet Lapissa. Tutkimus sosiaalitoimistojen työn vaikuttavuudesta. Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen julkaisuja 32. Rovaniemi.
- Kempainen, Tarja & Pohjola, Anneli & Koskinen, Simo & Urponen, Kyösti 1998:** Sosiaalityö epävarmuuden oloissa. Lapin yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja B. Tutkimusraportteja ja selvityksiä 28. Lapin yliopisto. Rovaniemi.
- Kilpeläinen, Arja 2009:** Luhmannin ekologinen kommunikaatio teoreettisena lähestymistapana sosiaalityössä. Teoksessa Mäntysaari, Mikko & Pohjola, Anneli & Pösö, Tarja (toim.) 2009: Sosiaalityö ja teoria. PS -kustannus. Jyväskylä, 67–84.
- Korhonen Sanna 2011:** Sosiaalityötä luonnollisesti. Sähköposti 7.2.2011
- Korkiamäki, Riikka & Nylund, Marianne & Raitakari, Suvi & Roivainen, Irene 2008:** Yhteisösosiaalityö kansalaisyhteiskunnan ja asiakastyön rajapinnassa. Teoksessa Roivainen, Irene & Nylund, Marianne & Korkiamäki, Riikka & Raitakari, Suvi (toim.) 2008: Yhteisöt ja sosiaalityö. Kansalaisen vai asiakkaan asialla? PS-Kustannus. Jyväskylä, 9–20.
- Korpela, Kalevi 2007:** Luontoympäristö ja hyvinvointi. Lehdessä Psykologia 42 (5), 364–376
- Kostamo-Pääkkö, Kaisa & Martin, Maria & Haapaniemi, Arja & Ruotsala, Pia & Magga, Ristenrauna & Pantti, Raimo & Lehto, Seppo & Suorsa, Sinikka & Oikarinen, Kerttu & Rautio-Kuosku, Ella & Hyry, Maiju**

- & Kauhanen Ritva 2009:** Lapin hyvinvointiohjelma 2010–2015. Lappi antaa elämänvoimaa!
- Kuntouttava sosiaalityö –erikoisalan opetussuunnitelma 2009–2012.** Valtakunnallinen sosiaalityön yliopistoverkosto SosNet.
- Kuula, Arja 2006:** Yksityisyyden suoja tutkimuksessa. Teoksessa Hallamaa, Jaana & Launis, Veikko & Lötjönen, Salla & Sorvali, Irma 2006: Etiikkaa ihmistieteille. Tietolipas 211. Suomalaisen kirjallisuuden seura. Helsinki, 124–140.
- Kuusela, Katja Aulikki 2007:** Asfalttilampola. Luonto palvelutalossa asuvien elämässä. Pro Gradu -tutkielma. Lapin yliopisto.
- Kärki, Jarmo 2007:** Asiakaskohtaisen sosiaalityön luokitukset. Sosiaalityöntekijän asiakaskohtainen toimintoluokitus ja Asiakaskohtaisen sosiaalityön kohdeluokitus versiot 1.0. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus STAKES. Ohjeita ja luokituksia 2007:2.
- Labba, Ellen Anne & Magga Ristenrauna 2011:** Saamelaiset voimavarat päihdetyöhön 2009–2011. Loppuraportti. SámiSoster ry ja RAY.
- Laitinen, Merja & Pohjola, Anneli 2001:** ”Ei tää niin syrjässä”. Tutkimus elämisen mahdollisuuksista ja palveluista syrjäkylissä. Lapin yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja B. Tutkimusraportteja ja selvityksiä 37. Rovaniemi.
- Langan, Mary 2002:** The Legacy of Radical Social Work. Teoksessa Adams, Robert & Dominelli, Lena & Payne, Malcolm (toim.) 2002: Social Work: Themes, Issues and Critical Debates. Second Edition. Palgrave. Houdmills etc., 209–217.
- Lappi.fi: Kuusi Lapin seutukuntaa 2012.** Osoitteessa <http://www.lappi.fi/lappi/seutukunnat>. Luettu 15.3.2012.
- Leadbetter, Michael 2002:** Empowerment and Advocacy. Teoksessa Adams, Robert & Dominelli, Lena & Payne, Malcolm (toim.) 2002: Social Work: Themes, Issues and Critical Debates. Second Edition. Palgrave. Houdmills etc., 200–208.
- Lehto, Anna-Maija 1998:** Laatuja surveytutkimukseen. Teoksessa Paananen, Seppo & Juntto, Anneli & Sauli, Hannele (toim.) 1998: Faktajuttu. Tilastollisen sosiaalityön käytännöt. Vastapaino. Tampere, 207–232.
- Liimatainen, Ville: Johdanto.** Teoksessa A-Kiltojen Liitto ry: Selvästi Metsässä-projekti 2009–2011. Loppuraportti. Tampere, 7.
- Liukko, Eeva 2006:** Kuntouttavaa sosiaalityötä paikantamassa. SOCCA:n ja Heikki Waris –insituutin julkaisusarja 9/2006. Helsinki.
- Lukkarinen, Hannele 2008:** Monimetodinen kokemuksen tutkimus: Fenomenologisen ja positivistisen tutkimustavan yhdistäminen. Teoksessa Perttula, Juha & Latomaa, Timo (toim.) 2008: Kokemuksen tutkimus. Merkitys, tulkinta, ymmärtäminen. Lapin yliopistokustannus, 227–253.
- Matthies, Aila-Leena 1993:** Ekologinen lähestymistapa sosiaalityössä. Teoksessa Granfelt, Riitta & Jokiranta, Harri & Karvinen, Synnöve & Matthies, Aila-Leena & Pohjola, Anneli 1993: Monisärmäinen sosiaalityö. Sosiaaliturvan Keskusliitto. Helsinki, 229–252.
- Matthies, Aila-Leena & Närhi, Kati (toim.) 1998:** Ekososiaalisia oivalluksia sosiaalityön arjesta. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitoksen yhteiskuntapolitiikan työpapereita no. 102. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä.
- Matthies, Aila-Leena & Närhi, Kati & Ward, Dave 2001:** The Eco-social Approach in Social work. SoPhi. Jyväskylä.
- Mcdonald, Catherine 2006:** Challenging Social Work. The Context of Practice. Palgrave Macmillan. Houndmills etc.

- Metteri, Anna & Kröger, Teppo & Pohjola, Anneli & Rauhala, Pirkko-Liisa (toim.) 2004:** Social Work Visions from Around the Globe. Citizens, Methods and Approaches. The Haworth Social Work Practice Press. New York – London – Victoria (AU).
- Mesimäki, Kaisa 2011:** Sieltä saa tyyneyttä, sieltä saa energiaa. Luontokokemukset päihteistä toipuneiden elämäntarinoissa. Sosiaalityön Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Helsinki.
- Mikä ihmeen Green care? 2009.** Maaseutupolitiikan infosivu Green Caresta. Osoitteessa http://www.maaseutupolitiikka.fi/teemaryhmat/hyvinvointipalvelut/green_care. Luettu 17.2.2011.
- Mitä on Green Care? 2011.** Osoitteessa <http://www.gcf Finland.fi/MitaOnGreenCarePaavalikko>. Luettu 12.4.2011
- Mitä on Green Care: Eläin auttaa 2012.** Osoitteessa <http://www.gcf Finland.fi/MitaOnGreenCarePaavalikko;jsessionid=6DB5158E46C2F6C0005C8002B93AA8B1?name=elain&parentName=MitaOnGreenCarePaavalikko&parentSubName=MitaOnGreenCarePaavalikko>. Luettu 2.9.2012
- Mitä on Green Care: Menetelmät 2011.** Osoitteessa <http://www.gcf Finland.fi/MitaOnGreenCarePaavalikko;jsessionid=07CF57EB232A69D686AD57C1318AFEE0?name=Menetelmät&parentName=MitaOnGreenCarePaavalikko&parentSubName=MitaOnGreenCarePaavalikko>. Luettu 10.10.2011.
- Mitä on Green Care: Puutarha hoitaa 2012.** Osoitteessa <http://www.gcf Finland.fi/MitaOnGreenCarePaavalikko;jsessionid=6DB5158E46C2F6C0005C8002B93AA8B1?name=puutarha&parentName=MitaOnGreenCarePaavalikko&parentSubName=MitaOnGreenCarePaavalikko>. Luettu 2.9.2012.
- Mitä on Green Care: Toimialat 2012.** Osoitteessa <http://www.gcf Finland.fi/MitaOnGreenCarePaavalikko?name=toimialat&parentName=MitaOnGreenCarePaavalikko&parentSubName=MitaOnGreenCarePaavalikko>. Luettu 14.2.2012.
- Mitä on Green Care: Toimialat 2011.** Osoitteessa <http://www.gcf Finland.fi/MitaOnGreenCarePaavalikko?name=toimialat&parentName=MitaOnGreenCarePaavalikko&parentSubName=MitaOnGreenCarePaavalikko>. Luettu 12.4.2011.
- Moore, Robin C. 1999:** Healing Gardens for Children. Teoksessa Cooper Marcus, Clare & Barnes, Marni 1999: Healing Gardens. Therapeutic Benefits and Design Recommendations. John Wiley & Sons, inc. New York, 323–384.
- Muhonen, Jyrki & Lallukka, Kirsi & Turtiainen, Pekka 2009:** Pienryhmätoiminta lasten ja nuorten ehkäisevän työn menetelmänä. Youth Against Drugs ry. Jyväskylä.
- Niemelä, Pauli 2009:** Ihmisen toiminnallisuus ja hyvinvointi sosiaalityön teoreettisen ymmärryksen perustana. Teoksessa Mäntysaari, Mikko & Pohjola, Anneli & Pösö, Tarja (toim.) 2009: Sosiaalityö ja teoria. PS -kustannus. Jyväskylä, 209–236.
- Niiniluoto, Ilkka 1991:** Tiedeinstituutio ja tutkijan eettiset valinnat. Teoksessa Löppönen, Paavo & Mäkelä, Pirjo H. & Paunio, Keijo (toim.): Tiede ja etiikka. WSOY. Juva, 38–52.

- Niskala, Asta 2008:** Salatusta suhteesta kahden kimppaan – Analyysi sosiaalityön prosessin rakentumisesta. *Acta Universatis Lapponiensis* 41. Lapin yliopisto. Rovaniemi.
- Närhi, Kati & Matthies, Aila-Leena 2001:** What is Ecological (self-)Consciousness of Social work? Teoksessa Matthies, Aila-Leena & Närhi, Kati & Ward, Dave 2001: *The Eco-social Approach in Social work*. SoPhi. Jyväskylä, 16–53.
- Okulov, Seija 1998:** Kaksi kuvaa ekologisen ja sosiaalisen rajapinnasta. Teoksessa Matthies, Aila-Leena & Närhi, Kati (toim.) 1998: *Ekososiaalisia oivalluksia sosiaalityön arjesta*. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitoksen yhteiskuntapolitiikan työpapereita no. 102. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä, 16–34.
- Ollila, Anne K. 2004:** Luonto Lapissa, menestys muruina maailmalla – Alueet lappilaisten nuorten tulevaisuuskuvin. Teoksessa Paju, Petri (toim.) 2004: *Samaan aikaan toisaalla... Nuoret, alueellisuus ja hyvinvointi*. Nuorisotutkimusverkosto, julkaisuja 47. Nuorisosaain neuvottelukunta, julkaisuja 30. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes. Helsinki, 84–93.
- Partanen, Ulla & Lilja, Taina & Kurppa, Sirpa & Soini, Katriina 2006:** Farming for Health in Finland. Teoksessa Hassink, Jan & Van Dijk, Majken (toim.) 2006: *Farming for Health. Green-care Farming across Europe and the United States of America*. Springer. Netherlands, 135–146.
- Parton, Nigel 2002:** Postmodern and Constructionist Approaches to Social Work. Teoksessa Adams, Robert & Dominelli, Lena & Payne, Malcolm (toim.) 2002: *Social Work: Themes, Issues and Critical Debates*. Second Edition. Palgrave. Houndmills etc., 237–246.
- Payne, Malcolm 2005:** *Modern Social Work Theory*. Second Edition. Macmillan. Houndmills etc.
- Piispa, Minna 2006:** Kvantitatiivisen tutkimuksen eettiset lähtökohdat. Teoksessa Hallamaa, Jaana & Launis, Veikko & Lötjönen, Salla & Sorvali, Irma 2006: *Etiikkaa ihmistieteille*. Tietolipas 211. Suomalaisen kirjallisuuden seura. Helsinki, 141–160.
- Pincus, Allen & Minahan, Anne 1973:** *Social Work Practice: Model and Method*. F.E. Peacock Publishers, Inc. Itasca, Illinois.
- Pohjola, Anneli 2003a:** Tutkijan eettiset sitoumukset. Teoksessa Pohjola, Anneli (toim.): *Eettisesti kestävä sosiaalitutkimus*. Lapin yliopiston yhteiskunta tieteellisiä julkaisuja C. Työpapereita 47. Rovaniemi, 53–67.
- Pohjola, Anneli 2003b:** Toimittajan johdanto: Eettisyys tutkimuksen lähtökohtana. Teoksessa Pohjola, Anneli (toim.): *Eettisesti kestävä sosiaalitutkimus*. Lapin yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja C. Työpapereita 47. Rovaniemi, 5–10.
- Pohjola, Anneli 2000:** Sosiaalityöstä aktiivinen sosiaalipolitiikan edistäjä ja uudistaja. Teoksessa Nurminen, Eija (toim.) 2000: *Sosiaalityö ristipaineissa*. Palmenia-kustannus. Helsinki, 212–217.
- Preston-Shoot, Michael & Agass, Dick 1990:** *Making Sense of Social Work*. Psychodynamics, Systems and Practice. Macmillan. Houndmills etc.
- Pulma, Panu 1994:** Vaivaisten valtakunta. Teoksessa Jaakkola, Jouko & Pulma, Panu & Satka, Mirja & Urponen, Kyösti 1994: *Armeliaisuus, yhteisöapu, sosiaaliturva*. Suomalaisten sosiaalisen turvan historia. Sosiaaliturvan Keskusliitto. Helsinki, 15–70.

- Rahko, Elina 2011:** Samassa veneessä sosiaalialalla. Tutkimus sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien kokemuksista työparityöstä. Valtakunnallinen sosiaali työn yliopistoverkosto SosNet. Rovaniemi.
- Raiski, Seppo 2003:** Hyvä tiede myyntipuheen, väärin tekemisen ja eettisten ongelmien puristuksessa. Teoksessa Pohjola, Anneli (toim.): Eettisesti kestävä sosiaalitutkimus. Lapin yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja C. Työpapereita 47. Rovaniemi, 23–52.
- Ranta-aho, Arja & Pietiläinen, Tarja 2011:** Green Care Finland ry:n palveluiden markkinaselvitys – ostopäätöksiä tekevien näkemys kunnissa ja yrityksissä. Osoitteessa http://www.gcfinland.fi/file/original/gcf_palveluiden%20markkinaselvitys.pdf?fileId=11307. Luettu 11.10.2012
- Rappe, Erja & Koivunen, Taina & Korpela, Elli 2008:** Group Gardening in Mental Outpatient Care. Lehdessä Therapeutic Communities. International journal of therapeutic communities 29 (3), 273–284.
- Rappe, Erja 2003a:** Puutarhaterapia. Teoksessa Rappe, Erja & Lindén, Leena & Koivunen, Taina 2003: Puisto, puutarha ja hyvinvointi. Viherympäristöliitto. Helsinki, 45–60.
- Rappe, Erja 2003b:** Puisto, puutarha ja koettu hyvinvointi. Teoksessa Rappe, Erja & Lindén, Leena & Koivunen, Taina 2003: Puisto, puutarha ja hyvinvointi. Viherympäristöliitto. Helsinki, 21–26.
- Raunio, Kyösti 2000:** Sosiaalityö murroksessa. Gaudeamus. Helsinki.
- Relf, Paula Diane 2006:** Theoretical Models for Research and Program Development in Agriculture and Health Care. Teoksessa Hassink, Jan & Van Dijk, Majken (toim.) 2006: Farming for Health. Green-care Farming across Europe and the United States of America. Springer. Netherlands, 1–20.
- Rinne, Johanna 2012:** Green Care – Green Carelia –esiselvityshanke. Loppuraportti. ProAgria Pohjois-Karjala ry. Joensuu.
- Roivainen, Irene 2004:** Yhteisöt ja yhteisösosiaalityön lähtökohdat. Tampereen yliopisto. Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos. Elektroninen aineisto.
- Ronkainen, Suvi & Pehkonen, Leila & Lindblom-Yläne, Sari & Paavilainen, Eija 2011:** Tutkimuksen voimasanat. WSOYpro. Helsinki.
- Ronkainen, Suvi 2008:** Otanta, edustavuus ja kadon analyysi. Teoksessa Ronkainen, Suvi & Karjalainen, Anne 2008: Sähköä kyselyyn! Web-kysely tutkimuksessa ja tiedonkeruussa. Lapin yliopiston menetelmätieteiden laitoksen tutkimuksia 1. Rovaniemi, 70–76.
- Ronkainen, Suvi & Mertala, Sirpa & Karjalainen, Anne 2008:** Kvalitatiivisuus, kvantitatiivisuus ja sähköinen kyselytutkimus. Teoksessa Ronkainen, Suvi & Karjalainen, Anne 2008: Sähköä kyselyyn! Web-kysely tutkimuksessa ja tiedonkeruussa. Lapin yliopiston menetelmätieteiden laitoksen tutkimuksia 1. Rovaniemi, 17–30.
- Rostila, Ilmari 2001:** Tavoitelähtöinen sosiaalityö. Voimavarakeskeisen ongelmanratkaisun perusteet. SoPhi. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä.
- Rothery, Michael 1993:** The Positivistic Research Approach. Teoksessa Grinnell, Richard M. Junior 1993: Social Work Research and evaluation. Fourth Edition. F.E. Peacock Publishers. Itasca, Illinois, 38–52.
- Räsänen, Pekka 2005:** Havaintojen mittaus ja aineiston jäsentämisen metodologia. Teoksessa Räsänen, Pekka & Anttila, Anu-Hanna & Melin, Harri 2005: Tutkimus menetelmien pyörteissä. PS-kustannus. Jyväskylä, 85–102.
- Salonen, Kirsi 2010:** Mielen luonto. Eko- ja ympäristöpsykologian näkökulma. Green Spot. Helsinki.

- Salonen, Kirsi 2007:** Ihminen on luontoa. Teoksessa Heiskanen, Irma & Kailo, Kaarina (toim.) 2007: Ekopsykologia ja perinnetieto. Green Spot. Helsinki, 49–70.
- Salonen, Kirsi 2005:** Mieli ja maisemat. Eko- ja ympäristöpsykologian näkökulma. Edita. helsinki.
- Salovuori, Tuomo 2010:** Green care - vihreä hoiva valtaa alaa. Lehdessä Sosiaalietieto 10 (6–7), 26–29.
- Sarvimäki, Pirjo & Siltaniemi, Aki (toim.) 2007:** Sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön rakennesuositus. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2007:14. Helsinki.
- Satka, Mirja 1994:** Sosiaalinen työ peräänkatsojamiehestä sosiaaliseksi hoivayrittäjäksi. Teoksessa Jaakkola, Jouko & Pulma, Panu & Satka, Mirja & Urponen, Kyösti 1994: Armeliaisuus, yhteisöapu, sosiaaliturva. Suomalaisten sosiaalisen turvan historia. Sosiaaliturvan Keskusliitto. Helsinki, 262–339.
- Sempik, Joe & Hine, Rachel & Wilcox, Deborah (toim.) 2010:** Green Care: A Conceptual Framework. A Report of the Working Group on the Health Benefits of Green Care. Loughborough University. Loughborough.
- Sempik, Joe & Aldridge, Jo 2006:** Care Farms and Care Gardens. Horticulture as Therapy in the UK. Teoksessa Hassink, Jan & Van Dijk, Majken (toim.) 2006: Farming for Health. Green-care Farming across Europe and the United States of America. Springer. Netherlands, 147–161.
- Sempik, Joe 2008:** Green Care: A Natural Resource for Therapeutic Communities? Lehdessä Therapeutic Communities. International journal of therapeutic communities 29 (3), 221–227.
- Siltaniemi, Aki & Perälähti, Anne & Eronen, Anne & Londén, Pia 2007:** Hyvinvointi, palvelut ja elämänlaatu Keski-Suomessa. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto. Helsinki.
- Soini, Katriina 2011:** Green Care. Luento Sitran ja Green Care Finlandin työpajassa 30.3.2011.
- Soini, Katriina & Ilmarinen, Katja & Yli-Viikari, Anja & Kirveennummi, Anna 2011:** Green Care sosiaalisena innovaationa suomalaisessa palvelujärjestelmässä. Lehdessä Yhteiskuntapolitiikka 76 (3), 320–331.
- Stepney, Paul & Davis, Paul 2004:** Mental Health, Social Inclusion and the Green Agenda: An Evaluation of a Land Based Rehabilitation Project Designed to Promote Occupational Access and Inclusion of Service Users in North Somerset, UK. Teoksessa Metteri, Anna & Kröger, Teppo & Pohjola, Anneli & Rauhala, Pirkko-Liisa (toim.) 2004: Social Work Visions from Around the Globe. Citizens, Methods and Approaches. The Haworth Social Work Practice Press. New York – London – Victoria (AU), 375–379.
- Taka-aho, Mervi 2005:** Luontokokemus ja henkinen hyvinvointi. Terveyskasvatuksen Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- Teddlie, Charles & Tashakkori, Abbas 2009:** Foundations of Mixed Methods research. Integrating Quantitative and Qualitative Approaches in the Social and Behavioral Sciences. Sage. Los Angeles, London, New Delhi, Singapore, Washington DC.
- Toikko, Timo 2012:** Sosiaalipalveluiden kehityssuunnat. Tampereen yliopisto.
- Toikko, Timo 2005:** Sosiaalityön ideat. Johdatus sosiaalityön historian. Vastapaino. Tampere.
- Toikko, Timo 2000:** Psykososiaalinen lähestymistapa sosiaalityössä. Teoksessa Nurminen, Eija 2000: Sosiaalityö ristipaineissa. Palmenia-kustannus. Helsinki, 108–125.

- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009:** Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi. Helsinki.
- Turunen, Saija & Hoppania, Hanna-Kaisa & Luhtamäki, Minna & Nenonen, Tellervo & Tuomaala, Vaula 2010:** Ihmisiä ja kaupunkiluontoa. Tutkimus pääkaupunkiseudun asukkaiden hyvinvoinnista. Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskuksen SOCCAn ja Heikki Waris –instituutin julkaisusarja nro 24. Helsinki.
- Tuusa, Matti 2005:** Kohti kuntouttavaa sosiaalityötä. Aktivointi ja työllistymisen tukeminen sosiaalityön ammattikäytäntönä kunnissa. Kuntoutussäätiön tutkimuksia 74/2005. Helsinki.
- Tyrväinen, Liisa & Silvennoinen, Harri & Korpela, Kalevi & Ylen, Matti 2007:** Luonnon merkitys kaupunkilaisille ja vaikutus psyykkiseen hyvinvointiin. Teoksessa Tyrväinen, Liisa ja Tuulentie, Seija (toim.) 2007: Luontomatkailu, metsät ja hyvinvointi. Metlan työraportteja 52. Helsinki, 57–77.
- Tähtinen, Juhani & Isoaho, Hannu 2001:** Tilastollisen analyysin lähtökohtia. Julkaisusarja C, oppimateriaalit 13. Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunta.
- Ulrich, Roger S. 1999:** Effects of Gardens on Health Outcomes: Theory and Research. Teoksessa Cooper Marcus, Clare & Barnes, Marni 1999: Healing Gardens. Therapeutic Benefits and Design Recommendations. John Wiley & Sons, inc. New York, 27–86.
- Urponen, Kyösti 2003:** Sosiaalityön etiikan teoreettiset taustat. Teoksessa Pohjola, Anneli (toim.): Eettisesti kestävä sosiaalitytö. Lapin yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja C. Työpapereita 47. Rovaniemi, 71–86.
- Urponen, Kyösti 1994:** Huoltoyhteiskunnasta hyvinvointivaltioon. Teoksessa Jaakkola, Jouko & Pulma, Panu & Satka, Mirja & Urponen, Kyösti 1994: Armeilaisuus, yhteisöapu, sosiaaliturva. Suomalaisten sosiaalisen turvan historia. Sosiaaliturvan Keskusliitto. Helsinki, 163–260.
- Valli, Raine 2010:** Kyselylomaketutkimus. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine 2010: Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. PS-Kustannus. Jyväskylä, 103–127.
- Vainionpää, Anna-Maria 2011:** Vankien kokemuksia eläinavusteisesta työtoiminnasta. Opinnäytetyö. Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Jyväskylä.
- Van Elsen, Thomas & Günter, Amelie & Pedrolu, Bas 2006:** The Contribution of Care Farms to Landscapes of the Future. Teoksessa Hassink, Jan & Van Dijk, Majken (toim.) 2006: Farming for Health. Green-care Farming across Europe and the United States of America. Springer. Netherlands, 91–100.
- Veijola, Soile 2003:** Akateeminen luottamus. Teoksessa Pohjola, Anneli (toim.): Eettisesti kestävä sosiaalitytö. Lapin yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja C. Työpapereita 47. Rovaniemi, 13–22.
- Viialainen, Riitta 2010:** Toimistosta luontoon. Lehdessä Tesso 41 (6), 41–42.
- Virrankari, Ritva 2012:** Itä- ja Pohjois-Suomen alue. Teoksessa A-Kiltojen Liitto ry: Selvästi Metsässä-projekti 2009–2011. Loppuraportti. Tampere, 13–17.
- Wahlström, Riitta 2007:** Miten luonto kuntouttaa? Ekoterapiaa käytännössä. Teoksessa Heiskanen, Irma & Kailo, Kaarina (toim.) 2007: Ekopsykologia ja perinnetieto. Green Spot. Helsinki, 78–89.
- Wiberg, Matti 1991:** Mitä etiikka yhteiskuntatieteilijöille kuuluu? Teoksessa Löppönen, Paavo & Mäkelä, Pirjo H. & Paunio, Keijo (toim.): Tiede ja etiikka. WSOY. Juva, 202–226.

- Yli-Viikari, Anja 2011a:** Green Care hyvinvointivaikutusten tunnistaminen. MTT:n Kasvu-sarjan raportti. Käsikirjoitus.
- Yli-Viikari, Anja 2011b:** Luonnon vaikutukset hyvinvointiin. MTT:n CAREVA – hankkeen artikkeli. Osoitteessa https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/mtt/hankkeet/greencare/vaikuttavuus/sitra3_0.pdf. Luettu 15.6.2012
- Yli-Viikari, Anja & Kaukonen, Anu 2011:** Green Care –toiminnan laadun määrittämisen vaiheet. MTT:n VoiMaa –hanke. Luento ”Luontolähtöistä hyvinvointia Lapista”-verkottumis- ja työpajapäivässä 22.9.2011.
- Yli-Viikari, Anja & Lilja, Taina & Heikkilä, Katariina & Kirveenummi, Anna & Kivinen, Tapani & Partanen, Ulla & Rantamäki-Lahtinen, Leena & Soini, Katriina 2009:** Green Care – terveyttä ja hyvinvointia maatilalta. Maa- ja elintarviketalous 141 69s. Maa- ja elintarviketalouden tutkimus keskus. Tampere.

LIITTEET

LIITE 1. Aineistonkeruun kyselylomake saatekirjeineen (paperiversio, yht. 7s)

Pro gradu –tutkielma luontomenetelmistä sosiaalityössä

Hei!

Nyt Sinulla on mahdollisuus olla mukana luontolähtöisten työmenetelmien ja sosiaalityön yhteenliittävässä tutkimuksessa!

Oheinen kysely liittyy Lapin yliopiston sosiaalityön Pro gradu –tutkielmaan, jonka tehtävänä on selvittää luontoon perustuvien *Green Care –menetelmien 1) tuntemusta 2) hyödyntämistä ja 3) mahdollisuuksia Lapin sosiaalityössä*. Linkki kyselyyn löytyy tämän viestin lopusta. Kyselyn vastaamiseen menee 10-15 minuuttia. Kyselyä ennen on lyhyt selvitys siitä, mitä Green Care tarkoittaa.

Kyselyyn liittyvä tutkielma toteutuu yhteistyössä *Green Care osana lappilaisia elinkeinoja* -hankkeen kanssa ja hanke hyödyntää tutkielman tutkimustuloksia. Tutkielmasa noudatetaan tieteellisen tutkimuksen eettisiä periaatteita. Kyselyyn vastataan anonyymisti, mutta vastaajilta tiedustellaan omaan työnkuvaan ja työalueeseen liittyviä taustakysymyksiä.

Mikäli aihe kiinnostaa laajemmin ja ajatuksia aiheesta on enemmänkin, voit halutessasi osallistua tutkimukseen myös haastateltavana. Pyydän ilmoittamaan siitä erikseen esim. sähköpostitse, jotta voimme sopia haastattelusta tarkemmin.

Kysely on suunnattu kaikille Lapin alueella työskenteleville sosiaalityöntekijöille. Jokaisen lappilaisen sosiaalityöntekijän vastaus on erittäin tervetullut, eikä vastaamisen edellytyksenä ole aiheen syvälinen tuntemus etukäteen. Yhteyttä voi ottaa myös missä tahansa tähän kyselyyn tai tutkielmaan liittyvässä asiassa.

Toivoisin, että kyselyyn vastattaisiin **29.2.2012** mennessä.
Ystävällisin terveisin,

Armi Lehto
Lapin yliopiston sosiaalityön opiskelija
arsuopan@ulapland.fi
040 745 7729

Gradun ohjaaja:

Anneli Pohjola
anneli.pohjola@ulapland.fi
040 553 7498

Lisätietoa Green Caresta ja Lapin Green Care -hankkeesta:

anssi.tulkki@ramk.fi

020 798 5639

hilkka.jankkila@ramk.fi

020 798 5334

www.gcfinland.fi

www.greencarelapland.fi

Mitä Green Care on?

Green Care on yhteinen käsite *luontoa tavoitteellisesti ja ammatillisesti hyödyntäville, eri tavoin hyvinvointia edistäville menetelmille*. Ammatillisuuden lisäksi yhteisöllisyys sekä toiminnallisuus ovat tärkeitä Green Care –toiminnan kulmakiviä.

Käytännössä Green Care -menetelmät voivat tarkoittaa lukemattomia toimintoja, joissa luonto, kuten maaseutu, metsä, luonnonmaisemat, eläimet ja kasvit ovat jollakin tavalla läsnä. Green Care –menetelmiä voidaan hyödyntää sosiaali- ja terveydenhoitoalalla sekä kasvatuksen tukena, mutta myös esimerkiksi virkistys- ja matkailukäytössä, jolloin niiden tavoitteet ovat luonnollisesti hieman erilaisia.

Green Care –ajatusmallilla on kansainvälinen tausta. Konseptia on alettu kehittää viime vuosina myös Suomessa. Myös Lapissa on oma Green Care –hankkeensa. Pro gradu -tutkielma, johon tällä kyselyllä kerätään tietoa, liittyy *Green Care osana lappilaisia elinkeinoja* -kehityshankkeeseen.

Vaikka Green Care –toimintojen tyyppisiä menetelmiä on jo käytössä, ne eivät vielä ole saavuttaneet kovin vakiintunutta tai tunnettua asemaa hyvinvointityössä. Erityisesti sosiaalityöhön liitettynä Green Care –tematiikka on hyvin alkutaipaleella.

TAUSTATIEDOT

1. Minkä Lapin seutukunnan alueella työskentelet?

1. Itä-Lapin seutukunta	5. Tornionlaakson seutukunta
2. Kemi-Tornion seutukunta	6. Tunturi-Lapin seutukunta
3. Pohjois-Lapin seutukunta	7. työskentelen laajemmalla kuin yhden seutukunnan alueella
4. Rovaniemen seutukunta	

2. Mikä seuraavista on pääasiallinen työnantasi?

1. valtio	4. järjestö
2. kunta	5. olen itse yrittäjä
3. yksityinen palveluntuottaja	6. muu, mikä? _____

3. Millaisissa sosiaalityön tehtävissä työskentelet? Voit valita useamman vaihtoehdon.

1. Lastensuojelu	8. Päihdetyö
2. Perhetyö	9. Mielenterveystyö
3. Koulun sosiaalityö	10. Terveystieteiden sosiaalityö
4. Nuorisososiaalityö	11. Maahanmuuttajasosiaalityö
5. Aikuissosiaalityö	13. Rikosseuraamusalan sosiaalityö
6. Toimeentulotukityö	14. Johtaminen ja hallinto
7. Vammaistyö	15. Muu, mikä? _____
8. Gerontologinen työ	

4. Kuinka pitkään olet työskennellyt sosiaalityöntekijänä? Mukaan lukien myös mahdolliset aiemmat toimet sosiaalityössä

1. 0–5 vuotta
2. 6–10 vuotta
3. 11–15 vuotta
4. 16–20 vuotta
5. yli 20 vuotta

5. Kuinka paljon arvioit työsi sisältävän seuraavia asioita?

	ei lainkaan 1	vähän 2	jonkin verran 3	paljon 4
1. Yksilö- ja asiakas- kohtainen työ (myös esim. perhetyö)	1	2	3	4
2. Yhteisöllinen työ	1	2	3	4
3. Ennaltaehkäisevä työ	1	2	3	4
4. Kuntouttava, tera- peuttinen tai kor- jaava työ	1	2	3	4

LUONTOLÄHTÖISTEN TYÖMENETELMIEN TUNTEMUS

6. Kuinka tuttuja seuraavat luontoon perustuvat toiminnot Sinulle ovat?

	en ole koskaan kuullut	olen joskus kuullut	aihe jokseenkin tuttu	aihe hyvin tuttu
	1	2	3	4
1. Kuntouttava työ- toiminta maataloilla	1	2	3	4
2. Kasvien hoi- toon liittyvä so- siaalinen toi- minta ja terapia	1	2	3	4
3. Eläinavusteinen toiminta ja terapia	1	2	3	4
4. Erilaisten luon- non ympäristöjen, kuten metsien tai vesialueiden voimaannuttava tai terapeuttinen käyttö	1	2	3	4
5. Erilaisten luon- non elementtien kuten äänien, tuok- sujen tai maisema- kuvien käyttö	1	2	3	4
6. Erilaisten luon- non materiaali- en ja raaka-ainei- den kerääminen ja työstäminen esim. kuntoutta- vana toimintana	1	2	3	4

7. Oletko aiemmin kuullut puhuttavan Green Care -käsitteestä?

1. En
2. Kyllä

8. Millainen käsitys Sinulla on luonnon hyvinvointivaikutuksista?

(Tarpeeksi vastaustilaa/merkkejä..)

LUONTOLÄHTÖISTEN TYÖMENETELMIEN HYÖDYNTÄMINEN

9. Oletko työssäsi jollakin tavalla käyttänyt seuraavanlaisia toimintoja:

	en lainkaan	vähän	jonkin verran	paljon
	1	2	3	4
1. Erilaiset maa-, poro- tai luontaistiloille ominaiset työtoiminnot kuten maanviljely, karjan tai muiden hyötyeläinten hoito jne.	1	2	3	4
2. Puutarhatyöhön ja kasvien hoitoon liittyvä toiminta	1	2	3	4
3. Eläinten hoitoon liittyvä työtoiminta (muu kuin 1. kohdan eläintenhoito)	1	2	3	4
4. Eläinten terapeuttinen tai kuntouttava käyttö	1	2	3	4
5. Eläinten virkistys- tai seurakäyttö	1	2	3	4
6. Luontoympäristön hyödyntäminen esim. retkien ja luonnon parissa rentoutumisen muodossa	1	2	3	4

7. Erilaisten luonnon elementtien kuten äänien, tuoksujen tai maisemakuvien käyttö esim. asiakastapaamisissa	1	2	3	4
8. Erilaisten luonnon materiaalien ja raaka-aineiden kerääminen ja työstäminen esim. kuntouttavana toimintana	1	2	3	4

10. Jos Sinulla on omakohtaisia kokemuksia edellisten esimerkkien mukaisesta tai muunlaisesta luonnon käytöstä sosiaalityössä, kertoisitko kokemuksistasi omin sanoin?

LUONTOLÄHTÖISTEN TYÖMENETELMIEN MAHDOLLISUUDET

11. Miten näet seuraavat asiat omaan työhösi liittyen?

- | | ei
lainkaan | vähän | jonkin
verran | paljon |
|--|----------------|-------|------------------|--------|
| 1. Olen itse kiinnostunut soveltamaan luontoon pohjautuvia menetelmiä työssäni | 1 | 2 | 3 | 4 |
| 2. Työssäni on mahdollisuus soveltaa luontolähtöisiä työmenetelmiä | 1 | 2 | 3 | 4 |

12. Miten arvioit luontoon perustuvien työmenetelmien sopivan ammatilliseen sosiaalityöhön yleisesti ottaen? Perustele vastauksesi.

(Tarpeeksi vastaustilaa/merkkejä..)

13. Millaisissa sosiaalityön asiakastilanteissa luontomenetelmiä voi mielestäsi hyödyntää?

(Tarpeeksi vastaustilaa/merkkejä..)

14. Millaisten sosiaalityön työtapojen osaksi luontomenetelmät voivat sopia?

(Tarpeeksi vastaustilaa/merkkejä..)

15. Millaisia mahdollisuuksia näet luontoon liittyville työskentelymenetelmille tulevaisuuden sosiaalityössä erityisesti Lapin alueella?

(Tarpeeksi vastaustilaa/merkkejä..)

Lämmin kiitos kyselyyn vastaamisesta!

Mikäli haluatte valmiin tutkielman sähköisenä itsellenne, voitte ilmoittaa siitä sähköpostiosoitteeseen: arsuopan@ulapland.fi. Valmis tutkielma tulee löytymään myös verkosta Doria –tietokannasta (www.doria.fi). Tutkielman arvioitu valmistumisaika on kevät/alkukesä 2012.

Muistuttaisin vielä mahdollisuudesta haastatteluun, jos intoa tällaiseen löytyy ☺